

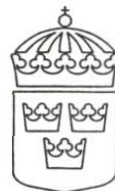
Riksdagens protokoll

1991/92:54

Tisdagen den 21 januari

Kl. 14.00 – 16.53

18.00 – 19.36

Protokoll
1991/92:54

Parentation

Anf. 1 TALMANNEN:

Med djup förstämning möttes vi i morse av budskapet att Ingegerd Elm lämnat oss efter en tids sjukdom.

Ingegerd började sin politiska bana redan som femtonåring, då hon gick med i SSU i Mariannelund. Om man om någon kan säga att hon vikt sitt liv åt arbetarrörelsen så gäller det Ingegerd Elm.

1979 valdes hon in i riksdagen till ett arbete som hon var väl förberedd för också genom många års kommunalt och fackligt arbete. I riksdagen blev det arbetet i socialförsäkringsutskottet som hon främst kom att ägna sig åt. Men hon fortsatte samtidigt att lägga ned mycket arbete hemmavid; ännu vid sin bortgång var hon t.ex. ordförande för Unga örnar i Jönköpings län.

Jag hade själv förmånen att under många år få samarbeta med Ingegerd Elm i den statliga pensionsberedningen.

Klokhets, sakkunskap, engagemang och värme kännetecknade hennes arbete och hennes sätt att vara. Ingegerd var en god och omtänksam kamrat över alla partigränser.

Vi delar sorgen med Ingegerd Elms närmaste och hedrar hennes ljusa minne med en stunds tystnad.

1 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Anf. 2 TALMANNEN:

Jag får meddela att det blir tillfälle till muntliga frågor till regeringen torsdagen den 20 februari kl. 14.30 och torsdagen den 12 mars kl. 14.30. Där emot blir det inga muntliga frågestunder den 23 januari och den 27 februari.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 14 och 15 januari.

3 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes

den 16 januari

1991/92:313 av *Ingvar Johnsson* (s) till statsrådet Beatrice Ask om komvux-studerandes hushåll i Spanien:

Av ett uttalande från finansministern framgår att hon anser att "Komvux är främst till för dem som har hus i Spanien och vill lära sig spanska."

Med anledning av detta uttalande vill jag ställa följande fråga till utbildningsministern:

Hur stor andel av de studerande vid komvux är, enligt de uppgifter regeringen har, innehavare av hus i Spanien?

1991/92:314 av *Göran Magnusson* (s) till kommunikationsministern om det statliga stödet till folkrörelser:

Statsrådet Mats Odell skriver i den nyligen lämnade budgetpropositionen i anslutning till anslaget till NTF följande:

"Folkrörelserna är viktiga men det bör inte utgå ett direkt statsbidrag till verksamheten eftersom risken då är stor att folkrörelserna kan ses som myndigheter och inte känna sig tillräckligt fria i förhållande till staten."

De bestämda formuleringarna har karaktären av principdeklaration från regeringen om inställningen till det framtida stödet till folkrörelser.

Mot ovan angiven bakgrund och med anledning av att det av årets finansplan framgår att regeringen föreslår att sammanlagt 800 miljoner prutas under rubriken Minskade statsbidrag till organisationer m.m., frågar jag:

Är det statsrådets och regeringens framtida inriktning att folkrörelser inte skall erhålla direkt statligt stöd till verksamheten?

1991/92:315 av *Rune Evensson* (s) till arbetsmarknadsministern om byggsysselsättningen i Västergötland:

Genom de av regeringen vidtagna åtgärderna avseende byggandet ökar nu arbetslösheten i byggbranschen med rekordfart. Risken finns att snart var fjärde byggnadsarbetare blir arbetslös under året. Med den följdfeffekt detta har för byggnadsämnesindustrin, arkitekter och konsulter m.fl. som påverkas av byggandet kommer den ökande byggarbetslösheten att generera arbetslöshet i flera led. Vi riskerar förlora stort kunnande i alla dessa led. I stället för tvärbroms behövs stimulans.

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att få i gång byggverksamheten igen och undvika den massarbetslöshet detta annars kommer att utlösa?

1991/92:316 av *Hans Stenberg* (s) till arbetsmarknadsministern om byggarbetslösheten i Västernorrland:

Arbetslösheten bland byggnadsarbetare är nu högre än någonsin tidigare i modern tid. I den djupa lågkonjunkturen har regeringen vidtagit åtgärder som leder till en fullständig katastrof för byggbranschen. Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Västernorrland ökade från 21 % till 25,5 % enbart under de två första veckorna 1992.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att minska arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Västernorrland?

1991/92:317 av *Magnus Persson* (s) till arbetsmarknadsministern om byggarbetslösheten i Värmlands län:

Arbetslösheten i vårt län ökar oroväckande inom en rad branscher och antalet varsel och antalet registrerade arbetslösa närmar sig tal som vi aldrig tidigare skådat.

Byggnadsarbetarnas situation förvärras dagligen och för varje vecka inrapporteras nu snabbt stigande arbetslöshetstal. I vårt län är vi snart uppe i 1 000 arbetslösa byggnadsarbetare. Den 15 januari 1992 inregistrerades 903 arbetslösa byggnadsarbetare, eller drygt 20 % av byggnadsarbetarkåren i Värmlands län.

Med anledning av den uppkomna situationen vill jag till arbetsmarknadsministern ställa följande fråga:

Vilka konkreta åtgärder avser arbetsmarknadsministern vidta i anledning av den snabbt ökade arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Värmlands län?

1991/92:318 av *Lars Stjernkvist* (s) till arbetsmarknadsministern om byggsysselsättningen under 1992:

Regeringen har enligt uppgift tillsatt en byggrupp med representanter för bl.a. parterna på byggarbetsmarknaden. Syftet är förhoppningsvis att ta till vara de sakkunnigas analyser av regeringens politik. Jag förutsätter att gruppens deltagare har förmedlat en mörk bild av utvecklingen beträffande byggsysselsättningen under 1992.

Min fråga är därför:

Vilka slutsatser drar statsrådet med anledning av dessa synpunkter?

1991/92:319 av *Håkan Strömberg* (s) till arbetsmarknadsministern om byggarbetslösheten i Örebro län:

I Örebro län är ca 1 000 av totalt 4 000 byggnadsarbetare arbetslösa.

Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern att vidta för att minska arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Örebro län?

1991/92:320 av *Axel Andersson* (s) till arbetsmarknadsministern om arbetslösheten i Gävleborgs län:

Byggarbetslösheten i Gävleborgs län är nu den högsta i landet. Vid mätning i slutet av december 1991 registrerades hela 29 % arbetslösa bland bygg-

nadsarbetarna. I länets norra del (Hälsingland) är arbetslösheten nära 35 %. Ökningstakten är för närvarande mer än 2 % i veckan.

Min fråga till arbetsmarknadsministern är:

Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern vidta för att snabbt pressa ner den oacceptabelt höga arbetslösheten i länet?

1991/92:321 av *Britt Bohlin* (s) till arbetsmarknadsministern om effekterna i Melleruds kommun av bostadspolitiken:

I går, den 15 januari, ställde Melleruds näst största industri, Hellbergs Dörrar AB, in betalningarna. Företaget har tillverkat stäldörrar av olika slag sedan början av 1950-talet, men nu, 1992, har regeringens bostadspolitik inneburit slutet för företaget, en politik som har skapat näst intill totalstopp för ny- och ombyggnation. Om konkursförvaltaren inte kan rekonstruera företaget, hamnar vi i kommunens utan jämförelse allvarligaste sysselsättningskris någonsin.

Vad avser arbetsmarknadsministern vidta för åtgärder?

den 17 januari

1991/92:322 av *Bengt Hurtig* (v) till statsrådet Görel Thurdin om expertpanelen för de miljömässiga aspekterna på Öresundsförbindelsen:

Enligt pressen hölls den 5 december ett möte mellan representanter för naturvårdsverket och danska miljöstyrelsen. Detta möte skulle diskutera sammansättningen av och mandatet för den internationella expertpanel som skall tillsättas för att bevaka de miljömässiga aspekterna av den planerade Öresundsförbindelsen.

De övriga Östersjönationerna har vid HELCOM:s miljömöte i Gdynia i september 1991 begärt dels att få delta i denna expertpanel, dels att panelen också skall undersöka alla alternativa trafikförbindelser mellan Sverige och Danmark med hänsyn till deras effekter på miljön.

Har regeringen medverkat till att våra grannländers begäran tillgodosätts?

1991/92:323 av *Ingela Mårtensson* (fp) till statsrådet Bo Lundgren om moms på ideellt arbete:

Föreningen Nidingens Dubbelfyrar är en ideell organisation som bildats enbart för att renovera fyrarna. Utan kostnad för staten kommer föreningen att utföra en renovering av statlig egendom till ett värde av 800 000 kr. Som tack för hjälpen kräver staten moms på det ideella arbetet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga skatteministern:

Är skatteministern beredd att vidta åtgärder för att moms inte skall krävas i situationer som den jag här beskrivit?

1991/92:324 av *Nils-Olof Gustafsson* (s) till arbetsmarknadsministern om byggnadsarbetarna i Jämtlands län:

Av 2 100 byggnadsarbetare i Jämtlands län är ca 25 % öppet arbetslösa.

Vad ämnar arbetsmarknadsministern vidta för åtgärder?

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

1991/92:325 av *Göran Magnusson* (s) till arbetsmarknadsministern om arbetslösheten i Västmanland:

Västmanland har drabbats hårt av arbetslöshet. Länet har den högsta andelen industrisysselsatta i landet vilket slår hårt i den rådande konjunkturen. Bland byggnadsarbetarna är snart en av fyra utan arbete. Prognosen för den närmaste tiden är att andelen utan arbete kan närma sig 30 %. Länsarbetsnämnden har inom ramen för givna resurser sökt möta den stigande arbetslösheten på olika sätt. Utbildning är därvid det viktigaste inslaget.

Enligt senast tillgängliga uppgifter är medelstillelningen så otillräcklig att neddragningar måste ske redan under första halvåret. Nämnden tvingas nu möta stigande arbetslöshet med mindre resurser. En successiv minskning av den för framtiden viktiga utbildningen blir följd. Länet tvingas också konstatera kraftigt ökad arbetslöshet bland industritjänstemän, många med kvalificerad utbildning, som dock behöver kompletteras. Det ställer ytterligare stora krav på resurser inom länsarbetsnämnden.

Länsstyrelsen har tidigare presenterat olika objekt lämpliga att tidigare lägga för att lindra byggkrisen.

Vilka åtgärder är statsrådet villig att vidta under innevarande halvår för att lindra effekterna av arbetslösheten i Västmanland?

1991/92:326 av *Mona Sahlin* (s) till arbetsmarknadsministern om prognosen för sysselsättningen under 1992:

I konjunkturinstitutets prognos, gjord den 29 november 1991, räknar man med att sysselsättningen 1992 skall minska med 1,1 %, varav i privata näringslivet 1,9 %. I finansplanen räknar regeringen med att sysselsättningen skall falla med 1,8 %, varav 3,0 % i privata näringslivet.

Med anledning av dessa prognoser skulle jag vilja ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Vad är anledningen till att regeringen bedömer att sysselsättningen 1992 skall sjunka mer än konjunkturinstitutet förutspått?

1991/92:327 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om åtgärder mot viss sjukdom på bin:

Våren 1991 påträffades bisamhällen smittade med kvalstret varroa jacobsoni, en allvarlig och hotande bisjukdom som slagit ut många biodlingar över hela världen. Angreppet av sjukdomen är på det svenska fastlandet begränsat till Malmötrakten.

Lantbruksstyrelsen beslöt snabbt att förint angripna bisamhällen.

Efter denna sanering har ytterligare fall av varroa upptäckts i omedelbar anslutning till det smittade området i Malmötrakten. Jordbruksverket har dock icke låtit avdöda dem. Detta är förvånansvärt med hänsyn till att denna begränsade resthärd framöver kan komma att smitta ned övriga landet med

bisjukdomen. Konsekvenserna hotar bli oöverskådliga med betydande ekonomiska förluster.

Är jordbruksministern beredd att vidta de åtgärder som krävs, så att var-roa inte får ökad spridning?

1991/92:328 av *Birgitta Dahl* (s) till socialministern om förverkligande av handikapputredningens förslag:

I regeringens budgetproposition meddelar socialministern att regeringen avser "att lägga fram ett förslag till ökat stöd för personer med handikapp grundat på förslaget från handikapputredningen". Samtidigt föreslår regeringen att stimulansbidraget till förbättringar av den fysiska miljön i skolorna slopas liksom bidragen för sanering av fukt, mögel och radon. Det innebär stopp för mycket viktiga insatser för att undanröja funktionshinder och häl-sorisker som den socialdemokratiska regeringen införde. Också tvärstoppet i ny- och ombyggnad av bostäder innebär allvarliga förseningar i ansträng-ningarna att ge människor med funktionshinder möjlighet till eget boende. Dessutom förvärrar det byggarbetslösheten.

En bärande idé i handikapputredningens förslag är att människor med funktionshinder skall ges möjligheter till ett liv på lika villkor.

Regeringens politik på dessa områden står direkt i strid med handikapput-redningens förslag.

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att i praktisk handling för-verkliga handikapputredningens förslag på dessa områden?

1991/92:329 av *Margareta Israelsson* (s) till arbetsmarknadsministern om byggarbetslösheten och åtgärder för att förbättra den fysiska miljön i sko-lorna:

Som ett led i arbetet med att bekämpa ungdomsarbetslösheten föreslog den socialdemokratiska regeringen i augusti 1991 ett tidigareläggande av in-vesteringar i skolans arbetsmiljö omfattande 600 milj.kr. Tillsammans med tidigare beslutade 300 miljoner gav detta möjlighet till fördelning av 900 milj.kr. Av dessa erhöll Västmanlands län 21,9 miljoner. Ansökningarna till länsstyrelsen visade dock på ett direkt behov av 260 milj.kr. för att förbättra arbetsmiljön vid länets skolor. Samtidigt har vi en byggarbetslöshet i Väst-manland som i dag uppgår till 1 039 personer eller 26 %.

Nu föreslår regeringen att stimulansbidraget skall upphöra. Beslutet om ytterligare 2,1 miljarder fördelat på sju år skall "frysa inne". I budgetpro-po-sitionen anges statsfinansiella skäl för att ej fortsätta ombyggnationerna.

Avser arbetsmarknadsministern att mot bakgrund av den ökande byggar-betslösheten vidta åtgärder för att ompröva borttagandet av statsbidragen till förbättringar av den fysiska miljön i skolorna?

1991/92:330 av *Ulla Pettersson* (s) till arbetsmarknadsministern om åtgärder för byggnadsarbetarna på Gotland:

I Gotlands län är i dag 130 byggnadsarbetare helt arbetslösa. Därutöver

är drygt 80 föremål för olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det innebär att var fjärde gotländsk byggnadsarbetare söker arbete. Det allvarligaste i situationen är att inga större byggnadsprojekt beräknas komma till stånd inom överskådlig tid. Sedan länge planerade byggen har uppskjutits till följd av det försämrade och osäkra läget beträffande finansieringen m.m.

Planerar regeringen några insatser som snabbt kan förbättra situationen för byggnadsarbetarna på Gotland?

1991/92:331 av *Liisa Rulander* (kds) till utbildningsministern om forskningen om kvinnorelaterade sjukdomar:

De planerade karensdagarna kommer att drabba olika grupper på olika sätt. Sveriges ekonomiska situation kräver dock att alla solidariskt tar sin del av ansvaret. Men förutom sjukdomar som alla kan drabbas av – t.ex. astma, allergi, migrän etc. – kommer den kvinnliga delen av befolkningen att drabbas något mer än män.

Detta beror till stor del på att de sjukdomar som i huvudsak kvinnor drabbas av inte är ordentligt utforskade för att man skall kunna erbjudas rätt behandling.

Min fråga till statsrådet är:

Vilka planer finns för att öka forskningen om kvinnorelaterade sjukdomar?

1991/92:332 av *Odd Engström* (s) till kulturministern om villkoren för de turkbulgarer som återvänt till Bulgarien:

Hur har regeringen låtit informera sig om villkoren för de turkbulgarer som inte fått stanna i Sverige utan återvänt till Bulgarien?

den 20 januari

1991/92:333 av *Göthe Knutson* (m) till statsrådet Bo Könberg om den psykiatriska vården:

När skall svängdörrarna på Östra klinikerna i Vänersborg bytas ut mot en låsbar rejäl port? Rymningarna är otaliga. Nyligen rymde en intagen mördare för sjätte gången på tre år från den "slutna" psykiatriska vård som anses bedrivas vid Östra klinikerna. Omfattande spaningsinsatser har fått sättas in gång efter annan. Polisen är mycket kritisk. Allmänheten oroas. En vecka innan han rymde för sjätte gången fick den nu aktuella rymlingen *eget boende i klinikernas s.k. rehabiliteringsstuga. Sedan promenerade han ut.*

Förtroendet för svenskt rättsväsende och den slutna psykiatriska vården kan inte upprätthållas när förhållanden som de här relaterade blir kända av allmänheten.

Vilka åtgärder avser socialministern vidta för att skapa en tydlig skillnad mellan slutna psykiatrisk vård och den öppna vården?

Svar på frågor

1991/92:334 av *Lars Sundin* (fp) till statsrådet Alf Svensson om effektiviteten i vårt bistånd till Baltikum:

Regeringen beslutade strax före jul att i en blyxtaktion satsa 45 milj.kr. på nödhjälp till Estland och Lettland. Pengarna skulle gå till inköp av olja, medicin och kraftfoder.

Men enligt uppgifter jag fått har denna hjälp inte nått fram. Läget i Estland är nu så kritiskt att parlamentet beslutat att godkänna ett ekonomiskt undantagstillstånd införs.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att öka effektiviteten i vårt katastrofbistånd till Baltikum?

1991/92:335 av *Jan Bergqvist* (s) till finansministern om finansplanens skrivningar om skattesänkningar:

I dag har socialminister Bengt Westerberg kritiserat regeringens finansplan för att den innehåller alltför långtgående skrivningar när det gäller skattesänkningar.

Instämmer finansministern i socialministerns kritik?

4 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:67

Från miljöminister Olof Johansson hade inkommit följande skrivelse:

Till riksdagen

Göran Persson har ställt en interpellation till mig om ökat kostnadsansvar inom de areella näringarna.

Interpellanten och jag har inte kunnat finna en tid för interpellationens besvarande inom den aktuella fyraveckorsfristen på grund av andra engagemang. Vi har därför tillsammans med kammarkansliet träffat en överenskommelse om att jag skall svara på interpellationen den 23 januari 1992.
Stockholm den 15 januari 1992

Olof Johansson

5 § Svar på fråga 1991/92:299 om tunga fordons mått och vikt

Anf. 3 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Kenneth Attefors har frågat mig om regeringen i kommande medlemskapsförhandlingar avser att begära undantag från EG:s regler för transporter inom Sverige med längre och tyngre fordon.

Frågan kommer säkerligen att behandlas under medlemskapsförhandlingarna, om EG vid den tidpunkten har fattat beslut om harmonisering av mått och vikter för tunga fordon som går i nationell trafik i medlemsstaterna. Sannolikheten för att ett sådant beslut kommer att fattas under innevarande år eller under år 1993 är i dag svår att bedöma. Grundregeln i alla medlem-

skapsförhandlingar har som bekant också varit att kandidatlandet bara har förhandlat om övergångsarrangemang – inte om permanenta undantag.

Frågan är, som Kenneth Attefors påpekar, utomordentligt viktig. Regeringen kommer därför redan i de samtal som kommer att äga rum med EG-kommissionen med anledning av kommissionens uppdrag att utarbeta en s.k. avis om vår medlemskapsansökan att ta upp denna fråga. Regeringen kommer därvid att framhålla att de svenska mått- och viktreglerna för tunga fordon är miljömässigt gynnsamma – antalet fordon och därmed utsläpp minskar – och att de medför besparing av energi – mindre bränsleåtgång per transporterat ton – och slutligen att de leder till förbättrad trafiksäkerhet – färre tunga fordon på vägarna och därmed mindre olägenhet för övrig trafik. Reglerna bidrar också till en god transportekonomi, något som EG-kommissionens transportdirektorat alltid framhållit som mycket önskvärt.

Eftersom det svenska vägnätet till stor del är dimensionerat för tyngre fordon, tror jag inte att det skall finnas någon anledning för EG att försäkra ett optimalt utnyttjande av detta.

De svenska reglerna innebär inte heller någon diskriminering av andra medlemsländers transportörer. Om EG skulle fastställa lägre värden än de svenska för nationell trafik i medlemsstaterna, kommer det ändå att råda full frihet att etablera sig som åkare eller att för egen räkning bedriva transporter i Sverige för alla EG-medborgare.

Regeringen kommer mot den bakgrunden att i överläggningarna med EG-sidan rörande medlemskap aktivt verka för förståelse för de svenska nationella reglerna när det gäller mått och vikt för tunga fordon. Vi skall heller inte utesluta att frågan kan dyka upp dessförinnan vid uppföljningen och utbyggnaden av EES-avtalet.

Anf. 4 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Fru talman! Tack så mycket för svaret. Med tanke på det sista stycket i svaret tror jag inte att jag behöver debattera vidare. Jag har fullt förtroende för att branschen får frågan belyst på konstruktivt sätt. Tack så mycket!

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1991/92:310 om medel till information om EG

Anf. 5 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig om regeringen ämnar vidta några åtgärder för att tillgodose den opinion som kräver allsidig information om vad ett eventuellt EG-medlemskap för med sig.

I mitt riksdagssvar till My Persson den 3 december, liksom i mitt svar på Gudrun Schymans interpellation den 9 december, underströk jag vikten av att information om EG-frågorna sprids och att denna skall vara objektiv och allsidig. Jag sade också att det redan i dag finns ett omfattande utbud av allsidig information, men att regeringen inför förhandlingarna med EG och den kommande folkomröstningen avser att ytterligare bredda informationsakti-

viteterna. En redogörelse för hur informationsspridningen skall gå till kommer att presenteras under våren.

Utöver de insatser som jag nämnde vid dessa båda tillfällen finns det planer på att ge ut en serie av faktablad, där information om konsekvenserna för Sverige av ett EG-medlemskap på ett lättillgängligt sätt finns sammanställt – område för område. Detta är en metod som har använts i såväl Storbritannien som Danmark. Jag finner den väl värd att pröva även i Sverige.

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall be att få tacka statsrådet för svaret. Med risk för att vara tjatig står jag här igen och frågar om det som vi debatterade senast i december. Anledningen till att jag gör det är att sedan vi förde diskussionen i december har det kommit fram att opinionen är väldigt stark när det gäller kravet på en saklig och framför allt allsidig belysning av EG-frågan. Man vill veta hur de tänker som tycker att det är väldigt bra. Man vill veta hur de tänker som tycker att det är dåligt, och man vill veta hur de tänker som inte har bestämt sig. Den information som hittills har gått ut har varit väldigt obalanserad. Dels har det varit den förra regeringens information, dels den nuvarande regeringens information, som ju är inriktad på att argumentera för ett medlemskap. De organisationer utöver regeringarna själva som är för ett medlemskap är organisationer som är mycket välbeställda. Det är näringslivets organisationer, de fackliga ledningarna och studieförbund som är nära knutna till näringslivet och som alltså har mycket pengar. De organisationer som är kritiska och som också har tagit ställning och sagt nej till medlemskap är mycket fattiga små organisationer som har svårt att hävda sig när det gäller utbud av information, typ "Nej till EG", som nu har fått avslag.

Jag tycker att det är tråkigt, för det behövs för balansens skull i debatten att alla synpunkter kommer fram. Jag skulle gärna se att regeringen, som ju vill ha en allsidig belysning, tog initiativ till ett anslag som man kan söka medel ur för särskilda informationskampanjer och liknande. Den förra regeringen hade ett anslag hos Margot Wallström på 1 miljon, där man kunde ansöka om medel för särskilda informationssatsningar för t.ex. temat Kvinnor och EG, som just små och fattiga organisationer kunde använda sig av. Jag tycker att det dröjer för länge med den här typen av anslag om vi skall vänta på beslut om när folkomröstningen skall äga rum.

Anf. 7 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Gudrun Schyman efterlyser allsidig information. Jag tror i och för sig att det finns väldigt mycket information. Det finns en mängd skriftligt och muntligt material, och medierna rapporterar om dessa frågor. Men jag delar Gudrun Schymans uppfattning att informationen inte når ut tillräckligt snabbt och tillräckligt djupt. Därför välkomnar jag det faktum att vi har fått en djupare och mera allsidig debatt om dessa frågor. Jag har goda förhoppningar om att detta kommer att bidra till att vi når ut med informationen.

Vi har från regeringskansliets sida gjort en hel del, men som Gudrun Schyman påpekar har olika organisationer och intressenter i mycket hög grad bidragit till den här "lutningen", åsikterna, i den information som gått ut från organisationerna. Den skall vi givetvis inte påverka, och vi kan inte heller

påverka den. Jag tror dessutom inte heller att Gudrun Schyman menar att vi skall påverka den. Att en klar majoritet förordar medlemskap förvånar inte mig, även om det kanske förvånar Gudrun Schyman.

När det så gäller stödet till mer information på detta område vill jag bara säga vad jag sagt tidigare, nämligen att vi redan nu ökar utbudet av information på det här området och att vi överväger, med sikte på folkomröstningen, att också ge stöd till ökad informationsutgivning. Jag upprepar vad jag sade tidigare, nämligen att vi kommer att återkomma till frågan under våren med sikte på att få fram medel för detta under det kommande budgetåret.

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det förvånar inte mig att det i dag finns en majoritet, om än ganska knapp enligt de senaste SIFO-undersökningarna, för ett medlemskap. Det är en logisk följd av hur informationsutbudet hittills har sett ut. Informationen har varit ensidig och propagandistisk.

Jag välkomnar också den mera nyanserade debatt som nu framför allt förs i massmedierna och som ju är ett tecken på att människor som faktiskt är kritiska också vågar yttra sig. När de vågar bryta tabut mot att säga vad man tycker och vägrar att lyda partipiskan, leder det till en mera nyanserad debatt. Men det är viktigt att kritiska frågor ställs ute i studiecirklar, på fackföreningsmöten och bland folk som kanske inte regelbundet läser ledarsidorna osv. samt att ett folkrörelsearbete förs kring dessa frågor. För att detta skall kunna bli lyckosamt måste det finnas pengar för små organisationer att söka. Det är vad jag efterlyser.

Anf. 9 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag delar inte alls Gudrun Schymans uppfattning på en punkt: det material som hittills givits ut av regeringskansliet har varit sakligt, icke obalanserat. Det finns en rad olika faktaskrifter på olika områden – om utbildning och forskning, om transportpolitiken, om miljöpolitiken, om konsumentpolitiken, om utbildningspolitiken, om kvinnor i Europa, om offentlig upphandling, om biståndet, om jordbrukspolitiken, om arbetsmiljöpolitiken. Vi avser att fortsätta att ge ut saklig information som just kan tjäna som underlag för en fortsatt debatt kring dessa frågor.

Här ligger inte problemet. Det finns material, och vi avser att ytterligare öka utbudet av material. Svårigheten har varit att tränga ut med materialet. Än en gång: För att stimulera debatten i dessa frågor avser vi att intensifiera verksamheten under nästa år. I den delen kan alltså Gudrun Schyman räkna på fortsatt sakligt material från regeringskansliet och stöd för olika insatser.

Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall inte ha ambitionen att vi skall bli överens om synen på det material som har gått ut, för det tror jag inte att vi kan bli. Däremot efterlyser jag att regeringen tar fram pengar som gör det möjligt för organisationer att söka medel för egen informations- och kampanjverksamhet. Det är för sent att vänta till dess att det blir bestämt när och hur en folkomröstning skall hållas. Det behövs redan nu anslag så att fristående och kritiska organisationer kan ansöka om pengar för att lägga upp egna seminarier, an-

ordna egna utställningar och sprida den typ av information som den enskilda organisationen anser vara lämplig för dess medlemmar och andra intresserade. Den informationen har kanske en annan vinkling eller klargör frågeställningen bättre än vad det regeringsmaterial som skall komma ut gör. Det är i och för sig bra att regeringen tänker sig att gå ut i TV, utge faktablad och allt möjligt, men det måste också finnas annan information än bara regeringskansliets information.

Anf. 11 Statsrådet ULF DINKELSPIEL (m):

Fru talman! Jag vill upprepa att min avsikt är att försöka få fram ökat stöd till insatser av den här typen redan under det kommande budgetåret, dvs. långt innan beslutet om folkomröstning kommer att fattas.

Anf. 12 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tolkar detta som att de motioner som vänsterpartiet och andra har avgivit om att det i budgeten skall finnas ett rejält anslag för informationsverksamhet när det gäller EG-frågan kommer att behandlas mycket välvilligt av utskottsmajoriteterna och av regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1991/92:328 om förverkligande av handikapputredningens förslag

Anf. 13 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Birgitta Dahl har frågat mig vilka åtgärder regeringen kommer att vidta för att i praktisk handling förverkliga handikapputredningens förslag på vissa områden.

Handikapputredningen har i sitt huvudbetänkande (SOU 1991:46) Handikapp – Velfärd – Rättvisa föreslagit en serie åtgärder som syftar till att förbättra samhällsstödet för människor med funktionshinder. Merparten av de förslag som har lagts fram gäller individuellt inriktade insatser inom främst socialtjänst, habilitering och rehabilitering. Bl.a. lämnas förslag om införande av en ny lag – lag om stöd och service till vissa funktionshindrade – vars syfte är att ge svårt handikappade barn, ungdomar och vuxna en preciserad rätt till vissa väsentliga insatser.

Remissbehandlingen av betänkandet har nyligen avslutats. Som framgår av årets budgetproposition avser regeringen att under detta år avlämna en proposition på grundval av förslagen i huvudbetänkandet. Jag räknar med att en sådan proposition skall kunna avlämnas i oktober månad.

Handikapputredningens slutbetänkande beräknas kunna avges någon gång under våren. Jag har erfaren att utredningen då kommer att redovisa sina bedömningar och förslag när det gäller frågor om tillgängligheten i samhället i mer generell mening. Härvid avser utredningen bl.a. att se över frågor om tillgängligheten i boende och kommunikationer samt inom andra viktiga samhällsområden.

Anf. 14 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Bengt Westerberg undviker sorgfälligt att svara på de konkreta frågor som jag har tagit upp, nämligen det uppseendeväckande faktum att regeringen nu avbryter ett pågående reformarbete för att rusta upp skolmiljöerna, så att skolorna blir tillgängliga för barn med funktionshinder, samt för att rusta upp och förbättra byggnadsbeståndet och bygga nya bostäder, som svarar mot moderna krav på tillgänglighet för handikappade.

Enligt min uppfattning är det uppseendeväckande när man på det här sättet avbryter, rustar ner, ett mycket viktigt reformarbete som omedelbart, i dag, ger resultat. Genom den skola där mina barn har gått har jag själv erfarenhet av hur bra det är med integration av handikappade barn och hur svår en sådan integration kan vara när skolan är gammal och nersliten. Jag har dessutom erfarenhet av hur viktig en sådan ombyggnad kan vara. Denna gamla skola är nu äntligen upprustad, och det kommer att vara mycket lättare att i framtiden ge handikappade barn den skolgång tillsammans med andra barn som de behöver.

Jag tycker att Bengt Westerberg nu skall svara på frågan om hur denna nedrustning står i överensstämmelse med den bärande tanken i handikapputredningens betänkande och i all god handikappolitik, en tanke som innebär att vanliga vardagsmiljöer skall göras tillgängliga för människor med funktionshinder, så att de kan leva ett liv i full delaktighet tillsammans med andra människor. Det var vad min fråga gällde.

Anf. 15 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag har missuppfattat Birgitta Dahls fråga, men den var något otydlig. Frågan löd hur vi i praktisk handling skall förverkliga handikapputredningens förslag. Jag har då naturligtvis tittat på vilka förslag som handikapputredningen har framfört, och sedan har jag redovisat när dessa kommer att förverkligas. Men låt oss gärna växla några ord om de andra frågor som Birgitta Dahl tar upp.

Det är ju inte sant att vi avbryter upprustningen av skolor. Tvärtom fortgår den i accelererad takt. Riksdagen har nyligen under stor enighet fattat beslut om att en mycket ansenlig del av de statliga bidragen skall utbetalas just under detta budgetår. Men redan innan bidragen började utbetalas pågick naturligtvis en upprustning där staten hade en pådrivande roll. Det var ju inte – som det står i Birgitta Dahls fråga – regeringen som lade fram detta förslag, utan förslaget föranleddes av en vänsterpartimotion som regeringen medverkade till att riksdagen biföll för att man skulle få igenom helt andra saker.

Dessförinnan delade den socialdemokratiska regeringen vår uppfattning att upprustningsarbetet skulle finansieras på annat sätt än genom statliga bidrag. Jag tycker fortfarande att den politik som Birgitta Dahl själv stödde, innan man gick med på kompromissen med vänsterpartiet, var riktig. Därför har vi på den här punkten återgått till denna socialdemokratiska politik.

Anf. 16 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Under den socialdemokratiska regeringens tid infördes ett tioårigt upprustningsprogram när det gäller våra skolor. Den socialdemokratiska regeringen införde också ett stöd för sanering av fukt- och mögelska-

dade hus samt av radonskadade hus. Vårt bostadsbyggnadsprogram medgav en ombyggnad och nybyggnad som också var mycket viktig för att tillgodose behoven av handikappanpassning.

Det är detta program som regeringen i årets budget avbryter genom en serie av olika förslag som ni vill att vi i riksdagen skall bifalla i vår.

Jag tycker att det är en uppseendeväckande dubbelmoral när regeringen och Bengt Westerberg påstår att man vill föra en politik för att hjälpa handikappade till ett liv i gemenskap med andra människor, samtidigt som man i konkret handling gör på det här sättet.

Anf. 17 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag vill bara upprepa att vi delar den uppfattning som Birgitta Dahl hade ännu för två år sedan, nämligen att det var en kommunal uppgift att upprusta skolor, en uppgift som inte krävde några statliga bidrag.

Det är riktigt att beslutet om en upprustning fattades under den socialdemokratiska regeringens tid, men det var inte på initiativ av den socialdemokratiska regeringen, utan beslutet fattades som en eftergift åt vänsterpartiet. Det var beklagligt att så skedde.

När det gäller de fukt- och mögelskadade husen har det nu under de senaste drygt fem åren skett en betydande upprustning och det har gjorts betydande insatser. Den bidragsram som riksdagen har fastställt är vid det här laget mer än förbrukad, vilket innebär att de värsta skadorna rimligen bör vara reparerade.

Till sist: I fråga om insatserna för att komma till rätta med radonhus föreslår regeringen inte – som det står i Birgitta Dahls fråga – en minskning, utan man föreslår tvärtom en ökning av dessa bidrag under nästa budgetår.

Anf. 18 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Bengt Westerberg har fortfarande inte svarat på frågan vad regeringen kommer att vidta för åtgärder för att uppfylla de krav som man måste ställa när det gäller upprustningen av skolor, dvs. om regeringen kommer att ta tillbaka sitt förslag om ett stopp för detta program.

Beträffande den handikappolitiska propositionen anser vi socialdemokrater att det i och för sig är bra att ni numera ansluter er till den tidsplan som vi i den socialdemokratiska regeringen fastställde. Det hade varit klädsamt att då be om ursäkt för den obefogade kritik som ni riktade mot oss förra året när ni påstod att ni omedelbart skulle föreslå åtgärder. Ni har anslutit er till den tidsplan som vi hade och som gör det möjligt att ta hänsyn till både remissinstanser och slutbetänkandet. Men, Bengt Westerberg, under en utfrågning i finansutskottet bekräftade regeringskansliets företrädare att regeringen inte har avsatt ett enda öre för de insatser som krävs. Är detta riktigt?

Anf. 19 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Upprustningen av skolorna upphör ju inte alls. Skolorna är som bekant en kommunal uppgift. Det är kommunernas ansvar att rusta upp skolor som är undermåliga på olika sätt. Så har det varit under lång tid, och så är det fortfarande.

Under detta budgetår satsas 900 milj.kr. i statsbidrag till denna upprust-

ning. Det är bra, eftersom detta är utmärkt som arbetsmarknadspolitiska åtgärder betraktat. Då finns det skäl för statsmakten att gå in och ge denna stimulans. Men under normala förhållanden är upprustningen en kommunal angelägenhet, och den bör så förbli.

Jag upprepar att detta var också Birgitta Dahls uppfattning ännu för två år sedan. Det var inte Birgitta Dahl och den socialdemokratiska regeringen som föreslog att staten skulle gå in och finansiera upprustningsarbetet, utan det var vänsterpartiet, och enbart som en eftergift för att få vänsterpartiets stöd för kommunaliseringen gick socialdemokraterna med på detta.

Nu återgår vi till den gamla socialdemokratiska politik som var högsta visdom för två år sedan, och jag kan inte se att det är något fel.

Anf. 20 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Jag konstaterar att vi är och förblir beredda att fullfölja satsningen på upprustningen av skolans fysiska miljö. Vi anser att detta är nödvändigt både av sysselsättningspolitiska skäl och av rättfärdighetsskäl för att påskynda handikappanpassningen och förbättringen för övrigt av skolans fysiska miljö.

Sedan tycker jag också att det är oerhört viktigt att vi får ett besked från Bengt Westerberg. Dagen före valet hade Bengt Westerberg och Anne Wibble en torgdebatt. Bengt Westerberg frågade om han, för den händelse han skulle bli socialminister, ändå inte kunde få litet grand att dela ut. Svaret blev att han skulle få litet – han skulle bums få till handikappreformen. Men vid finansutskottets utfrågning häromveckan fick vi veta att det finns pengar till vårdbidrag med 295 milj.kr., men att det inte finns ett öre till en handikappreform i höst. Är detta sant?

Anf. 21 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är riktigt att handikappreformen under det budgetår som ligger framför oss sannolikt inte kommer att innebära några ytterligare resurser. Jag kan i dag inte svara på om det finns något av handikapputredningens förslag som kan förverkligas redan vid årskiftet, men vår tidsplan är att riksdagen skall fatta beslut under hösten och att vi skall börja genomföra åtgärderna den 1 juli 1993. Det infaller alltså under budgetåret därefter. Men som Birgitta Dahl mycket riktigt påpekade gör vi redan i den budget som nu ligger framför oss och som riksdagen skall behandla i vår ett antal satsningar på handikappområdet. Den största satsningen gäller vårdbidraget, en reform som socialdemokraterna och Birgitta Dahl för övrigt har motsatt sig i många år. Dessutom genomför vi den största ökningen i modern tid av anslagen till handikapporganisationerna, som också gör mycket viktiga insatser för handikappade. Jag anser att också detta måste betraktas som en viktig handikappreform.

Anf. 22 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Fortsättningen av stödet till handikapporganisationerna är med hänsyn till inflationsutvecklingen bara en uppföljning av vad vi har gjort under en följd av år. Men jag konstaterar att Bengt Westerberg, låt vara med så små ord som möjligt, erkänner att det inte finns ett öre avsatt för en handi-

kappreform och att möjligheterna att genomföra någon sådan helt är beroende av budgetförhandlingarna inom regeringen. De nödrop som Bengt Westerberg då och då utsänder via Svenska Dagbladet och övriga media, liksom i tal inför olika församlingar, är naturligtvis ett uttryck för att det går ganska svårt i de där förhandlingarna.

Anf. 23 Socialminister BENGTT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det går inte, som Birgitta Dahl uttryckte det, det minsta svårt vid förhandlingarna. Regeringen är helt överens om att handikapputredningens förslag skall genomföras. Men den tidsplan som den socialdemokratiska regeringen i praktiken lade fast gjorde att den utsträckta remisstiden blev ovanligt lång, dvs. ända fram till det årskifte som vi nu har bakom oss, och därför är det inte möjligt att lägga fram en proposition tidigare än till hösten. Av den anledningen är det knappast möjligt att förverkliga de här förslagen förrän vid halvårskiftet 1993. Många skulle hävda att även detta är en mycket snäv tidsplan, men det är min bestämda ambition att vi skall hålla oss till den tidsplanen.

Anf. 24 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Jag tycker inte att Bengt Westerberg skall skylla ifrån sig. På det här området har Bengt Westerberg drivit en alldeles egen valrörelse och försökt framställa sig som bättre än någon annan. Men det som räknas är praktisk handling. Handikappade är mer än några andra beroende av en bra generell välfärdspolitik. Vad möter de i årets budget: karensdagar, indragningar från stat och kommuner, stopp för upprustningsprogrammet för skolorna, stopp för bostadsbyggandet och därmed modernisering av bostadsbeståndet. Det är en verksamhet från regeringens sida, liksom också från borgerligt styrda kommuners och landstings sida, som är ett direkt slag i ansiktet på de handikappade. Folkpartisterna i Hälsingborg har exempelvis föreslagit att de som tas hem till eget boende skall inkvarteras i tomma hotellrum som hotellägarna inte kan hyra ut. Är detta, Bengt Westerberg, det egna rum för samhällets gömda och glömda som ni har talat om i många år?

Anf. 25 Socialminister BENGTT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Nu börjar Birgitta Dahl verkligen ta till brösttoner. När den nya regeringen tog över i oktober kunde den konstatera att vi hade haft en rekordsnabb ökning av arbetslösheten, särskilt bland handikappade. Arbetsmarknadsstyrelsen väddade i en skrivelse till regeringen den 23 augusti att man skulle avsätta pengar för lönebidrag till handikappade. Hårtill sade den socialdemokratiska regeringen nej. Den nya regeringen har senare anslagit 275 milj. kr. för att kunna fullfölja de insatser som arbetsmarknadsstyrelsen ville göra. Detta var situationen när vi tog över.

Jag skall medge att vi har lagt fram en budget som är kärv. Läget kräver en kärv budget, men trots detta har vi fått utrymme för en förbättring av vårdbidraget till familjer som har barn med handikapp, en förbättring som Birgitta Dahl år efter år har sagt nej till, och en real ökning av stödet till handikapporganisationerna. Vidare aviserar vi en reform som kostar mellan 2 och 3 miljarder kronor och som det kommer en proposition om i höst.

Detta är en omfattning när det gäller handikappreformer som Birgitta Dahl som riksdagsledamot tidigare aldrig har varit i närheten av.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 26 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Jag konstaterar än en gång att det inte finns någon ekonomisk täckning för löftena om en handikappreform.

Dessutom accepterar regeringen en arbetslöshet på bortåt 5 % och driver en politik som ökar arbetslösheten. Detta drabbar handikappade mer än några andra. Vi hade häromveckan en genomgång av de här frågorna med länsarbetsnämnden hemma i mitt län. Man meddelade att det i dag är totalstopp när det gäller att få ut människor med funktionshinder i arbete, detta på grund av den höga arbetslösheten. På denna punkt är det dessutom så, att direktiven till arbetsmarknadsverket har luckrats upp av den nuvarande regeringen.

Anf. 27 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Vi kan ju inte bortse från att Birgitta Dahl har medverkat i den regering som har skapat dagens situation. Det är ju inte den nya regeringen som på hundra dagar har försatt Sverige i en ekonomisk krissituation. Den politik som Birgitta Dahl under flera år har medverkat till gör att vi nu befinner oss där vi befinner oss. Redan den dag då Birgitta Dahl avgick och den nya regeringen tillträdde kunde vi konstatera att arbetslösheten bland handikappade hade ökat kraftigare än bland några andra kategorier. Till följd av detta har vi vidtagit speciellt stora åtgärder för handikappade. Den situation som då rådde kan Birgitta Dahl under inga förhållanden skylla på någon annan.

Nu har vi inlett ett reformprogram för de handikappade som Birgitta Dahl, jag upprepar det, som regeringsledamot aldrig har varit i närheten av. Låt oss se när vi efter tre år har facit om inte Birgitta Dahl kommer att framstå som en mycket blek företrädare för välfärdspolitik i jämförelse med vad vi har åstadkommit.

Anf. 28 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! När det gäller att öka arbetslösheten, rusta ned välfärden och åstadkomma försämringar som drabbar utsatta grupper mer än några andra har den nuvarande regeringen varit häpnadsväckande framgångsrik. Det förtjänar ni inte beröm för.

Anf. 29 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag har inget ytterligare att tillägga, eftersom jag redan har talat om vilka planer regeringen har. Det är det som är viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1991/92:287 om miljöskadeförsäkringen

Anf. 30 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Anita Johansson har frågat mig vilka åtgärder jag som miljöminister är beredd att vidta för att sprida kännedom om möjligheten att erhålla ersättning från miljöskadeförsäkringen.

Miljöskadeförsäkringen har varit i kraft sedan den 1 juli 1989. För försäkringen svarar ett miljöskadekonsortium. I detta konsortium ingår försäkringsbolagen Folksam, Länsförsäkringsbolagen, Skandia, Trygg-Hansa och Wasa. Den som bedriver miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd eller anmälan är skyldig att bidra till försäkringen.

En skadelidande enligt miljöskadelagen kan erhålla ersättning från miljöskadeförsäkringen enligt de försäkringsvillkor som har godkänts av regeringen, om den som har vållat skadan inte kan betala eller om skadevållaren är okänd eller om skadeståndsanspråket är preskriberat.

Det är naturligtvis viktigt att allmänheten känner till att det finns en miljöskadeförsäkring. Hittills har information i huvudsak spridits genom konsortiets försorg. Enligt uppgifter har bl.a. naturvårdsverket, kommunala förvaltningar, advokater, försäkringsbolag och viss fackpress erhållit informationsbroschyrer om miljöskadeförsäkringen. Enligt min mening faller det sig naturligt att myndigheterna inom miljöområdet också gör en insats för att sprida ökad information om miljöskadeförsäkringen och de möjligheter till ersättning som försäkringen erbjuder.

Anf. 31 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tackar miljöministern för det positiva svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är den att jag sommaren 1989 blev tillfrågad av den dåvarande miljöministern Birgitta Dahl om jag ville bli ledamot i miljöskadenämnden. Efter ett år frågade jag Karin Söder, som också hade utsetts till ledamot, om hon hade hört någonting från denna nämnd. Men vi stod lika frågande båda två.

I november 1991 kallades jag äntligen till det första sammanträdet. Då kunde alla i nämnden konstatera att inte en enda krona hade betalats ut. Alla i nämnden var då rörande överens om att det behövs mycket mera information om miljöskadenämndens verksamhet. Jag tycker att det är bra att miljöministern anser att det är viktigt med information. Vi får väl hjälpas åt så gott vi kan att sprida information om miljöskadenämnden. Jag anser nämligen att det rör sig om viktig verksamhet och att de som åsamkas skador på grund av miljöverksamhet också bör få ut pengar.

Anf. 32 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag håller helt med och känner också till Anita Johanssons position i de här fallet. Jag är den förste att beklaga att inga ersättningar har utgått, om det nu beror på brist på information. En del förseningar berodde väl på hanteringen, eftersom miljöskadenämnden inte tillkom omedelbart efter lagstiftningen.

Sedan vill jag nämna att det finns en särskild broschyr av relativt sent datum. Där berörs de här frågorna. Det finns alltså i och för sig bra informa-

tion. Jag hoppas att vi som har deltagit i den här debatten, med hjälp av media, därmed också har bidragit till informationen.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Anf. 33 ANITA JOHANSSON (s):

Fru talman! Även jag är medveten om den broschyr som Olof Johansson håller i sin hand. Men jag tror att den har alldeles för liten spridning. Det vore kanske någonting för TV:s anslagstavla.

Svar på frågor

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1991/92:295 om arbetslösheten i Sjuhäradsbygden

Anf. 34 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Berndt Ekholm har frågat mig vilka ytterligare åtgärder jag är beredd att vidta för att hålla nere arbetslösheten i Sjuhäradsbygden.

Jag är medveten om den besvärliga situationen i Sjuhäradsbygden, där tekoindustrin svarar för en viktig del av industrisysselsättningen. Sysselsättningen inom tekoindustrin har minskat väsentligt under de senaste åren och den rådande lågkonjunkturen har förstärkt de strukturella problem som finns sedan länge.

Regeringen har under hösten vidtagit en rad åtgärder som bidrar till att bekämpa arbetslösheten i landet. Bl.a. har arbetsmarknadspolitiska insatser prioriterats:

På förslag i tilläggsbudget I har riksdagen beslutat att tillföra AMS ytterligare 3,3 miljarder kronor för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Därutöver har regeringen den 19 december 1991 beslutat att genom utnyttjande av finansfullmakten tillföra AMS 1,3 miljarder kronor. Det är AMS uppgift att utifrån behovet i olika län fördela medlen. Länsarbetsnämnden skall göra nödvändiga prioriteringar inom länet.

Älvsborgs län har under innevarande budgetår, med de nämnda resursförstärkningarna, tilldelats totalt 856 milj.kr. för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Regeringen beslutade i november 1991 att Älvsborgs län skulle tilldelas 700 000 kr. av de medel som regeringen disponerar för personalförstärkning vid arbetsförmedlingen. Dessa medel kommer att användas för särskilda förmedlingsinsatser i Sjuhäradsbygden för friställda från tekoindustrin.

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit fortsatt stora resurser till arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Anf. 35 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Jag konstaterar att ministern har förståelse för tekos speciella problem, men jag måste säga att jag tycker att svaret är mycket allmänt hållet.

Jag vill säga något om arbetsmarknadsläget hemma. Det är naturligtvis lika svårt där som på andra håll, men vi har vår speciella struktur inom just tekoindustrin. När det gäller min hemkommun kan jag nämna att 65 % av alla industrisysselsatta är knutna till tekoindustrin. Det är klart att detta på-

verkar vårt sysselsättningsläge. Inom tekoindustrin är i dag långt över 10 % arbetslösa. Till saken hör också att de som friställs inom tekoindustrin ofta blir långtidsarbetslösa.

I dag ligger också byggnadsarbetslösheten långt över 15 %. När det gäller den samlade bilden av länet kan man helt enkelt säga att arbetslösheten på ett år har fördubblats, oavsett vilka kategorier som det är fråga om. Allvarligast är naturligtvis ungdomsarbetslösheten. Jag har siffror som tyder på att närmare 1 000 ungdomar är långtidsarbetslösa. I min hemkommun Mark har vi den högsta arbetslösheten i modern tid.

Så här kan vi naturligtvis inte ha det, speciellt som prognosen pekar mot en 35-procentig ökning inom ett halvår av vår arbetslöshet, om vi inte sätter in åtgärder.

Vilka åtgärder är det då fråga om? Först gäller det naturligtvis riktiga jobb inom tekoindustrin. Det måste göras insatser för att skapa riktiga jobb. Det samma gäller byggnadsområdet. Givetvis måste man också räkna med olika arbetsmarknadspolitiska insatser. Vi har fått del av olika paket, men tyvärr har det blivit alldeles för litet. Det räcker inte med de pengar som har beviljats. Vi behöver mer medel för att kunna pressa ned arbetslösheten.

Min fråga till arbetsmarknadsministern blir därför: Kan vi räkna med att få mer medel och vilka sektorer kommer de att gälla?

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag jobbar inom departementet med ett förslag, som berör ungdomar upp till 25 år. I en sådan här arbetsmarknadssituation friställs många yrkesarbetare med 5–10 års erfarenhet. När lediga arbeten uppstår, är det mycket lätt för dessa att gå in. Ungdomarna får en mycket svår situation under 1992 och 1993. Jag hoppas därför att inom en inte alltför avlägsen framtid kunna lägga fram ett förslag för ungdomar under 25 år.

När det gäller teko vill jag framhålla att det faktiskt var den socialdemokratiska regeringen som föreslog den avreglering som gör att teko befinner sig i en så svår situation.

Anf. 37 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Naturligtvis är det viktigaste att vi skapar riktiga jobb. Förslaget att ge ungdomar jobb är mycket kontroversiellt och omtvistat. Det finns mycket att säga om det. Min tid medger inte att jag ger mig i kast just med det förslaget. Det kanske andra gör här senare.

När det gäller teko är det helt enkelt nödvändigt att man på något sätt fortsätter med olika stödinsatser. Det kan gälla inom ramen för utvecklingsfonden. Det kan vara utbildningsinsatser av olika slag. På den punkten har ju inte den socialdemokratiska regeringen sagt nej. Det var det riktade branschstödet som man var kritisk mot. I och för sig har även vi från Sjuhäradsbygden varit kritiska mot vår egen regering på den punkten. Det gäller hur EG-anpassningen skall ske, där vi har importrestriktionerna. På byggnadssidan gäller det naturligtvis att se till att vi får skolmiljöpengar samt att vi får ett vettigt finansieringssystem och kan bibehålla investeringsbidragen. I fråga om de arbetsmarknadspolitiska insatserna är det nödvändigt att vi

får mera pengar. De pengar som vi hittills har fått räcker inte. Då kommer arbetslösheten att skena i väg upp från 6 %, vilket är alldeles för mycket.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 38 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag vill påminna Berndt Ekholm om att socialdemokraterna, när vi senast i denna kammare diskuterade pengar till arbetsmarknadsåtgärder, föreslog ett tillägg till AMS på drygt 700 milj.kr. Det var en måndag. Torsdagen därefter beslöt regeringen att anslå 1,3 miljarder kronor till AMS att delas ut under resten av detta budgetår. Jag anser att regeringen verkligen har försökt göra goda insatser. Jag vet inte hur socialdemokraterna kommer att se på det budgetförslag som vi har framlagt för riksdagen. AMS redovisar tre olika nivåer och regeringen har givit AMS den högsta nivån. Vi gör faktiskt mycket stora insatser för närvarande.

Anf. 39 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Jag betvivlar inte ett ögonblick att arbetsmarknadsministern anstränger sig i dessa frågor. Men det hjälper inte. Jag kan bara konstatera att det inte räcker. Situationen är så oerhört svår i många delar av landet, bl.a. i Sjuhäradsbygden, att ansträngningarna måste bli ännu större. Genom de sista insatserna i paketet till vårt län, 60 milj.kr., kan vi sänka arbetslösheten med 0,2 %. Men den 35-procentiga prognosen pekar mot en ökning av arbetslösheten med 2 %. Skall vi bibehålla samma öppna arbetslöshet som vi har i dag, behöver vi minska den med 2 % och då behövs det 600 milj.kr., alltså tio gånger så mycket pengar som vi fick senast. Detta visar problemets storlek. Man måste anstränga sig ytterligare. Finns det flera insatser som arbetsmarknadsministern kan peka på?

Anf. 40 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det viktiga är att vidta långsiktiga åtgärder, framför allt för småföretagsamheten. Där har regeringen framlagt en rad förslag. Senare kommer förslag om en bättre riskkapitalförsörjning. Vidare har vi tidigare lagt satsningar på vägar, järnvägar, byggen etc. Där pågår ytterligare ett förberedelsearbete för att vi skall ha en beredskap framöver.

Anf. 41 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det är ett bra förslag. Spinn vidare på den tråden! Ansträng er litet till i regeringen. Ta t.ex. vägarna. Där har ett projekt i min hembygd fått pengar av den socialdemokratiska regeringen. Det var 100 milj.kr. till riksväg 41. Där är det möjligt att lägga ner ännu mer pengar, eftersom kostnaderna för vägen beräknas till 300–400 milj.kr. Man kan satsa på våra järnvägar. Man kan tidigarelägga AXE-systemet där det råder stora brister i vår region. Byggfolket kan stoppa förslaget om att skolmiljöpengen skall försvinna. Man kan göra andra insatser av typ ROT-programmet. Det finns mängder av uppslag att ta vara på. Det gäller bara att hitta det rätta sättet att finansiera dem.

Anf. 42 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det gäller att finansiera dem på ett sätt som skapar förtroende på penningmarknaden så att vårt svenska ränteläge inte går i höjden. Det

skulle vara det värsta som kunde drabba våra löntagare och företag. Det sista kan vi vara eniga om.

Anf. 43 BERNDT EKHOLM (s):

Fru talman! Det är naturligtvis jätteviktigt att få balans i den ekonomiska politiken. Men vår politik hade snarare varit att vi hade använt t.ex. byggandet såsom en motor i ekonomin och stoppat en del av era skattesänkingsförslag. Där har man ett utrymme att göra flera förnuftiga insatser, som ökar tillväxten i samhället och som är bra även för vår bygd.

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! En mängd debattörer kommer att ta upp byggandet senare här i dag. Jag avstår från att fortsätta debatten på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1991/92:298 om arbetsmarknadspolitiken och företagen

Anf. 45 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att få företag – och då även statliga – att i stället för att avskeda anställda välja att utbilda dessa.

Frågan är ställd mot bakgrund av att Svenskt Stål AB, enligt Lars-Ove Hagberg, vid sina anläggningar i Borlänge avvisat utbildning av de anställda som ett alternativ till uppsägningar, trots att AMS ställer medel till förfogande för utbildning.

Naturligtvis är det bäst om arbetsgivarna i tider med minskat kapacitetsutnyttjande i företagen i första hand kan utnyttja den lediga tiden till att utveckla de anställdas kompetens. För att stödja sådana satsningar har betydande medel ställts till AMS förfogande för bidrag till utbildning i företag för att förhindra uppsägningar eller permitteringar. Regeringen har också, i årets budgetproposition, föreslagit att arbetsgivare som satsar på personalutbildning även under budgetåret 1992/93 bör få göra avdrag på arbetsgivaravgifterna vid anställning av vikarier för den som går i utbildning – de s.k. utbildningsvikariaten.

Det är emellertid inte meningen att dessa stödsatser skall användas för att förhindra en nödvändig strukturomvandling av det svenska näringslivet. Ansvaret för vilka åtgärder som bör vidtas för att försvara företagens ställning på sina marknader och därmed deras överlevnad och sysselsättningen för de anställda måste ligga och ligger också på företagen själva.

Anf. 46 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! Både industrins och regeringens prognoser pekar på att ungefär 150 000 anställda inom industrin kommer att förlora jobben fram t.o.m. nästa år, vilket är en allvarlig utveckling. Man förutsätter ju då att företagen tar chansen att utbilda sin arbetskraft under denna tid. Nu har det emellertid

kommit till min kännedom att SSAB har aviserat om att dra in personal och kommer att fullfölja detta, trots att företaget av AMS har blivit erbjudet att få utbildningspengar. Såvitt jag förstår strandade de centrala förhandlingarna om detta i natt. Det betyder i detta läge att 90 personer skall avskedas.

Detta kan inte vara bra för samhället i detta läge. Jag undrar därför: Är detta i linje med regeringens politik, och vilka åtgärder tänker regeringen vidta? Det finns utbildningspengar i företaget, men företaget använder inte dem.

Arbetsmarknadsministern ger mig nu svaret att det är företagen själva som skall bestämma om detta. Vad anser regeringen egentligen? När skall företagen ta sitt ansvar? När skall de bli åthutade på det sätt som ungdomarna blir om att de har för höga löner? När skall företagen bli åthutade för att de inte tar sitt ansvar, arbetsmarknadsministern?

Oavsett om man strukturuomvandlar eller inte måste ju någon ta hand om arbetskraften. I detta fall får företaget alltså medel av samhället för att utbilda personalen och därmed öka kompetensen. En strukturuomvandling kanske dessutom kan klaras genom naturlig avgång.

Jag vill därför ställa följande fråga: Är det regeringens uppfattning att företagen nu bara skall strukturuomvandla och inte ta något som helst ansvar och dessutom få skattesänkningar av regeringen? Är det denna bild som vi kommer att få se framöver?

Anf. 47 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Bäste herr Hagberg! Problemet är att en tredjedel av de svenska företagen i dag går med förlust, och en hel del av dem går med stora förluster. Vad de måste göra för att över huvudet överleva är att på olika sätt försöka förbättra lönsamheten.

Lars-Ove Hagberg och jag verkar vara eniga om att det är bra med dessa utbildningsinsatser som gör att företagen kan hålla ut och gå ur krisen med högre kompetens. Men läget är också sådant att även om man nu arbetar på olika nivåer är antalet konkurser 50 per dag, och det är ett högt tal.

Jag är också medveten om att överläggningarna i natt inte har lett till någon överenskommelse. Jag har tagit reda på företagets policy. En policy är att klara övertaligheten utan uppsägningar. Men det finns även ett antal underpunkter. Jag kan inte förstå att företaget inte kunde bli sams med den fackliga organisationen redan på basnivå. Enligt uppgifter som jag har fått var man sams, men facket kröp ur vid ett senare tillfälle.

Anf. 48 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! Jag tror att det senare är en felaktig uppfattning. För kammarens kännedom vill jag säga att det krav som ställdes för att inga avskedanden skulle göras var att avtalen om trygghet skulle sägas upp redan nu, dvs. att man skulle gå i förväg med den politik som Börje Hörnlund anvisar genom arbetsrättsutredningar. Detta kunde facket naturligtvis inte ställa upp på. Villkoret var att facket skulle frångå sig avtalets innebörd.

Jag förväntar mig att arbetsmarknadsministern i sitt nästa inlägg säger att företagen verkligen skall ta sitt ansvar. Det måste väl ändå vara regeringens mening att företagen skall anstränga sig ordentligt i detta sammanhang? De

får ju pengar för detta, och de borde åthugas, annars får någon annan betala detta. Det blir högre energiskatter och annat. Det kan ju inte vara på det sättet att de anställda bara skall kastas ut på gatan för att det skall bli kortsiktigt lönsamt för företagen.

Anf. 49 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Självfallet måste både företag och anställda, dvs. parterna på arbetsmarknaden, i denna situation ta ett stort ansvar. Och detta måste de göra under ett antal år framöver om vi skall återgå till full sysselsättning, och det skall vi.

Regeringen har att ta ett mycket stort ansvar under detta överbrygnings-skede med tillfälliga åtgärder, utbildning, infrastrukturpaket, m.m. Jag hoppas också att oppositionen i riksdagen är beredd att ta ett stort ansvar. Vi behöver i dagens samhälle faktiskt litet mindre av konfrontation och litet mer av samarbete för att reda ut Sveriges situation på en internationell marknad. Nu är gränserna nämligen öppna efter avregleringen av kronan, med det EG-samarbete som vi diskuterar, m.m.

Anf. 50 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! Jag tror att det senare kan vara en gemensam uppgift att få fart på svenskt näringsliv. Detta kan det råda delade meningar om.

Arbetsmarknadsministern gav inte heller i sitt senaste inlägg någon uppmaning till företagen. Jag uppfattar snarare att företagen får råg i ryggen att genomföra detta med den politik som regeringen för.

Beträffande att företagen har så dåligt ställt just nu vill jag säga följande. De flesta av dessa företag har faktiskt gjort stora vinster under 1980-talet. En orsak till detta kanske är den politik som har förts och att man har investerat rätt. Men av den anledningen kan man väl inte nu, i avvaktan på en högkonjunktur, kasta ut folk hänsynslöst från företagen i stället för att avvakta och öka kunskaperna. Jag tycker att arbetsmarknadsministern skulle ge uttryck för sin indignation och visa var regeringen står, så att andra företag inte gör på detta sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1991/92:307 om byggande av skogsbilvägar som ett led i bekämpningen av arbetslösheten

Anf. 51 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! John Andersson har frågat mig om jag är beredd att ta nödvändiga initiativ så att en del av insatserna för att bekämpa arbetslösheten används för att bygga skogsbilvägar.

Jag anser att det är positivt, i nuvarande konjunkturläge, att arbetsmarknadspolitiska medel utnyttjas till investeringar, exempelvis skogsbilvägar.

Som John Andersson säkert känner till finns det i dag en allmän strävan från statsmakternas sida att styra arbetsmarknadspolitiken med mål i stället för med regler. Arbetsmarknadsmyndigheterna har därigenom fått både fri-

heten och ansvaret att avgöra hur arbetsmarknadspolitiken skall utformas för att den på bästa sätt skall lösa de regionala och lokala problemen.

Det finns alltså inte några hinder för en länsarbetsnämnd att anslå medel till ett skogsvägbygge om den finner att en sådan åtgärd är den lämpligaste lösningen.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 52 JOHN ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga. Jag vill också säga att det inte förvånar mig att arbetsmarknadsministern ser positivt på att man nu utnyttjar medel för investeringar, exempelvis skogsbilvägar. Det säger jag efter att ha läst en motion av Börje Hörnlund från 1985/86, där han anser att 50 milj.kr. är alldeles för litet när det gäller anslag till skogsbilvägar. Börje Hörnlund radar upp flera mycket välgrundade argument som jag helt kan instämma i. Desto mer förvånad blir jag när regeringen nu föreslår att detta anslag skall upphöra. För nästa budgetår anslås 40 milj.kr. till de redan planerade åtgärderna.

Jag kan redan nu säga att dessa inte kommer att räcka till. Vi kan framöver förvänta oss att räkningarna från skogsvårdsstyrelserna dimper ner och belastar planläggningskostnaderna.

Om regeringen menar allvar med att försöka få fart på Sverige kan skogsnäringen verkligen hjälpa till när konjunkturen vänder. Då är frågan: Skall en försummad skogsvägsutbyggnad stoppa virkesleveranserna till industrin den dag konjunkturen vänder och då vi kan exportera?

I svaret säger arbetsmarknadsministern att det inte finns några hinder för en länsarbetsnämnd att anslå medel till ett skogsvägsbygge om den finner att en sådan åtgärd är den lämpligaste lösningen. Det är ett alldeles för vagt besked. Jag tycker att det är befogat att arbetsmarknadsministern här tar nödvändiga initiativ, så att det står klart att vi i lågkonjunkturen skall satsa för att bygga ut skogsbilvägsnätet. Det finns enorma behov.

Det är stor konkurrens om de här pengarna. Jag tror icke att det kommer att bli några pengar över till utbyggnad av skogsbilvägar – här fordras det initiativ.

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ärade länsvän! Mitt partis och andra partiers företrädare i arbetsmarknadsutskottet har varit eniga om att ge AMS rätten att använda sina medel på ett bra sätt. Skulle jag börja att ministerstyra sådana saker kanske John Anderssons kollega i arbetsmarknadsutskottet KU-anmälde mig för att inte följa riksdagens beslut. Det skall vi väl ändå inte riskera att råka ut för.

Sedan till den motion som John Andersson refererade till. Det är alldeles riktigt att det på den tiden gick in 450 milj.kr. i skogsvårdsavgifter, och bara en liten del gick tillbaka till skogsbruket. Det var fel. Nu avskaffar den här regeringen skogsvårdsavgifterna mot att man inte får bidrag. Det är en stor vinst för skogsbruket.

Sedan vill jag upplysa John Andersson om – goda exempel går hem – att man i Norrbotten bygger en hel del skogsbilvägar med AMS-medel. I Gävle-

borg är det tre objekt i gång. Eftersom jag kan skogsbruk är min personliga uppfattning att det här är bra saker.

Anf. 54 JOHN ANDERSSON (v):

Fru talman! Först måste jag säga några ord om skogsvårdsavgiften.

Det är mycket förvånande att ett flertal gånger – bl.a. är det omnämnt på flera ställen i budgetpropositionen – från centerpartister få höra att de här anslagen försvinner därför att man tar bort skogsvårdsavgiften. Mig veterligt har riksdagen aldrig sagt att det finns en koppling mellan det anslaget och skogsvårdsavgiften. Det är en jordbruksminister i argumentnöd som har påstått det, och det har enligt vad jag vet alltid tidigare tillbakavisats från centerpartistiskt håll. Att nu få höra detta argument från först jordbruksministern och nu senast från arbetsmarknadsministern förvånar mig.

Jag vidhåller att det behövs en mer aktiv insats från arbetsmarknadsministerns sida. Passa på nu i lågkonjunkturen att bygga skogsbilvägar! Det är möjligt att man på sina håll har anslagit pengar. Jag tror att det behövs mer. Det behöver inte betyda att Börje Hörnlund utsätter sig för att bli beskylld för ministerstyre.

Anf. 55 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag vill bara avslutningsvis konstatera att min meddebattör och jag båda tycker mycket bra om ett fungerande skogsbruk och är medvetna om att skogsbruket tillför riket 50–60 miljarder i inkomster när det är litet bättre tider och är sysselsättningsmotorn i de glesare delarna av vårt land. Intresse för skogsbilvägar har väl inte bara John Andersson och jag utan förhoppningsvis också länsarbetsnämnderna.

Anf. 56 JOHN ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag instämmer helt i det uttalandet. Det är anledningen till att jag har ställt den här frågan. Jag vill att vi skall se till att utnyttja lågkonjunkturen för att bygga de vägar som behövs, så att vi då konjunkturen vänder kan få de virkesleveranser till våra industrier som behövs för att få fart på Sverige. Det är ju skogsnäringen som är dess ryggrad. Jag hoppas att Börje Hörnlund, utan att utsätta sig för beskyllningar för ministerstyre, på lämpligt sätt ser till att en större del av de medel som finns går till att bygga skogsbilvägar.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1991/92:308 om arbetslösheten inom byggämnesindustrin i Kristianstads län

Anf. 57 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Johnny Ahlqvist har frågat mig vad jag tänker göra för att förhindra ökad arbetslöshet inom byggämnesindustrin i Kristianstads län.

Under de senaste åren har byggsektorn varit överhettad, och byggandet har haft en mycket hög volym, vilket har bidragit till de problem vi har i

dag. Flertalet kommuner har outhyrda lägenheter, och på många större orter finns lediga kontorslokaler för flera års behov framöver.

Tillverkningsindustrins svårigheter att klara den internationella konkurrensen har framtingat en bantning, som innebär att även industrilokaler står oanvända.

Antalet sysselsatta inom byggnadsindustrin under fjärde kvartalet 1991 var runt 300 000, vilket är ungefär lika många som år 1989. Det faktum att arbetslöshetstalen bland byggnadsarbetare ökar samtidigt som sysselsättningstalen är höga, visar tydligt att det råder obalans inom byggsektorn.

Det förväntat minskade bostadsbyggandet och en lägre nivå på investeringar i industri- och kontorslokaler i Sverige medför naturligtvis, tyvärr, minskad sysselsättning inom byggämnesindustrin, om inte exporten kan öka i motsvarande grad.

Regeringen har vid flera tillfällen framfört att staten inte kan styra eller stödja utvecklingen i enskilda företag eller branscher.

Regeringen anser att byggfrågorna är viktiga och har därför tillsatt en byggrupp, till vilken jag återkommer senare i dag. Jag vill också påminna om det omfattande stöd till omställningen för berörda individer som de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna utgör.

Anf. 58 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Jag hade ställt min fråga till Bo Lundgren, och anledningen till att jag hade gjort det var att jag en gång fått lära mig att när man fiskar ål skall man ta tag i huvudet och inte i svansen – då lyckas inte ålen slingra sig ifrån en.

Fru talman! Jag har svårt att tänka mig att man i arbetsmarknadsdepartementet delar den syn på bostadspolitiken som för närvarande råder i Sverige. Eller har jag fel, Börje Hörnlund?

Granskar man den politiken är det bara att konstatera att de signaler som i dag utgår från finansdepartementet är ett klart moderat budskap om att marknadskrafterna nu skall genomsyra bostadspolitiken. Det var därför jag ställde frågan till Bo Lundgren. Jag kommer att återkomma med samma fråga till Bo Lundgren tills han dyker upp här i kammaren och svarar på den.

I Kristianstads län finns för närvarande en mycket stor oro för arbetslöshet, och det inte bara bland byggnadsarbetare utan också bland människor som arbetar i byggämnesindustrin. Den oron kan klart förklaras med den bostadspolitik som förs: Stoppet för räntelånen, minskningen av investeringsbidraget och den totala osäkerheten inom branschen är grunden för en vikande sysselsättning.

Kristianstads län har för närvarande 13 % arbetslöshet bland byggnadsarbetare, och alla tecken tyder på 20 % i februari, och efter sommaren kan siffrorna ha fördubblats.

Byggämnesindustrin är en stor verksamhet i länet, med både stora och mindre specialföretag. Arbetslösheten inom denna grupp är redan uppe i 10–12 %. Prognoserna här är tyvärr lika dystra.

Man ställer sig då onekligen frågan: Varför tar inte regeringen dessa signaler på allvar? Då hade man tagit till sig den kritik som framförts gemensamt från företagen inom branschen. Råder det brist på kunskaper i regeringen

om hur byggbranschen fungerar, eller är det kanske ideologiska skäl som har lagt en död hand över hela branschen?

Jag vill fråga statsrådet, om han delar mina farhågor för att det saknas kunskaper i regeringen om hur branschen fungerar. Påståendet i svaret att det finns så många byggnadsarbetare och att det råder en vikande byggmarknad ber jag att få återkomma till i ett kommande replikskifte.

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Ansvaret för byggkrisen ligger till 99 % på den förra regeringen. Eller menar Johnny Ahlqvist att vi skall producera lägenheter som sedan skall stå tomma?

En mycket liten kommun uppvaktade mig i dag och talade om att det bara i den kommunen fanns 240 tomma lägenheter.

Menar Johnny Ahlqvist att vi – trots att vi har kontorshus på kontorshus, byggda under överhettningssperioden 1989–1990, när socialdemokratien hade regeringsmakten och inte kunde hantera överhettningsfrågorna – skall fortsätta att bygga kontorshus som sedan skall stå tomma? Eller menar han att vi skall fortsätta att bygga industrilokaler trots att vi har lediga industrilokaler nästan överallt i samhället?

Vi har i dag fortfarande en byggverksamhet i gång som är högre än under högkonjunkturen 1988 och väsentligt högre än i mitten av 1980-talet. Under ett antal år köpte man till sig folk från exportindustrin – och försämrade därmed Sveriges möjligheter – för att bygga lokaler som i dag står tomma. Det är en olycka.

Nu har olyckan skett, och då är det naturligtvis en stor uppgift för regeringen att lindra den så långt det går, både för byggmaterialindustrin och för byggnadsarbetarna. Det pågår överläggningar på olika håll i regeringen för att hitta bästa möjliga vägar, men vi vill inte agera Ebberödsbank och gå in för att bygga sådant som skall stå tomt.

Anf. 60 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Det är inte heller min tanke att man skall gå in och bygga sådant som sedan skall stå tomt. Vi diskuterar hur det ser ut i Kristianstads län. I Kristianstads län finns för närvarande balans när det gäller lägenheter i varenda en av de större orterna och de större städerna. Vi har i Kristianstads län via länsarbetsnämnden, byggfacken, byggmästarna och kommunerna samlat ihop till en objektsbank, som i dag är på ca 400 milj.kr. Tar vi med de infrastrukturella satsningarna är vi uppe i nästan 1 miljard kronor, detta utan att behöva bygga en enda lägenhet. Vad det här handlar om är att bygga bostäder för äldre, att göra vid våra skolor, att bygga sådant som ni från er sida gick ut i valrörelsen och lovade, t.ex. ålderdomshem. Jag har inte sagt att man skall bygga lägenheter som skall stå tomma – det får Börje Hörnlund stå för själv.

Om man nu skall minska byggnadsarbetarkåren – vilket ansvar anser Börje Hörnlund att man har för de människor som i dag utbildas i den branschen? Skall vi ge dem beskedet att de aldrig kommer att få bli klara med sin utbildning?

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag förstår varför Johnny Ahlqvist ställer den frågan. Om man tittar på Kristianstads län ser man att länet har en rätt stor andel av byggämnesindustrin. De företagen, som är ganska stora, har i dag omfattande varsel på gång. Jag kan bara säga att de samtal som regeringsgruppen skall föra med parterna liksom övriga förhandlingar – inte minst mellan mig och finansdepartementet – naturligtvis syftar till att lindra så långt det går.

Johnny Ahlqvist vet också att de satsningar som görs på infrastruktur bör kunna ta över en del av de arbetsuppgifter som i dag görs inom vanliga byggen. Många är ju så skickliga att det är delvis utbytbart.

Anf. 62 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Låt mig återgå till byggämnesindustrin, som vi diskuterade. Det förekommer en väldigt stor verksamhet på det området i Kristianstads län. Beroende på den bostadspolitik som ni för låter ni arbetslösheten öka inom byggbranschen. Alla experter är överens om att en byggnadsarbetare bidrar till att tre andra i produktionen har arbete. Som jag sade har vi en arbetslöshet på 10–12 % inom byggnadsbranschen i Kristianstads län. Det skulle innebära att vi i mitten av året har en arbetslöshet på 30 % i byggämnesindustrin. Min fråga är: Är det då inte bättre att man satsar regionalpolitiskt eller att man satsar extra medel för att kunna minska verksamheten i byggbranschen och samtidigt kunna ta vara på den kunskap som finns och låta eleverna i byggbranschen slutföra sin utbildning? Det är inte bara stora företag utan även små företag i Kristianstads län som är mycket verksamma i denna del. Ni har ju sagt att ni slår vakt om dem.

Det var skönt att höra av Börje Hörnlund att det förekommer förhandlingar med finansdepartementet. Tydligen är det alltså finansdepartementet som styr bostadspolitiken här i landet. Då fick jag i varje fall det bekräftat.

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag har här en artikel från Kristianstads län där man intervjuar två i ledningen för Byggnadsarbetareförbundets avdelning i Kristianstad. De säger mycket klart att det här inte är regeringen Bildts fel men att det är den nuvarande regeringen som måste se till att byggandet kommer i gång igen. Folk i byggnadsindustrin och byggnadsarbetarna vet mycket väl att den här regeringen har fått ett arv att överta, men de ställer också det berättigade kravet att vi skall vidta åtgärder som underlättar för dem framöver.

Anf. 64 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern återkommer till att det finns för många byggnadsarbetare. Jag skall redovisa hur stor ökningen av antalet sysselsatta har varit i Kristianstads län, där denna ökning enligt Börje Hörnlund har varit oerhört stor. Från 1988 till 1991 har byggnadsarbetarkåren ökat med 567 människor. I dag finns det, om man räknar in alla kategorier av anställda inom byggbranschen, 836 arbetslösa. Enligt de prognoser som finns kommer vi efter sommaren att ha 1 182 arbetslösa.

Jag tycker då, Börje Hörnlund, att man skall vara så klarsynt att man ser att arbetslösheten bland byggfolket i Kristianstads län ligger på 13 % även

om man drar bort det överskott som finns, och detta beror på den bostadspolitik som förs i dag och på att man tar bort de subventioner som i dag finns inom byggbranschen.

Jag vill slutligen återkomma till en fråga som är mycket viktig, nämligen: Vad skall vi säga till de elever som genomgår en utbildning men som inte kan fullfölja denna utbildning därför att locket har lagts på inom byggverksamheten?

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Svaret på den frågan är att byggindustrin, byggarbetsmarknaden, måste justeras litet nedåt. Men justeringen får inte vara alltför omfattande, utan marknaden måste förbli sund och klara byggandet när konjunkturen blir bättre.

När det gäller ungdomar som i dag genomgår en utbildning har jag också tidigare sagt att 1992 och 1993 blir svåra år. Men jag är övertygad om att 90-talet därefter blir ungdomens årtionde. Det går inte att i detalj ge råd till var och en, men sammantaget vill jag säga att byggbranschen 1989, 1990 och i början av 1991 gick upp på en väl het nivå. Detta är parterna eniga om, och alla är väl också eniga om att en justering nedåt måste ske, men denna skall inte vara större än nödvändigt.

Anf. 66 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag återkommer till frågan om utbildningen. Man kan naturligtvis inte ge var och en av eleverna ett råd, men vad arbetsmarknadsministern säger visar bara på den brist på kunskap som finns inom regeringen när det gäller byggbranschen. De människor som utbildar sig för byggbranschen går två år i gymnasiet, och efter detta skall de ha 6 000 timmars praktik – alltså ytterligare tre år – innan de blir färdiga byggnadsarbetare. Detta innebär som det är i dag att de som i dag genomgår denna gymnasieutbildning och de som har lämnat utbildningen inte kommer att bli klara med sin utbildning någon gång. Vi kommer alltså att tappa en generation bestående av sju årskullar, och så står Börje Hörnlund här och säger att vi måste ha kompetens när marknaden vänder! Men den kompetensen har vi tackat nej till, eftersom eleverna inte får genomgå sin yrkesutbildning. Man kan sätta in åtgärder för att de här ungdomarna – mellan 800 och 900 i Kristianstads län – skall kunna avsluta den yrkesutbildning de påbörjade för fem år sedan, men detta går inte såsom konjunkturen är i dag och såsom man i dag bedriver politik inom byggbranschen.

Anf. 67 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Den byggarbetsgrupp som jag senare kommer att berätta litet om består av fyra statsråd, och dessa kommer inom kort att möta parterna. Jag är övertygad om att alla dessa sakfrågor då kommer upp till diskussion, och förhoppningsvis skall så många som möjligt av dem kunna lösas på ett positivt sätt.

Anf. 68 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag skall förmedla budskapet till Kristianstads län, där man inte kan genomgå sin utbildning när det blir arbetslöshet, att arbetsmark-

nadsministern skall tillsätta en kommission eller en kommitté. Jag hoppas att i varje fall de fyra som sitter i den kommittén får arbete.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

13 § Svar på fråga 1991/92:318 om byggsysselsättningen under 1992

Anf. 69 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Lars Stjernkvist har frågat mig om byggruppens syn på byggsysselsättningens utveckling under år 1992.

Regeringens byggrupp kommer att arbeta under ledning av statsrådet Per Westerberg och förutom honom bestå av statsråden Bo Lundgren, Mats Odell och Lars Stjernkvists frågas besvarare. Gruppen kommer att sammanträda för första gången i februari för att lägga upp arbetet och då också diskutera lämpliga former för omgående kontakter med berörda parter. Byggruppen kommer att behandla de frågor som rör sysselsättningen inom byggbranschen.

Anf. 70 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det här var ju ett mycket formellt svar. Om jag bara hade velat veta vilka som ingår i gruppen hade jag kunnat ringa till statsrådets sekreterare. Det var faktiskt litet mer än det som jag var nyfiken på.

Bakom min fråga döljer sig det allvar och den oro som kom till uttryck i den förra frågan och som kommer till uttryck i ett stort antal andra frågor under denna eftermiddag. Det som skrämmer mig m.fl. är att regeringen inte tar signalerna på allvar. Statsrådet har tidigare sagt att det är nödvändigt att justera sysselsättningen något nedåt och att detta är en naturlig anpassning.

Det som är illavarslande är att utvecklingen just nu är galopperande. I min egen hemkommun blir 30 nya byggnadsarbetare arbetslösa varje vecka – och jag kommer från Norrköping, som inte på något sätt är särskilt allvarligt hotat, jämfört med många andra ställen. Byggentreprenörer och andra säger att regeringens prognoser inte håller, utan att byggandet kommer att gå ned mycket mer än vad regeringen har sagt.

För att ännu tydligare förklara vad jag menar med min fråga skulle jag därför vilja omformulera den. Arbetslösheten inom detta område låg vid den senaste mätningen på omkring 15 %. Alldeles oavsett vem som har ansvar för den uppkomna situationen – och detta kan vi ju i och för sig filosofera kring – undrar jag: Vid vilken nivå anser regeringen att man måste vidta åtgärder, lägga om kurs? Vid vilken nivå anser statsrådet att den tillförsikt och det lugn som man känner faktiskt måste överges? Är det vid en arbetslöshet på 16 %, 20 % eller vid 25 %? Vid vilken nivå anser statsrådet att det är dags att revidera de egna prognoserna?

Anf. 71 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! All arbetslöshet är enligt mitt sätt att se det en tråkig företeelse. En arbetslöshet på 14 % inom byggarbetarkåren är en otillfredsstäl-

lande siffra. Vad jag har sagt är att det, när man nu har producerat bostäder så att det står litet tomt mest överallt, blir fråga om en rätt smärtsam omställningsprocess. Vi måste in med andra investeringsobjekt, men omställningen blir inte så lätt.

Byggruppen skall diskutera detta med arbetsmarknadens parter på ett offensivt sätt. Jag personligen har mött företrädare för Byggnadsarbetareförbundet, företrädare för byggentreprenörerna, företrädare för maskinentreprenörerna, osv. vid ett flertal gånger fram till nu. Vad som nu händer är att de ministrar som har ansvar för områden som är viktiga i detta sammanhang och jag, som får ta ansvar när det inte riktigt går bra i det svenska samhället, skall sätta oss ned och på bästa möjliga sätt resonera kring detta tillsammans med personer som har sådan sakkunskap som finns hos både arbetsgivar- och arbetstagarparten.

Anf. 72 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Det gör mig litet orolig att denna byggrupp tydligen inte har träffats än. Om statsrådet och regeringen insåg situationens allvar, hade man handlat något resolutare.

Jag menar att man redan borde ha förstått att situationen håller på att barka alldeles åt skogen, om uttrycket ursäktas. I Byggtidningen skriver man: Den prognos vi gjorde i december och som var oerhört mörk, om 100 000 utslagna jobb, var för ljus. Det kommer att bli ännu värre.

Jag demonstrerade i lördags tillsammans med 600 byggnadsarbetare i Norrköping. De, som naturligtvis har känselspröt ute och först ser när konjunkturen vänder, sade att hela marknaden hotas av en total förlamning. Vi går mot ett fullständigt idiotstopp i byggandet.

Det är dessa signaler jag menar att man måste reagera på, och därför upprepar jag frågan: När menar statsrådet att situationen är så pass allvarlig att man i grunden måste ompröva sin politik? En arbetslöshet på 14 % var allvarligt, sade statsrådet, men måste politiken omprövas när arbetslösheten ligger på 15 %, 20 % eller 25 %?

Anf. 73 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Som jag tidigare sade är det inte trevligt för dem som är arbetslösa inom en yrkesgrupp när arbetslösheten ligger på 4 %. För dem som är arbetslösa är det mindre trevligt.

Det jag tycker litet illa om i den debatt som ett stort antal debattörer vill föra här i dag är att det som tidigare har hänt liksom är bortglömt. Jag tycker egentligen inte att det anstår debattörer i kammaren, som ju har vissa kunskaper om det läge som har uppstått genom överhettningen och "storbyggandet" under 1989, 1990 och 1991, som har gett upphov till de tomma lägenheterna och de tomma kontoren. I LO-tidningen har man i ett reportage om byggnadsarbetare en liten delrubrik som säger "s bär skuld".

Anf. 74 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag säger inte att vi socialdemokrater är alldeles felfria, men jag tycker ändå att statsrådet något underskattar sin egen betydelse. Det är den nuvarande regeringen som har rivit upp beslutet om räntelån – det är

inte den gamla regeringen som har gjort det, utan den nuvarande – och detta har kraftigt försämrat villkoren för nyproduktionen. Det var den nuvarande regeringen, med Börje Hörnlund, som beslutade att sänka investeringsbidraget med 6 %. Det var inte den regering som jag helst skulle vilja se – den förra regeringen – som gjorde detta. Det var den nuvarande regeringen som föreslog att man skulle minska boendesubventionerna med 3,8 miljarder i en situation där det, precis som statsrådet sade, redan är svårt att hyra ut nya lägenheter. Det var den sittande regeringen, inte den gamla, som beslutade att ta bort stödet till ombyggnader av skolor.

Alldeles oavsett om statsrådet tycker att den gamla regeringen hade syndat eller inte, har det hänt en hel del under hösten. Det har under hösten fattats en hel del beslut, som borde få statsrådet att snabbt tänka om.

Anf. 75 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Under det år som nyss avslutades uppgick olika bostadssubventioner sammantaget till 54 miljarder kronor. Lars Stjernkvist är naturligtvis medveten om att regeringen försöker pressa ner budgetunderskottet till en nivå som gör att penningmarknaden visar förtroende, och för att nå dit måste man komma med en del besvärliga besparingar. Det som händer i den här konjunkturen är att statens inkomster för första gången minskar, som ett resultat av konjunkturläget och av att skattereformen naturligtvis inte är till fullo finansierad. Utgifterna för arbetslösheten når däremot mycket mycket höga nivåer. Ett ränteläge som leder till höjda räntor är det värsta som kan hända branschen.

Anf. 76 LARS STJERNKVIST (s):

Fru talman! Jag är medveten om de här siffrorna. Samhället satsar oerhört ambitiöst på bostadsbyggande och annat. Men det jag med den här frågan har försökt sätta fingret på är att det nu sker oerhört snabba förändringar. Sedan jag formulerade frågan har 30 byggarbetare i Norrköping blivit arbetslösa, och på många andra orter är det som sagt ännu värre. Jag har all respekt för att Börje Hörnlund anser att redan 4 % egentligen är mycket illa, att redan 4 % borde föranleda åtgärder och inge oro. Problemet är att det går rasande fort utför.

Jag skall inte nu fullfölja den här replikväxlingen, eftersom jag vet att statsrådet framför sig har en svettig eftermiddag och att flera andra debattörer kommer att beskriva situationen. Jag hoppas att vi under eftermiddagens lopp skall bli överens om att politiken faktiskt måste läggas om för att denna oerhört snabba nedgång på bostadsmarknaden skall förhindras.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1991/92:326 om prognoser för sysselsättningen under 1992

Anf. 77 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Mona Sahlin har frågat om anledningen till att regeringen bedömer att sysselsättningen 1992 skall sjunka mer än vad konjunkturinstitutet förutspått.

Låt mig först säga att beräkningsunderlaget för de två prognoserna delvis är olika. Konjunkturinstitutets prognos bygger i huvudsak på statistik t.o.m. det första halvåret 1991, medan bedömningen i finansplanen tar hänsyn till statistikuppgifter för även en senare del av året. Regeringens prognos baseras därför på mer aktuella uppgifter än konjunkturinstitutets prognos.

Det innebär bl.a. att regeringen i sin prognos kunnat ta hänsyn till utvecklingen under det tredje kvartalet. Den karakteriserades av en kraftigt sjunkande ekonomisk aktivitet. Denna bild förstärktes av det rekordlåga antalet lediga platser och den kraftiga sysselsättningsminskningen under de tre sista månaderna förra året. Regeringen har till följd av detta bedömt att den ekonomiska aktiviteten under 1992 blir lägre än vad konjunkturinstitutet förutspått.

Just nu finns det inga tecken på en vändpunkt i ekonomin. Tyvärr får vi ytterligare någon tid räkna med en kärv arbetsmarknad. Regeringen har därför tillfört den aktiva arbetsmarknadspolitiken kraftiga förstärkningar för att lindra de ekonomiska och sociala konsekvenserna av arbetslösheten.

Anf. 78 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Jag har noterat tre saker både i svaret och i den politiska debatten under de senaste veckorna.

Det första jag noterat är att varje gång regeringen hittills har lagt fram omfattande förslag, nu i budgeten och i november förra året, har man tvingats räkna ner tillväxten och räkna upp arbetslösheten.

Den andra noteringen är att hur febrilt jag än har läst finansplanen, upp och ner, fram och tillbaka och ut och in, så har jag icke någonstans hittat en mening om att den ekonomiska politiken syftar till att skapa full sysselsättning. Detta begrepp finns icke i finansplanen.

Det tredje jag noterat är att ni i regeringen nu har lagt fram en mängd förslag i budgeten som påverkar sysselsättningen. Det handlar om byggandet, som varit uppe här tidigare, det handlar om komvux och det handlar om utförsäljning. Man gör allt detta mitt i en lågkonjunktur som är mycket djup. Det måste finnas någon mycket viktig anledning till detta. Därför vill jag fråga vilka analyser av sysselsättningseffekterna av sina egna förslag som regeringen har gjort.

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! För att Mona Sahlin inte skall behöva fortsätta att läsa igenom hela luntan vill jag klart uttala att min och regeringens uppfattning är att det är bäst om var och en är med och arbetar efter sin förmåga. Det ger det bästa för folkhushållet.

Det läge som regeringen tar över är besvärligt, och mycket är tyvärr hemmalagat. Det medger inte minst en hel del socialdemokratiska ekonomer. Detta är nu parat med en besvärlig internationell lågkonjunktur.

Förra veckan träffade jag OECD:s arbetsmarknadsministrar. OECD lade ju fram en prognos i december. I inledningen av det dokument som arbetsmarknadsministrarna nu ställde sig bakom justerar OECD:s sekretariat ner prognosen snarare än upp. Det är naturligtvis mycket tråkigt eftersom vi ju länge väntat på en viss internationell draghjälp. Den behövs. Det går att göra en hel del här hemma, och det gör regeringen, för att skapa långsiktig framtidstro, men det internationella behövs också i stor utsträckning för att det skall börja gå uppåt på ett sätt som ger full sysselsättning.

Anf. 80 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tvivlar inte på att regeringen, liksom varje svensk tror jag, tycker att det är bäst om man har ett arbete i stället för att vara arbetslös. Jag sade att det helt saknades som politiskt mål för regeringen uttryckt i finansplanen.

Jag är den första att säga att mycket är hemmalagat, som ju är Börje Hörnlunds favorituttryck. Därför var just våra två partier de enda i den här kammararen som också försökte dra hem Rehnbergavtalet för att komma åt de delar som gick att påverka här hemma. Jag är mycket medveten om att konjunkturen är svår och att den är djup. Jag frågade, fritt från politiska frågetecken, vilka analyser regeringen har gjort av sysselsättningseffekten av sina egna förslag. Dessa kommer ju ovanpå lågkonjunkturen. Detta var frågan. Jag blir ännu mer orolig om det inte finns några beräkningar än över vad svaret eventuellt kan vara.

Jag undrar om arbetsmarknadsministern kan försöka besvara frågan om man har gjort analyser och vad de i så fall går ut på.

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Regeringen gör självfallet en mängd analyser både när det gäller ekonomi och när det gäller olika alternativa förslag. Huvudanalysen måste vara att vi inför marknaden måste prestera ett trovärdigt budgetalternativ – efter det att Sverige har avreglerat och öppnat gränserna för sin valuta – som visar att man är beredd att ta tag i besvärliga frågor för att skapa en framtid framöver. Vi måste t.ex. ge svenskt kapital ungefär lika villkor som gäller utanför landets gränser. Annars händer det som hände under 80-talet, nämligen att när 100 miljarder kronor svenskt kapital investerades utomlands, investerades ungefär 10 miljarder kronor utländskt kapital i Sverige. Om det då hade förts en politik som gjort att investeringarna hamnat i Sverige på lika basis hade vi inte haft detta läge. Det försöker vi rätta till, och det kostar pengar.

Anf. 82 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill återigen betona att vi inte behöver tvista om att läget är djupt allvarligt. Vi har svåra anpassningsproblem som vi måste ta tag i och som den ekonomiska politiken har ett huvudansvar för.

Det jag är nyfiken på och kräver att få besked om, är alla dessa andra

saker som nu finns i budgeten och som påverkar arbetsmarknadsverkets möjligheter att bedriva utbildning för så många som möjligt. Det gäller t.ex. att trycka ut elever från komvux, att i onödan ställa byggnadsarbetare arbetslösa och att utan att beskriva sysselsättningseffekterna diskutera utförsäljning av hela den statliga företagsamheten. Vilka analyser av sysselsättningseffekter har man gjort? Dessa saker är ju tydligen så överordnade att man gör detta trots den svåra lågkonjunkturen. Jag vill att en regering som gör detta också visar att man har bedömt sysselsättningseffekterna och inte tyckt att de var så allvarliga, eftersom man ändå lägger fram förslagen. Men det finns inga sådana bedömningar i budgeten, och det är därför jag frågar. Jag upprepar att jag blir ännu mer orolig om Börje Hörnlund nu svarar att det inte finns någon sådan analys.

Anf. 83 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Det finns en mängd företag som i dag är statligt ägda som med lika stor fördel kan ha annan ägare. Om kapitalet då investeras i en framtida infrastruktur som är bra för alla företag, bra för den ekonomiska utvecklingen och bra för var och en som behöver en bra infrastruktur – för det behöver ju också enskilda – kommer det sammantaget att leda till ett bättre läge. Det är inget självändamål för staten att äga företag. Det har man ju t.o.m. förstått i Ryssland i dag.

Anf. 84 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag skall låta bli att kommentera detta med Ryssland. Det tycker jag var ett slag under bältet. Om jag får formulera det så här kanske arbetsmarknadsministern förstår vad jag är ute efter. Sist i svaret beskriver Börje Hörnlund här i dag att man har tillfört arbetsmarknadspolitiken stora förstärkningar. Det är jättebra.

Nu rycks det ut kanske 20 000 elever från komvux som vill gå där, som har sökt dit och som har plats där. Nu skall de ut därifrån. De får inte jobb och tvingas alltså söka sig in mot arbetsmarknadspolitiken. Den får alltså ta hand om grupper som annars skulle ha funnits inom andra områden, inom komvux, som byggnadsarbetare eller sysselsatta med att renovera skolor som är nerslitna. Jag frågar fortfarande: Finns det en sammanhållen analys av sysselsättningseffekterna av de förslag regeringen nu lägger eller är det bara ren och skär doktrinär politik som säger att vi skall ta bort detta, privatisera och sälja ut? Har man bemödat sig om att ge en hel bild av sysselsättningseffekterna?

Anf. 85 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag vet inte vilken politik socialdemokraterna ville föra i regeringsställning, men det skulle förvåna mig mycket om man ville föra en politik som skulle göra det sämre för invånarna i vårt land. Det skulle verkligen förvåna mig. Nu blev det litet så genom att man inte kunde hålla överhettningstendenserna nere, men det är en självklarhet att regeringen kommer att göra allt för att vända den negativa ekonomiska utveckling som vi har övertagit. Vi kan göra en del på egen hand, men vi behöver också internatio-

nell draghjälp. Tyvärr ser vi ut att få vänta litet på den. Det är lika tråkigt för mig och Mona Sahlin som för alla andra.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Anf. 86 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att arbetsmarknadsministern inte försöker svara. Det beror väl på att det inte finns en bedömning på arbetsmarknadsdepartementet eller på något annat departement, jag bryr mig inte ens om vilket, av vilka sysselsättningseffekter de egna förslagen får, men man tänker ändå lägga fram dem nu mitt i den svåra arbetslöshetskris som Sverige är inne i, eftersom de är så viktiga – vad det nu är för uppgifter som är så viktiga. Börje Hörnlund kan säkert bättre formulera vad den borgerliga regeringen tycker än vad jag kan.

Men bristen på svar i dag leder mig till slutsatsen att man har gjort allt detta utan att bemöda sig om att visa vad det betyder för sysselsättningen. Kan Börje Hörnlund förneka att alla de som nu tvingas ut från komvux måste ta vägen någonstans, att alla dessa byggnadsarbetare som blir arbetslösa i onödan måste ta vägen någonstans eller att de ungdomar som skulle kunna arbeta med att rusta upp våra skolor nu måste göra någonting annat? Det räcker inte med att berömma sig om att ha en stor pott för AMS om man trycker ut i onödan. Jag saknar tyvärr en analys här.

Anf. 87 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Om ett år skall vi ta och kontrollera den siffra som Mona Sahlin nämner för komvux. Jag är ganska övertygad om att komvux kommer att ha stor verksamhet kommande år. Den argumentering som pågår om att det ena skall uteslutas helt och inte kan rymmas osv. är felaktig. Men det behöver vi inte bråka om här, eftersom facit kommer.

Sedan vill jag faktiskt påminna Mona Sahlin om att hon har frågat om vad som skiljer två prognoser åt, men hon räknar tydligen med att jag skall ha en omfattande matematik för olika delområden i bakhuvudet. Det tycker jag är litet fel. Jag har besvarat den fråga som är ställd här i riksdagen till punkt och pricka.

Anf. 88 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nej, jag förväntar mig inte att Börje Hörnlund skall ha en omfattande matematik i huvudet. Däremot förväntar jag mig att han skall göra en analys av sysselsättningseffekterna av sin egen regerings första stora egna budget. Det var också därför jag ställde frågan, eftersom det är en skillnad i prognoserna. Därtill måste regeringen ha gjort en egen bedömning av effekterna av sina egna förslag. Jag beklagar om vi skall sitta passiva ett helt år för att sedan få se facit. Vi vet redan vad regeringen förutspår om ett år, nämligen en arbetslöshet på uppemot 5 %. Vi socialdemokrater tänker försöka få den till helt andra siffror med hjälp från den här kammaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Årade debattörer i kammaren! Sten-Ove Sundström har frågat mig om jag är beredd att tillföra byggandet i Norrbotten extra resurser för att mildra den snabbt ökande arbetslösheten.

Rune Evensson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att få i gång byggverksamheten igen och undvika den massarbetslöshet detta annars kommer att utlösa.

Hans Stenberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att minska arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Västernorrland.

Magnus Persson har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta i anledning av den snabbt ökade arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Värmlands län.

Håkan Strömberg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i Örebro län.

Axel Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser vidta för att pressa ner den oacceptabelt höga arbetslösheten i länet.

Britt Bohlin har frågat vad jag avser att vidta för åtgärder angående effekterna av regeringens bostadspolitik för Melleruds kommun.

Nils-Olof Gustafsson har frågat mig vad jag ämnar vidta för åtgärder för de arbetslösa byggnadsarbetarna i Jämtlands län.

Göran Magnusson har frågat mig vilka åtgärder jag är villig att vidta under innevarande halvår för att lindra effekterna av arbetslösheten i Västmanland.

Ulla Pettersson har frågat mig om regeringen planerar några insatser som snabbt kan förbättra situationen för byggnadsarbetarna på Gotland.

Jag besvarar samtliga frågor i ett sammanhang.

Det mycket allvarliga ekonomiska läget med en snabbt ökande arbetslöshet beror både på den internationella lågkonjunkturen och på tidigare orsakade inhemska problem. Regeringen inriktar sig därför främst på att föra en ekonomisk politik, som genom låg inflation och lägre räntenivå långsiktigt skapar tillväxt och investeringsvilja i ekonomin.

För att underlätta situationen för dem som drabbas av arbetslöshet har regeringen under hösten gjort flera stora satsningar. Som jag tidigare nämnt, har AMS under december månad 1991, genom riksdagsbeslut med anledning av tilläggsbudget I och genom utnyttjande av finansfullmakten, tilldelats ytterligare 4,6 miljarder kronor för arbetsmarknadspolitiska insatser under vintern och våren 1992. Dessa medel har i vanlig ordning fördelats av AMS till länsarbetsnämnderna utifrån arbetsmarknadssituationen i resp. län.

I tilläggsbudget I beviljades dessutom drygt 3 miljarder kronor för tidigareläggning av investeringar i bl.a. vägar, järnvägar och byggen samt 200 milj.kr. för regional utveckling.

I den budget för nästa budgetår som regeringen nyligen förelagt riksdagen, föreslås närmare 20 miljarder kronor i åtgärdsmedel för AMS.

Avslutningsvis vill jag framhålla att jag kommer att följa utvecklingen på arbetsmarknaden mycket noga.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Anf. 90 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag får, som brukligt är, tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Frågan gällde egentligen byggarbetslösheten i Norrbotten och åtgärder mot den. Här har jag fått ett svar på en A4-sida som jag delar med nio andra frågeställare, och med de marginalerna finns det inte utrymme för så mycket detaljer om just detta län. Jag skall därför ta chansen att friska upp minnet hos arbetsmarknadsministern när det gäller problemen just i Norrbottens län.

I lördags var det alltså demonstrationer på flera orter, i bl.a. Kalix, Luleå och Piteå, där tusentals människor demonstrerade just för att få fart på byggnationer och för att komma till rätta med byggarbetslösheten i Norrbottens län. I dagsläget går i runda tal var fjärde byggnadsarbetare arbetslös, och arbetslöshetstalen tenderar att stiga snabbt. Om ingenting händer kommer byggarbetslösheten att vara uppe i historiska mått fram på vårkanten.

Detta skall ses mot bakgrund av att vi nu upplever väldiga strukturomvandlingar, med nedläggningshot över stora industrianläggningar som Ovako och delar av ASSI samt strukturering inom SSAB-LKAB. Det ser alltså minst sagt bekymmersamt ut framöver, och jag hade därför förväntat mig att statsrådet skulle ägna några rader åt det län som har drabbats hårdast av just arbetslösheten.

Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund känner till det här. Han har själv varit där ett otal gånger under det senaste halvåret för att studera det hela. Jag noterar för övrigt att han besökte en av våra kyrkor för någon vecka sedan och där höll ett bejublat tal. Men det räcker inte att enbart be till högre makter, utan det måste tas fram konkreta åtgärder. Jag skulle önska att vi fick tillbaka litet av oppositionspolitikern Börje Hörnlund, som för bara ett år sedan hade så radikala och aktiva idéer om hur man skulle komma till rätta med arbetslösheten.

Jag måste därför få fullfölja min frågeställning, och jag hoppas att statsrådet har möjlighet att svara. När kan särskilda åtgärder för Norrbotten komma? Hur hög skall arbetslösheten bli innan regeringen vill och vågar ta några radikala grepp? Nära 25 % är arbetslösa i dag – skall det bli 30 eller 40 % innan Börje Hörnlund vill göra någonting?

Anf. 91 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret.

I lördags demonstrerade tiotusentals byggnadsarbetare i hela landet. I Göteborg, där jag var, demonstrerade 3 000. De ville ha jobb, och de uttryckte sin vrede över regeringens arbetslöshetspolitik. I går var vi några riksdagsmän som träffade byggentreprenörer och fack i Göteborg, och budskapet där var detsamma: En hel bransch ropar på hjälp.

Regeringen tar inte frågan på allvar. Inga konkreta åtgärder föreslås nu. I stället säger Börje Hörnlund att krisen till 99 % beror på den förra rege-

Svar på frågor

ringen. Detta är ett helt felaktigt påstående. Börje Hörnlund och regeringen flyr från sitt ansvar i denna fråga.

Det är på det sätt som regeringen har hanterat frågan om byggandets finansiering som har skapat den stora oron inom byggbranschen och som i hög grad har bidragit till det byggstopp som råder i dag. Om regeringen inte vidtar omedelbara åtgärder slås byggbranschen och dess yrkeskår sönder, och det får återverkningar inom andra näringar. Det innebär att vi går mot en nationalekonomisk förlust av stora mått, och detta måste förhindras.

I dag är alltså ungefär 15 % byggnadsarbetare arbetslösa, och snart är var fjärde byggnadsarbetare arbetslös. Detta betyder 20 000–25 000 personer, och med den följdfeffekt det har inom andra näringar kommer 100 000 personer att vara arbetslösa på grund av krisen i byggandet. Därför bör regeringen ge branschen besked om finansieringen så snart som möjligt. Låt t.ex. de projekt som sätts i gång under 1992 gå med de finansieringsregler som nu gäller! Sätt fart på byggandet av samlingslokaler! Upprusta dåliga skolmiljöer! Sätt fart på ombyggnader i stället för att slopa tilläggslånen, som regeringen nu föreslår!

Regeringen bör också stimulera kommuner och landsting att tidigarelägga projekt. Det är bättre att satsa pengar på byggprojekt och få något utträttat för pengarna än att ösa ut dem i form av arbetslöshetsunderstöd.

Anf. 92 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret, även om det var ytterst knäpphändigt.

Den nuvarande krisen i byggnadsindustrin är till stor del skapad av den nuvarande regeringen. Det vet också Börje Hörnlund, även om han nu vill skylla ifrån sig. I en djup lågkonjunktur, som i sig medför allvarliga svårigheter för byggnadsindustrin, driver regeringen en fullkomligt ansvarslös bostadspolitik, en politik som förvärrar situationen på ett katastrofalt sätt för byggbranschen.

Regeringen genomdriver försämrade investeringsbidrag och minskade bostadssubventioner. I budgetförslaget sparar regeringen 6,4 miljarder på bostadssektorn nästa år. Man skapar oklarhet om framtiden genom att i det här läget börja utreda ett nytt bostadsfinansieringssystem. Dessutom går företrädare för regeringspartierna ut i massmedia och förklarar att bostadssubventionerna på sikt skall minskas drastiskt och kanske helt avvecklas. Det här tar naturligtvis helt bort framtidstron inom byggnadsindustrin. Byggbranschen är nu på väg att kollapsa.

I Västernorrland var arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i mitten av förra veckan 25,5 %. Hur hög arbetslösheten är i dag är svårt att säga, eftersom den sedan årsskiftet har ökat med drygt 2 procentenheter i veckan. Det innebär att 85–90 byggnadsarbetare blir arbetslösa varje vecka i Västernorrland. Det innebär också 85–90 mänskliga tragedier varje vecka.

I Västernorrland har vi tagit fram en lång rad angelägna projekt som, om de fick byggstart, skulle kunna innebära en nödvändig minskning av arbetslösheten samtidigt som länets infrastruktur förbättrades.

Min fråga till regeringen är: Är regeringen nu beredd att vidta de åtgärder som behövs för att minska arbetslösheten i Västernorrland och i andra län?

Anf. 93 MAGNUS PERSSON (s):

Fru talman! Anledningen till att vi ställer frågorna är naturligtvis den oro vi möter bland våra förbundskamrater. Bakom demonstrationerna och allt annat ligger oron för jobben: Vad händer med mig och min familj, vad händer med bygget?

Jag tror inte att Börje Hörnlund är den stora boven i dramat, utan det är andra herrar i regeringen. Det är Bo Lundgren och vidare Knut Billing, som är sakkunnig. Det är de som drastiskt drar ner rullgardinen och säger att det nu skall vara helt andra spelregler på marknaden. Det är det som gör att den här situationen har uppstått; den kommer att leda till historiska arbetslöshetstal. Regeringen som kollektiv är naturligtvis ansvarig för sysselsättningen och jobben, och då drabbar frågorna Börje Hörnlund.

Vi har tidigare haft debatter, och det finns ingen anledning för oss frågeställare att tala om för arbetsmarknadsministern hur det ser ut – han vet hur det ser ut i Värmland, i Jämtland och på andra håll. Men anledningen till att regeringen måste sätta sig ned och diskutera sig fram till en strategi är att regeringen tvingas ge ett besked, vare sig det gäller ett bygge i Smygehuk, Riksgränsen eller Torsby i Värmland. Annars kommer man inte att kunna starta byggen, och det är den stora problemställningen.

Fru talman! Om Börje Hörnlund går hem till regeringen och tar en ordentlig runda med sina kolleger där, så att de inte går ut med olika bud, kanske det blir litet bättre. Men det är viktigt att det ges besked till byggentreprenörerna och till byggjobbarna. Vi som företräder byggjobbarna i riksdagen är djupt oroliga för framtiden. Hemma i Värmland är arbetslösheten drygt 20 %.

Anf. 94 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! I förra veckan var 1 000 byggnadsarbetare arbetslösa i Örebro län av en kår på 4 000 byggnadsarbetare. Detta tal kommer att stiga ytterligare denna vecka, nästa vecka och veckorna därefter om det inte görs någonting. Jag hade hoppats att arbetsmarknadsministern i svaret skulle uppmärksamma den manifestation som skedde i lördags när byggnadsarbetarna gick ut och protesterade mot regeringens arbetsmarknadspolitik inom byggsektorn. Arbetsmarknadsministern borde ha tagit till sig byggnadsarbetarnas krav och i sitt svar redogjort för vilka nya åtgärder han tänker vidta för att förbättra situationen. Men tyvärr finns inga sådana funderingar hos arbetsmarknadsministern.

Vad är det som regeringen gör och som arbetsmarknadsministern är medansvarig i? Jo, man ger med den ena handen och tar tillbaka med råge med den andra handen.

Det är visserligen sant att en orsak är överhettningen inom byggsektorn under senare år. Inte ens Byggnadsarbetareförbundet har förnekat att kåren måste minska något. Visserligen ökas anslaget till arbetsmarknadsåtgärder, men samtidigt skjuts viktiga statliga investeringar på framtiden. Arlandabanan är ett exempel på projekt som nu utreds på nytt. Jag kan från mitt län redovisa många projekt för mitten av 90-talet som är färdiga att sättas i gång.

Det är samma sak när det gäller bostadssektorn. Här har redovisats behov av handikappbostäder och upprustning av miljonprogramsområdena, men

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

något bostadsfinansieringssystem har inte redovisats. Det sägs att det skall komma, men vem vågar i dag anmäla sitt intresse för en ny bostad när man inte vet vilka kostnader man kommer att få den dag man är beredd att ta bostaden i bruk?

Detsamma gäller kommunernas investeringar. Det redovisas att det skall göras miljardindragningar från kommunerna de närmaste åren, och ingen kommun vågar sätta i gång projekt eller utbyggnad av skolor på grund av dessa indragningar. Det är detta som arbetsmarknadsministern borde ta till sig.

Anf. 95 TALMANNEN:

Jag får erinra om de debattregler som gäller.

Anf. 96 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Den här snart två timmar långa debatten, om arbetslösheten och särskilt arbetslösheten bland byggnadsarbetare, har handlat om många olika ting, också om orsakerna till arbetslösheten, där arbetsmarknadsministern och frågeställarna har haft olika uppfattningar, vilket icke är förvånande.

Jag skall inte använda min taletid till att analysera bovorna i dramat, eftersom de är flera. Det räcker med att säga att det i Gävleborgs län, som jag representerar, är uppenbart att det råder både en ihållande lågkonjunktur och pågår en mycket markerad strukturomvandling och att det tillsammans med andra orsaker bär skulden till att Gävleborgs län i dag har den högsta arbetslösheten i Sverige alla kategorier och alldeles speciellt bland byggnadsarbetarna.

Några av de talare som före mig ställt frågor har frågat om på vilka nivåer arbetsmarknadsministern och regeringen avser att agera direkt, om det räcker med 25 % eller 30 % arbetslöshet osv. Jag kan bara konstatera att arbetslösheten för byggnadsarbetarna i Hälsingland, i den norra halvan av vårt län, i förra veckan passerade 40 %. Hos oss stiger byggarbetslösheten med drygt 2 % i veckan. Detta kräver åtgärder, och de åtgärderna måste vidtas nu.

Jag tycker det är bra när arbetsmarknadsministern redovisar de ökade anslagen till AMS, men det räcker inte. Om mitt hemlän, Gävleborgs län, skall ha rimliga chanser, och det gäller också övriga skogslän, att i framtiden kunna erbjuda sina medborgare en mer långsiktig trygghet i tillvaron, måste åtgärder med mer långsiktig verkan nu sättas in.

Det är lämpligt att nu under en lågkonjunktur investera i infrastrukturförbättringar när det gäller kommunikationer och på utbildningens område. Jag vill ha arbetsmarknadsministerns svar på om han är beredd att vidta dessa åtgärder.

Anf. 97 BRITT BOHLIN (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Det är många talare som nu har redogjort för den besvärliga situation som byggbranschen i de olika länen befinner sig i. För vårt län, Älvsborgs län, har Rune Evensson redogjort för den totala situationen. Jag har därför i stäl-

let valt att fråga statsrådet om effekterna för en liten glesbygdskommun, närmare bestämt min hemkommun Mellerud.

I Mellerud finns två dominerande industrier, nämligen pappersbruket och Ståldörrsgruppen AB – Hellbergs Industrier i dagligt tal. Det företaget sattes i konkurs i förra veckan, och det innebär i värsta fall att alla 116 anställda blir utan arbete. Detta är en direkt följd av att byggnationen i stort sett upphört. Om företaget inte kan rekonstrueras innebär det för vår kommun en ökning av arbetslösheten med 2 %. Till detta skall läggas de övriga varsel som nu dagligen träder i kraft. Den 14 januari var 5,3 % utan arbete. Till detta kan också läggas att arbetsförmedlingens resurser när det gäller utbildning är uttömda.

Förstår statsrådet vilka effekter detta får för oss alla i Melleruds kommun? Har statsrådet försökt att sätta sig in i hur det är att bli drabbad av arbetslöshet? Jag har tyvärr nära anledning att göra det. Min far, som är byggnadsarbetare, är arbetslös. Båda mina bröder är byggnadsarbetare, en är arbetslös och en har en tillfällig anställning som snart upphör. Min man arbetar på Hellbergs och är nu varslad om uppsägning.

Tro aldrig att arbetslösheten "bara" är ett bekymmer för den som drabbas. Den är som ett gift som genomsyrar precis allt i ens omgivning. Den fasta tillvaron råkar helt i gungning, och man kan aldrig planera för morgondagen. Ekonomin raseras, och snart börjar också tvivlet komma på den egna förmågan. Man måste förstås försöka att skaffa ett nytt jobb, men hur? På arbetsförmedlingen i Mellerud kan man erbjuda fyra jobb, alla inom kommunen, och de kommer säkert att tillsättas med internsökande.

Jag vill slutligen fråga statsrådet vilka besked han har att ge och vilka lösningar han har att föreslå till de arbetslösa i Melleruds kommun.

Anf. 98 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Fru talman! Det blir en litet konstig diskussionsordning, men det skall vi väl inte lasta arbetsmarknadsministern för. Vi skulle kunna göra denna tillställning till någonting mycket tråkigt och tjatigt om vi nu alla tio tvingade arbetsmarknadsministern att upprepa svaren på våra frågor, eftersom jag antar att det inte skulle bli något annat. Jag tycker att vi tillsammans skall undvika det och bespara både arbetsmarknadsministern och protokollet detta. Jag tackar emellertid arbetsmarknadsministern för svaret och vill i varje fall redovisa bakgrunden till min fråga.

Jag ställde min fråga, liksom de andra talarna, mot bakgrund av de mycket höga byggarbetslöshetssiffror som vi har, och i detta fall i mitt hemlän Jämtlands län. Av länets 2 100 yrkesverksamma byggnadsarbetare är i dag 497 öppet arbetslösa, dvs. ca 25 %. Därutöver är 104 i utbildning, varav 75 i kortkurser och 49 i beredskapsarbete. Sammanlagt är alltså 650 av 2 100 byggnadsarbetare nu utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Läger man därtill att målare och installationselektriker har ungefär 20 % arbetslösa vardera och att 32 % av de privatanställda vägarbetarna är utan jobb förstår man hur besvärligt läget är, och prognoserna är också dystra framöver.

Jag liksom många andra byggnadsarbetare deltog i demonstrationer i lördags. I Östersund ställde närmare 400 byggnadsarbetare upp i snålblåsten för att uttrycka sin oro, sin ängslan och för den delen också sin vrede över

den byggpolitik som förs. Jag lovade att framföra till arbetsmarknadsministern att de förväntar sig åtgärder snabbt, och nu har jag framfört detta, arbetsmarknadsministern.

Det är bra att man nu satsar på arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten. Därmed fullföljer man den socialdemokratiska politiken. Men det är reguljära byggjobb som behövs och besked om sådana. Jag frågar arbetsmarknadsministern: Kommer det besked om några sådana?

Anf. 99 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Tyvärr kan det inte tolkas på annat sätt än att länsarbetsnämnden i Västmanlands län nu skall börja dra ner på sin verksamhet under innevarande vår för att hålla de budgetramar som bestämts.

Arbetslösheten i Västmanland är ytterst oroande. Det talade statsrådet och jag om under senhösten, och vi kan bara konstatera att situationen inte har blivit bättre sedan det tillfället. Utan att förfalla till direkta elakheter skulle jag kunna säga, att när statsrådet hoppade över de två första sidorna i sitt svar hade det faktiskt gått bra att hoppa över även den tredje sidan, eftersom det inte stod någonting nytt på det papperet. Det är alltså inte till någon hjälp för de arbetslösa i Västmanland eller de myndigheter som är satta att försöka bemästra den besvärliga situationen.

Bland byggnadsarbetarna i mitt hemlän är nu var fjärde arbetslös. Det är inget tvivel om att byggnadsarbetarkåren har stora förväntningar på arbetsmarknadsministern och alla de statsråd som har ansvaret för bostadsbyggnad. När det gäller bostadsinvesteringar har den internationella konjunkturen inte samma direkta påverkan.

Vi har ifrån länet – landshövdingen och andra – fört fram en rad olika lämpliga anläggningsobjekt. Det gäller bl.a. Mälarbanan, det största och viktigaste projektet, E 18 från Köping och västerut mot Arboga och Örebro och även andra bra vägojekt. Man kan också nämna högskolebygget, dvs. nya byggnader för högskolan i Västerås på Gåsmyrevreten, där man är beredd att sätta i gång så snart det föreligger ett besked från regeringen.

Jag skall avstå från att gå närmare in på situationen och avsluta mitt inlägg med att ställa en fråga. Statsrådet nämner 19 miljarder kronor för nästa budgetår. Hur mycket mer pengar är det än som faktiskt har anslagits för innevarande budgetår?

Anf. 100 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Tack för svaret. Som sistkommande talare i denna nästan landsomfattande långdans av bekymrade kolleger konstaterar jag bara att jag kan instämma i det mesta som har sagts. Men jag vill ändå ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Är arbetsmarknadsministern förvånad över den aktion som ägde rum i lördags och det som vi är med om här i dag? Var det något oväntat som skedde till följd av de åtgärder som har vidtagits?

Också jag tycker det är bra att man satsat på de AMS-åtgärder som nu har vidtagits. Men det behöver tas andra och litet nyare grepp i den här frågan. Länsarbetsnämnden på Gotland arbetade för snart ett år sedan fram en modell och hade idéer om hur man skulle kunna åstadkomma sysselsättning för

byggnadsarbetare och komma till rätta med det stora uppdämda behovet av framför allt reparations- och underhållsåtgärder inom kommunen. Man vände sig till AMS, som i sin tur vände sig till regeringen. AMS skrev i sin skrivelse: "Den föreslagna modellen eller något liknande skulle skapa möjligheter att få i gång kommunala investeringar över hela landet."

Vi har fortfarande inte fått något svar. Jag ringde till länsarbetsnämnden i morse för att kontrollera att jag inte var ute i ogjort väder. Vi har som sagt fortfarande inte fått något svar när det gäller den idéen. Jag begär inte att få något svar här i dag. Det förstår jag att arbetsmarknadsministern inte är beredd på. Men jag undrar litet försynt: Får vi ett svar?

Jag vill slutligen säga att min fråga gällde Gotland. Jag skall här inte dra några arbetslöshetssiffror eller annat här. Jag har pekat på en del i min fråga. Men det svar som vi fick handlade inte speciellt mycket om det jag särskilt hade frågat om, dvs. arbetsmarknadssituationen på Gotland. Går det inte att få ett mer preciserat svar än så?

Anf. 101 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Tänk om man under dessa överhettningsår 1989, 1990 och början av 1991 i stället för att köpa över folk från, i väldigt många fall, exportindustrin till byggsektorn för att bygga kontor, som kommer att stå tomma i årtal framöver, eller tusentals och åter tusentals lägenheter som står tomma och helt enkelt kostar skjortan – om man skall uttrycka sig litet folkligt – hade gjort någonting annat. En trea kostar drygt 11 000 kr. att producera. Hyran är 4 500 kr., och subventionen är 6 700 kr. Nu har vi ett läge där man varken betalar hyra eller subvention. Till vilken nytta?

Om man hade byggt på en lagom nivå hade vi inte behövt uppleva den djupa svacka som byggsektorn nu upplever. Även om man demonstrerar tycker jag att ärligheten kräver att man erkänner att detta var fel och att vi har oerhörda bekymmer av detta i den här konjunktursituationen.

Om man under innevarande år bygger hyreshus är räntan fastställd till 3,4 %. Det är en ordentlig subvention, eftersom man nu lånar till en ränta som är 13–14 % och högre. För småhusen är räntan 4,9 %.

Den 1 april kommer ett utredningsförslag att presenteras om hur det nya bostadsfinansieringssystemet skall se ut. Det är inte alltför långt väntan.

Att låna så att den som bygger i dag om 20 år är skyldig dubbelt så mycket, vilket var det system som den socialdemokratiska regeringen föreslog och som skulle genomföras, tycker jag uppriktigt sagt – jag är så gammaldags uppfostrad – nästan är en modern tappning av Ebberöds bank. Det leder till ett osunt ekonomiskt tänkande och till att man skjuter kostnaden framåt på kommande generationers boende.

När det sedan gäller frågan om AMS-pengarna redovisade AMS tre alternativ, och regeringen ställde sig bakom det allra högsta alternativet. Jag har inte i huvudet räknat ihop vad det innebär under innevarande budgetår, men att det är klart mera är helt givet.

Med risk för att verka tjugig vill jag upprepa att det är a och o att få förtroende för den ekonomiska politiken så att räntan sjunker och så att man vidtar långsiktiga åtgärder som skapar framtidstro i företagen. Under denna besvärliga tid skall arbetslinjen gälla.

Anf. 102 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Låt mig säga följande till arbetsmarknadsministern. Jag är helt övertygad om att man inte enbart kan spara sig till en utveckling och till en bättre ekonomi. Man kan inte dra åt alla bromsar och tro att marknaden fixar resten. Byggmaknaderna är en viktig regulator i ekonomin. Det finns åtråvärda projekt på den marknaden som man kan starta med mycket kort varsel. Det gäller ROT-projekt, boende för äldre och inte minst infrastrukturinvesteringar. Det märkliga är att de infrastrukturinvesteringar som nu görs berör storstadsregionerna.

Låt mig därför avsluta med några tips för glesbygden, som Börje Hörnlund kanske har glömt bort. Satsa på att rusta upp riksväg 45, väg 400, grusvägnätet och genomför många andra för glesbygden och Norrlandslänet värdefulla infrastrukturinvesteringar. Det kan hjälpa till att dämpa den negativa effekt som nu hotar att öka arbetslösheten katastrofalt, inte minst i våra nordligaste län. Tänk på det, statsrådet!

Anf. 103 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern fick ingen möjlighet att svara på min fråga i sin replik. Jag uppfattar det så tills vidare. Om han däremot inte vill svara, är det illavarslande.

Medan gräset växer dör kon, är ett gammalt uttryck som Börje Hörnlund säkert känner till. I Gävleborg har man en situation där mer än var tredje byggnadsarbetare går arbetslös. Det finns uppenbara behov av inte enbart regionalt angelägna infrastruktursatsningar utan även av nationellt viktiga satsningar. Jag avser t.ex. en förbättring av E 4-an mellan Söderhamn och Hudiksvall. Det är en av de få kvarvarande flaskhalsarna på E 4-an genom Sverige. Det gäller ostkustbanans anpassning och utbyggnad för snabbtåg mellan Gävle och Sundsvall. Det gäller också stambanans nödvändiga upprustning för ökat tonnage och godstransporter. Vi väntar på klartecken från regeringen för att få bygga en ny högskola i Gävle. Allt detta är infrastruktursatsningar som behövs för Gävleborgs län och för Sverige. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern i sin nästa replik har tid att svara på detta.

Anf. 104 BRITT BOHLIN (s):

Fru talman! Jag frågade statsrådet vilket besked jag kan ta med mig hem till de arbetslösa byggnadsarbetarna och industriarbetarna i Melleruds kommun. Statsrådet svarade att vi måste se tillbaka till överhettningssåren. Jag kan försäkra statsrådet att om jag skulle säga detta till de arbetslösa byggnadsarbetarna i Mellerud så skulle de inte tro sina öron. Nog vet väl statsrådet hur det står till i små glesbygdskommuner och hur överhettade dylika kommuner har varit.

Melleruds kommun har aldrig någonsin varit överhettad. Vi har hög arbetslöshet vare sig det är låg- eller högkonjunktur. Vi har på sin höjd ett par tomma lägenheter, och vi har inga tomma kontor. Vi har över huvud taget stora behov av att restaurera skolor, bygga kringfartsleder och rusta upp Dalslands kanal. Vi behöver också ett beslut om Norge – Väner-länken, så att vi kan sätta i gång med järnvägsbygget. Frågan är fortfarande, arbetsmarknadsministern, om vi kan få ekonomiska förutsättningar för det här.

Fru talman! Beträffande pengar från AMS till olika länsmyndigheter är det säkert riktigt att regeringen har legat på den högsta nivån. Därmed är det inte sagt att det är en tillräcklig nivå. Det är uppenbart att man i Västmanlands län saknar pengar för att t.ex. utbilda omstrukturerade byggnadsarbetare eller arbetslösa tjänstemän från de stora industrierna. Det här är en ny grupp arbetslösa i vårt län. Det rör sig om relativt välutbildade tjänstemän som behöver en ny typ av utbildning, som också ofta är dyrare än andra utbildningar som vi hittills har varit vana vid.

När det gäller bostäder kan jag dela Börje Hörnlunds resonemang om att man inte skall bygga onödiga bostäder. I mitt hemlän har vi från slutet av 70-talet och början av 80-talet omfattande erfarenhet av tomma lägenheter. Här vill jag dock föra fram och peka på det omfattande program som finns i länet för upprustning av skolor. Regeringen saknar pengar även för dessa insatser. Är arbetsmarknadsministern beredd att medverka till att vi får pengar för att rusta upp skolorna?

Anf. 106 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Kostnadsökningarna inom byggsektorn mellan år 1986 och 1990 berodde på att mer än hälften av byggandet var inriktat på näringslivets behov av kontor och industribyggandet. Detta byggande styrs helt av marknaden. Under denna period drog näringslivets byggande i väg snabbast. Kraven på material och arbetskraft från näringslivets sida var så stora att brister uppstod på dessa områden. Detta medförde att kostnaderna steg i höjden kraftigt och att byggnadsarbetarkåren blev större. Inom näringslivet var man beredd att betala för den kapacitet man ansåg sig behöva. Under denna period skedde således näringslivets prisstegringar. Det var med andra ord marknadskrafterna som drev upp priserna på den oreglerade sektorn, vilket också drabbade bostadsbyggandet och ökade byggnadsarbetarkåren.

Byggnadsarbetarna har inte bett om denna överhettning. Marknaden har drivit fram situationen. Skall byggnadsarbetarna nu straffas för detta? Jag menar att samhället måste ta sitt ansvar. Byggnadsarbetarkåren kan behöva bantas. Men det måste ske under ordnade former.

Anf. 107 ULLA PETTERSSON (s):

Fru talman! Jag kan ändå inte låta bli undra litet över om arbetsmarknadsministern är förvånad över denna aktion eller inte. Det har nu blivit en ganska generell diskussion. Jag kan upplysa om att vi inte har tomma kontor på Gotland och inte särskilt många tomma lägenheter heller. Däremot har vi behov av upprustningsåtgärder på olika områden. Låt mig också komma med ett litet tips, som någon av de andra debattörerna gjorde tidigare. Ta en titt på Gotlandsförslaget. Det låg på arbetsmarknadsministerns bord när han tillträdde, och det ligger där fortfarande.

Avslutningsvis vill jag säga att vi tyvärr kommer att gå ganska tomhänta härifrån. De flesta av oss som ställde frågor gjorde det utifrån situationen i ett särskilt län, en region eller en kommun. Diskussionen kan inte bli särskilt detaljerad när den är utformad på det här sättet. Men det innebär tyvärr att

Svar på frågor

vi inte har särskilt mycket som vi kan gå hem och tala om för dem som sänt oss hit.

Anf. 108 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Fru talman! Jag har full förståelse för att arbetsmarknadsministern inte kan ge oss från tio regioner svar på de frågor vi har ställt. Det är en omöjlig uppgift att göra det på en minut.

Jag vill återkomma till bostadsfinansieringssystemet. Vi hade ett förslag. Även om det kritiserades av Börje Hörnlund, så var det ett förslag. De som stod i begrepp att skaffa sig en bostad visste vilka regler som gällde. Det fanns också ett skyddsnät med både hängslen och livrem, skulle jag vilja påstå. Men i dag vet ingen vad som gäller, annat än för det närmaste året. Den som i dag anmäler sig som sökande av bostad vet att man i bästa fall kan få ett erbjudande till hösten. Då blir det fråga om ett nytt bostadsfinansieringssystem och ingen vet vad som gäller. Man vet bara att kostnaderna kommer att öka.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Börje Hörnlund. Det gäller att lyssna på byggnadsarbetarna. Vilka byggnadsarbetare har då sagt att de accepterar skattesänkningen på arvs- och gåvoskatten för byggmästarna och ägaren till byggnadsföretagen? Det ger inte flera jobb för byggnadsarbetarna.

Anf. 109 HANS STENBERG (s):

Fru talman! Att döma av svaret från arbetsmarknadsministern så kommer inte byggarbetslösheten att kunna minska. Med den nuvarande regeringspolitiken kommer arbetslösheten bland byggnadsarbetarna i mitt län att stiga uppemot 35–40 %. Det anser arbetsmarknadsministern uppenbarligen vara en bra politik, eftersom han inte vill ändra på den.

Det här innebär att angelägna investeringar i skolor och äldreboende inte kommer att kunna genomföras. De satsningar på infrastrukturen som regeringen har talat så mycket om, kommer inte heller att kunna genomföras. För mitt hemlän, Västernorrland, innebär det att våra möjligheter att på sikt vara en livskraftig region kommer att försämrast allvarligt. Det är en tragedi för samhället, men det är framför allt i ännu högre grad en tragedi för de arbetslösa byggnadsarbetarna och för deras familjer. Jag vill än en gång fråga arbetsmarknadsministern om detta verkligen skall vara regeringens arbetsmarknads- och bostadspolitik. Jag tycker att det är dags att ändra på det.

Anf. 110 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag är glad över att Håkan Strömberg förstår att man inte på en minut kan göra tio fullständiga arbetsmarknadsutredningar för stora regioner här i landet. Det känns skönt.

Skolan är ett av de områden som vi kommer att få resonera om som beredskapsobjekt.

Självfallet skall ingen straffas för att han har hamnat i den här situationen. Jag vill ändå peka på att det hände kolossalt olyckliga saker för byggsektorn i överhettningssperioden, som denna sektor nu liksom alla andra får äta upp.

Gotlandsförslaget är ett av de förslag som jag tycker skall analyseras och beredas.

Till den siste talaren vill jag säga att om vi i Sverige har helt andra skattenivåer för kapital än man har i länderna runt omkring oss på en fri marknad, kommer inte kapitalet att stanna kvar här för investeringar. Tyvärr fungerar det så.

Jag tycker inte att man kan tala om att man sparar för mycket när budgetunderskottet är 70 miljarder och det underliggande 90 miljarder. Snarare är budgetunderskottet väl högt.

Anf. 111 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag har en sista fråga till arbetsmarknadsministern: När kommer arbetsmarknadsministern och regeringen att reagera på åtgärdsförslaget med satsningar i Gävleborgs län? Vi anser att dessa åtgärder bör sättas in nu, och inte långt senare när situationen har blivit ännu värre.

Anf. 112 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! Vid den träff med branschfolk som jag talade om att jag hade i Göteborg, framkom en mängd förslag på åtgärder som snarast borde komma i gång. Vi har gjort en inventering i Västsverige över en stor mängd projekt som går att starta inom detta år. Det handlar om mycket jobb. Vägverket i Göteborgs- och Bohus län har t.ex. färdiga projekt för 5 miljarder som de kan tidigarelägga. Det s.k. Adelssonspaketet i Göteborg borde kunna sättas i gång ganska omgående. På landstingssidan finns det ett stort antal projekt i Hallands län. Inom kommunerna i mitt eget hemlän finns projekt för ungefär 250 miljoner. Nog finns det en mängd arbeten att välja emellan om regeringen beslutar sig för att ta sådana initiativ.

Anf. 113 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Axel Andersson, jag är medveten om att Gävleborg i dag på flera sätt i princip har landets besvärligaste arbetsmarknad.

Jag vill också peka på de vägpaket som har kommit under hösten. Det senaste paketet, som innehöll många små projekt, kommer i sin helhet att kunna upparbetas under 1992. I augustipaketet, som innehåller stora projekt, kommer under 1992 bara en femtedel att kunna upparbetas. Det beror på att det krävs många förhandlingar och att det finns stora bekymmer med att dra i gång stora projekt som berör många markägare, trottoarägare m.fl. Därför får man inte full effekt på de stora objekten. Om man vill uppnå snabba effekter måste man enligt min mening se över möjligheterna att genomföra ett antal måttligt stora objekt som ändå är viktiga för en fungerande infrastruktur.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1991/92:314 om det statliga stödet till folkrörelser

Anf. 114 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Göran Magnusson har frågat kommunikationsministern om det är regeringens framtida inriktning att folkrörelser inte skall erhålla direkt

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

statligt stöd till verksamheten. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Svaret är att folkrörelserna också i framtiden skall kunna få stöd från staten.

Det är däremot inte givet att stödet bör utgå efter samma principer som i dag. Som samordningsansvarig inom regeringen för folkrörelsefrågorna anser jag att det finns behov av en genomgripande diskussion om principerna för statens samlade stöd till föreningslivet. När resultatet av pågående arbeten – bl.a. lotteriutredningen – är klart kan det finnas anledning att överväga om en samlad översyn bör göras för att klarlägga föreningslivets ekonomiska villkor. Detta har jag också aviserat i budgetpropositionen 1992.

Folkrörelsen och föreningar av olika slag är betydelsefulla i det svenska samhället. Denna inställning kommer till uttryck genom att staten lämnar stöd till ett stort antal folkrörelser och föreningar av vitt skilda slag. Exempel är stöd till folkbildning, idrott, barn- och ungdomsverksamhet, handikappade, humanitära ändamål och trossamfund. Allt fler människor engagerar sig också i olika typer av föreningar. Det stora föreningsintresset kan ses som ett mått på människors ökade självständighet och vidgade intresse för att ta ett personligt ansvar i frågor som är väsentliga i deras liv.

Statens motiv för att ge stöd till folkrörelser bygger i allmänhet på att den verksamhet som de bedriver är viktig från social synpunkt och att den främjar demokrati och samhällsgemenskap. Avregleringen av den offentliga verksamheten kommer enligt min mening att förbättra möjligheterna för folkrörelser och föreningar att ta ett större ansvar för olika verksamheter. Offentlig verksamhet skall enligt regeringens synsätt inte drivas på högre nivå än vad som är nödvändigt för att den skall kunna skötas på ett bra och effektivt sätt. Ungdomar, vuxna, familjer, föreningar, folkrörelser, trossamfund, företag m.fl. skall därför tillåtas ta ett större ansvar i de offentliga verksamheterna. Folkrörelserna kommer således att i framtiden bidra till att ytterligare öka mångfalden. En av förutsättningarna för ett ökat ansvarstagande är emellertid att staten även i fortsättningen lämnar bidrag till verksamheten.

Stöd till föreningslivet har emellertid efter hand skapat ett i många avseenden stort bidragsberoende hos föreningslivet. Det ekonomiska beroendet förstärks av att möjligheterna till egenfinansiering av verksamheter är små. Den statliga administrationen i fråga om stöd och kontakter med föreningslivet är i dag uppsplittrad och kostsam. Dessutom är det statliga stödet som jag ser det alltför detaljreglerat, samtidigt som målen är otydliga och måluppföljningen därmed bristfällig. Bidragsgivningen måste förenklas och tyngdpunkten läggas på uppföljning och utvärdering av stödets effekter. Det är också angeläget att följa upp folkrörelsernas ekonomiska förutsättningar, inte bara från egenfinansieringssynpunkt utan också från skatte- och avgiftssynpunkt.

Jag anser därför att det kan finnas anledning att göra en samlad översyn av föreningsstödet utformning. Arbetet bör inriktas på att finna vägar för att minska folkrörelsernas och föreningslivets bidragsberoende. Ett minskat beroende av bidrag är viktigt för folkrörelsernas självständighet gentemot staten.

Mitt svar är således att folkrörelserna även i framtiden skall kunna få statligt stöd. Hur stödet utformas får den aviserade översynen utvisa.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 115 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka för det svar som jag har fått. Det är alldeles riktigt, som statsrådet säger – det är inom regeringen inte Mats Odell som har ansvaret för folkrörelser. Det var faktiskt en av utgångspunkterna för min fråga. Frågan är: Varför skrev då Mats Odell ett uttalande i frågan?

En annan utgångspunkt för min fråga var att de formuleringar som statsrådet Odell använder närmast har karaktären av en deklaration för regeringens sida om att folkrörelser inte skall ha statligt stöd. Den deklarationen stämmer inte med det som uttalas på civildepartementets område.

Jag är tillfreds med att statsrådet Davidson nu tar avstånd från sin regeringskollegas skrivningar på området. Jag hoppas då att det också är regeringens ståndpunkt som nu deklarerar från kammarens talarstol, så att vi rent principiellt kan vara överens om att folkrörelserna har ett stort värde och att folkrörelserna även fortsättningsvis skall kunna erhålla stöd för sin verksamhet från statens sida. Den deklarationen har vi fått från statsrådet här, och det är jag tillfreds med.

Ytterligare några kommentarer. Statsrådet skriver ganska mycket om folkrörelserna som en möjlighet att ta över en del verksamheter som nu bedrivs inom den offentliga sektorn. Det är möjligt att man kan göra det på vissa områden, bl.a. på det kooperativa området. Men jag vill också varna för att från regeringens sida se folkrörelserna som ett medel för privatisering.

När det sedan gäller bidragsberoendet skall jag be att få återkomma, förhoppningsvis i min replik. Jag vill nu bara konstatera att statsrådet tar avstånd från Odells skrivningar beträffande folkrörelserna.

Anf. 116 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Göran Magnusson kan känna sig lugn. Det som jag har deklarerat här i dag är vad regeringen står för. Jag skulle gärna vilja utveckla detta något.

Det är inte självklart att det bästa sättet att visa omsorg om folkrörelserna är att låta allting vara som det alltid har varit och som det är i dag. Jag menar att omsorgen just ligger i att man ger folkrörelserna möjlighet att själva finansiera sin verksamhet i stället för att man hela tiden stryper alla sådana möjligheter. Omsorgen ligger också i att man tillåter folkrörelser att ta ett ökat ansvar inom olika områden där de har kunskap och idéer som kanske inte finns på annat håll.

Vi skall ta dessa diskussioner, och jag är övertygad om att det kommer att leda till en positiv framtid för folkrörelserna. Det är i alla fall det som är målet för regeringens arbete.

Anf. 117 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tänkte just ta upp frågan om självständigheten och bidragsberoendet. Det är naturligtvis lätt att på rent matematiska eller ekonomiska grunder beräkna den andel av en förenings eller en folkrörelses verksamhet som betalas direkt av staten. Men en folkrörelses eller en förenings

hela verksamhet återspeglar sig ju inte, som statsrådet väl känner till, i den ekonomiska biten, utan folkrörelsearbetet präglas av att en mycket stor del av verksamheten sker oavlönat och på ideella grunder. Därför kan man inte enkelt mäta vad statsbidraget egentligen betyder och hur bidragsberoende en folkrörelse egentligen är.

Att jag känner det så angeläget att ta upp detta beror på att det finns starkt opinionsbildande krafter – ”den nya välfärden” – som nu försöker lära svenska folket att de cirka sju miljarder som staten satsar på folkrörelserna egentligen är bortkastade pengar som bara går till att vi ryggborstar varandra.

Anf. 118 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Nej, det går naturligtvis inte att helt och hållet mäta bidragsberoendet. Men det har ju ändå skett en utveckling mot att administrationen inom många folkrörelser tar en allt större plats i verksamheten. En del av den administrationen går ut på ett slags bidragsjakt, dvs. att man anpassar sig efter hur bidragen är utformade för att kunna få ut så mycket som möjligt.

Jag tror att Göran Magnusson och jag är överens om att den ideella insats som också görs inom folkrörelserna skall få ha en stor plats. Det är någonting positivt att människor engagerar sig, att de är behövda och att deras arbete inte alltid betalas i pengar utan i stället i uppskattning.

Anf. 119 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jo, vi är alldeles överens om att det stora ideella engagemanget på olika nivåer och i olika sammanhang är väsentligt för folkrörelserna, att det är därigenom som också folkrörelserna är väsentliga för staten och för samhället och att man därför också skall ge dem stöd. Vi är också överens om att det är viktigt att stödet utformas så att det inte styr folkrörelsernas verksamhet och att det utformas så att självständigheten kan bevaras. Jag motsätter mig inte att man i svåra tider ser över formerna för bidrag och även nivåerna på dessa, så länge folkrörelserna får bära bördorna på lika grunder, något som kanske inte alltid har präglat förslagen från olika regeringar – inte bara denna utan även andra – genom åren.

Jag har alltså ingenting emot att man genomför den översynen, men man får inte ha den utgångspunkt som kom till uttryck i Mats Odells skrivning, och man får inte ha den utgångspunkt ”den nya välfärden” har när man försöker ta död på folkrörelserna i Sverige genom att påstå att man skall hjälpa dem till ett bättre liv.

Anf. 120 Civilminister INGER DAVIDSON (kds):

Fru talman! Regeringen har, som jag har sagt, den inställning jag har deklarerat i mitt svar. Det är viktigt att bidragen inte skall vara styrande, vilket Göran Magnusson också sade, utan att folkrörelserna verkligen känner att de står fria från staten och att de kan vara pådrivande och innovativa, något som från början har varit folkrörelsernas roll.

Vi måste i samhället behålla det som man brukar kalla folkrörelseandan, något som jag själv känner mycket starkt för. Frågan är hur denna bäst stimuleras. Jag tror att det sker på det sätt jag tidigare har deklarerat, nämligen

genom att vi ser över hur egenfinansieringen kan förbättras, hur folkrörelserna kan få ta ansvar inom nya områden, osv.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på frågor

17 § Svar på fråga 1991/92:322 om expertpanelen för de miljömässiga aspekterna på Öresundsförbindelsen

Anf. 121 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat mig om regeringen har medverkat till att de övriga Östersjönationernas begäran tillgodosetts dels beträffande att få delta i en expertpanel som skall tillsättas för att bevaka de miljömässiga aspekterna av den planerade Öresundsförbindelsen, dels beträffande att panelen också skulle undersöka alla alternativa trafikförbindelser mellan Sverige och Danmark med hänsyn till deras effekter på miljön.

Regeringen har uppdragit åt statens naturvårdsverk att samordna de svenska miljömyndigheternas arbete tillsammans med danska miljömyndigheter när det gäller att utreda och bedöma inverkan på den marina miljön i Öresund och Östersjön av en fast förbindelse över Öresund och övriga miljökonsekvenser till följd av trafiken via förbindelsen.

Inom ramen för detta projekt kommer statens naturvårdsverk att med den danska miljöstyrelsen löpande behandla frågor som uppkommer i sammanhanget. Enligt min mening är det naturligt att internationella experter kommer att delta i bedömningen av projektet på olika sätt.

Jag vill peka på tre förhållanden som är av särskilt intresse i sammanhanget.

För det första utgår jag från att det svensk-danska projektets huvudman kommer att utnyttja internationellt erkänd expertis i den utsträckning som erfordras för projekteringsarbetet och arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen.

För det andra avser vi självfallet att se till syftet med Esbo-konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang. Detta betyder att våra grannländer vid Östersjön kommer att erbjudas tillfälle att föra fram synpunkter på utformningen och innehållet av miljökonsekvensbeskrivningen och ansökningshandlingarna när dessa kommit in.

Och för det tredje vill jag slutligen nämna att vi avser att orientera våra Östersjögrannar i dessa frågor vid Helcoms nästa möte i början av februari.

På detta sätt kommer våra grannländer att kunna tillföra expertsynpunkter när det gäller frågan om en fast förbindelse över Öresund. Frågan om en internationell expertpanel, som Bengt Hurtig berör och som Danmark aktualiserat i Helcom, kommer jag att ta upp vid överläggningar med min danska kollega.

Anf. 122 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. När man tittar i protokollet från mötet inom Helcom i september får man intrycket att Sverige och Danmark fick i uppdrag att bjuda in experter från de länder som följer konventionen att

delta i expertpanelen. Som svaret är utformat tycks det nu komma att gå till så att Sveriges och Danmarks sakkunniga tillsammans utformar den här miljökonsekvensbeskrivningen och använder sig av internationella experter. Det ger ett litet annat intryck än det ursprungliga protokollet.

Jag tror att man i dessa grannländer har tänkt sig att få delta i den expertpanel som skulle utforma beskrivningen av den tänkta fasta förbindelsens konsekvenser och andra alternativ. Jag hoppas att förhållandena är sådana att vi i Danmark och Sverige inte försöker att uppträda som en liten stormakt i den här regionen och inte känner ansvaret för att tillgodose de önskemål som våra grannar har.

Anf. 123 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Det möte som Helcom hade i september ägde rum innan den nya regeringen hade tillträtt. Det var alltså den förra regeringen som deltog i mötet. Jag tror att jag kan påstå att det snarare finns en större ambition från den nuvarande regeringen att låta internationell expertis delta i dessa prövningar än vad den tidigare regeringen hade.

Jag har också protokollet framför mig. Det var ju så att Danmark lade fram ett förslag om en forskarpanel. Den skulle studera konsekvenserna av all möjlig trafik över Öresund. Det står också i protokollet att man tyckte att det var ett utmärkt förslag.

Nu har var sak sin tid, och jag kommer att aktualisera frågan på nytt när jag träffar miljöministern från Danmark, förhoppningsvis ganska snart.

Anf. 124 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Statsrådet svarade inte närmare på den fråga jag ställde, om inte protokollet är formulerat på ett sådant sätt att man får intrycket att grannstaterna förväntar sig att få delta i den här expertpanelen.

Anf. 125 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Det är helt riktigt att man kan utläsa ur protokollet att de förväntar sig att få delta. Därför är det oerhört viktigt att återigen lyfta fram den här frågan till Helcom, att informera om läget osv. Då har övriga länder all möjlighet att fortsätta att diskutera och ställa frågor. Dessutom behövs det naturligtvis en uppföljning även från min sida och från miljödepartementets sida när det just gäller att se till att vi efterlever det som vi har diskuterat på de internationella mötena.

Anf. 126 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag tackar för den preciseringen. Jag hoppas att den fortsatta handläggningen av frågan, som ju är i enlighet med Esbo-konventionen, som vi godkände här i riksdagen före jul och som gäller information till grannstater. Det vore tragiskt om vi skulle börja det nya året med att inte tillgodose de tankegångar som finns i den konventionen.

Anf. 127 Statsrådet GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Sverige har skrivit under Esbo-konventionen, men alla har inte gjort det, så den går inte att tillämpa direkt. Men vi har för avsikt att följa intentionerna i Esbo-konventionen innan den har trätt i kraft.

Anf. 128 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Såvitt jag förstår har den förra regeringen förklarat att man interimistiskt skulle följa Esbo-konventionen även innan den var ratificerad.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:54

21 januari 1992

Svar på frågor

18 § Svar på fråga 1991/92:306 om utvecklingsstödet till dagspressen

Anf. 129 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat mig om utvecklingsstödet till dagspressen kommer att återställas till tidigare nivå så snart det statsfinansiella läget blivit bättre. Frågan föranleds av att regeringen på min föredragning i budgetpropositionen föreslår att utvecklingsstödet skall minskas med 22 milj.kr.

Regeringens ambition är att värna yttrandefrihet och att skapa förutsättningar för pluralism och mångfald i svenska medier.

Förslaget om en sänkning av utvecklingsstödet till dagspressen är i huvudsak motiverat av statsfinansiella skäl. Det finns dock anledning att se över de olika formerna av presstöd även i ett vidare, mediepolitiskt, sammanhang. Jag har för avsikt att ta upp detta inom regeringen inför nästa års budgetproposition.

Anf. 130 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Min fråga föranleds av att jag onekligen är förvånad över att man, när vi av principiella skäl vill, till att börja med, minska presstödet med 20 %, av statsfinansiella skäl stannar vid 5 %. Det har alltså funnits en principiell inställning, som jag tror att även folkpartiet delar. Men à la bonheure!

Nu säger statsrådet: "Det finns dock anledning att se över de olika formerna av presstöd även i ett vidare, mediepolitiskt," – det gläder mig att det står mediepolitiskt och inte mediapolitiskt, som de alltid skriver i pressen – "sammanhang." Det är också mycket glädjande.

Jag undrar om det kommer att innebära att man tar upp även frågan om momsbefrielsen för pressen. Är det inte fantastiskt – det måste väl en kulturminister tycka – att vi har momsbefriat t.ex. kvällspressen men momsbelagt klassiska skönlitterära verk? Är det inte mycket inkonsekvent? Det kommer väl med i översikten av de olika formerna för stöd till pressen?

Anf. 131 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Vi lever just nu i ett mycket dynamiskt mediesamhälle med kabel TV-kanaler som får finansieras med reklam. Det ökar medieutbudet och mångfalden. Vi kommer att få en reklamfinansierad privat radio, något som också ökar mångfalden. Det är då självklart att vi ser över de olika instrument vi har för att upprätthålla mångfalden och yttrandefriheten i Sverige i de olika medierna.

Det är nu inte meningen att man skall gå igenom alla olika stödformer som finns i någon stor jättelik utredning. Inom ramen för det normala budgetar-

betet är det både av statsfinansiella skäl och på grund av den nya mediesituationen nödvändigt för regeringen att se på hur presstödet konstruktion skall vara.

Anf. 132 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet även för detta svar, eftersom också det gläder mig. I och med att vi kommer att ha reklam-TV innebär det naturligtvis att vi kommer in på frågan om reklamskatten. Men det ligger mer på skatteministerns, dvs. biträdande finansministerns, område och det kommer säkerligen att tas upp senare.

Jag vill avslutningsvis ställa en sista fråga som anknyter till den sista meningen i statsrådets svar. Statsrådet säger att hon har för avsikt att ta upp detta inom regeringen inför nästa års budgetproposition. Det betyder givetvis att Birgit Friggebo kommer att sitta kvar i regeringen hela detta år, och jag hoppas att jag kan tolka det som att kulturministern kommer att sitta kvar i regeringen under hela mandatperioden.

Anf. 133 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Fru talman! Detta är kanske litet vid sidan av själva frågan, men min ambition är att denna regering skall bli omvald och sitta kvar även efter dessa tre år.

Anf. 134 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tycker att det anknyter till frågan, eftersom det står i svaret att kulturministern har för avsikt att ta upp detta inför nästa års budgetproposition, och sedan kommer en till. Ännu mer glädjande är det att vi kommer att ses även efter nästa mandatperiod. Jag känner mig inte gammal och tänker därför kandidera på nytt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.53 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

Anf. 135 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Lars Björkman har frågat mig om jag är beredd att lägga fram förslag om återinförande av rätten att kvitta underskott i inkomstslaget näringsverksamhet mot inkomst av tjänst.

Regeringen har sett som en av sina viktigaste uppgifter att skapa bättre villkor för små och medelstora företag. I det syftet lämnade regeringen under hösten flera propositioner till riksdagen. På skatteområdet beslutade riksdagen bl.a. om avskaffandet av förmögenhetsskatten och skogsvårdsavgiften (prop. 1991/92:60, SkU10).

Främjandet av företagandet har fortsatt hög prioritet. Ett arbete pågår inom regeringskansliet med att ta fram förslag till åtgärder som förbättrar riskkapitalförsörjningen till små och medelstora företag. Till hösten planeras en proposition med förslag som syftar till att ge enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag skattemässiga villkor som är likvärdiga med dem som gäller för företagare som driver sin verksamhet genom ett aktiebolag. I samband med behandlingen av den frågan kommer även kvittningsrätten att tas upp.

Anf. 136 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! En lång rad lantbrukare i hela vårt land väntar just på att få klara besked om hur man inom regeringskansliet tänker hantera dessa frågor. Den omställning som statsmakterna har uppmanat jordbruket att gå in i innebär, som jag sagt i min fråga, att många aktiva lantbrukare väljer att trappa ned sin verksamhet inom jordbruk och boskapsskötsel och att övergå till annan verksamhet, inom industrin eller inom tjänstesektorn. Det är viktigt för dem som går i omställningstankar att få klarlagt huruvida man kan använda den tidigare rätten till kvittning mot de inkomster som man får från den arbetsplats som man byter till.

Skulle vi inte få klarhet i dessa frågor, kommer det med mycket stor sannolikhet att innebära att många väljer att helt avveckla sitt lantbruk och ta en heltidsanställning. De kommer då inte att sköta sitt jordbruk på ett sådant sätt som samhället kanske både förväntar sig och har anledning att önska sig. Jag vill därför återigen rikta en fråga till skatteministern. Även om jag är nöjd med och tacksam för det svar som har lämnats, undrar jag om statsrådet är beredd att något tydligare ange en viljeinriktning vid detta tillfälle. Många skulle hälsa detta med stor tillfredsställelse.

Anf. 137 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Ambitionen är självfallet att återinföra kvittningsrätten, må vara att den får en annan teknisk utformning än den hade i det tidigare skattesystemet. Kanske förses den också med vissa restriktioner. Som jag sade i mitt svar pågår det för närvarande inom departementet ett arbete med hur kvittningsrätten skall utformas i framtiden.

Anf. 138 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag skall inom en timme träffa företrädare för LRF, lantbrukets fackliga organisation, och jag vet att jag då kommer att få frågan om jag erhållit indikationer om att möjligheten till kvittning kommer att finnas. Nu säger skatteministern att han är beredd att lägga fram förslag men inte är beredd att svara på vilka tekniska finesser som detta förslag kommer att innehålla. Kan vi tolka detta så att man återvänder åtminstone till den nivå som gällde före skatteomläggningen, då man fick kvitta upp till halva beloppet?

Anf. 139 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Om en kvittningsrätt skall återinföras måste den gälla hela underskottet. Om man får underskott i inkomstkällan, i det här fallet i inkomstslaget näringsfastighet, måste kvittningsrätten självfallet gälla hela det underskottsbeloppet. Frågan är sedan om detta skall ha ett skattemässigt värde som är fullt ut lika stort som inkomst av tjänst, om det skall gälla samtliga underskott eller om det skall finnas andra gränsdragningar. Det är i första hand den frågan som utreds, inte frågan om återinförande av kvittningsrätten i sig.

Anf. 140 LARS BJÖRKMAN (m):

Herr talman! Jag tycker att det var ett bra förtydligande som statsrådet gjorde. Min förhoppning var också att jag skulle kunna få ett svar som gick så långt. Jag är mycket tacksam för detta. Jag förväntar mig tillsammans med många andra att man i propositionen skall klarlägga dessa frågor på ett sätt som inte bara gynnar de aktiva lantbrukarna och landsbygden utan också på sikt bidrar till att hela Sverige får leva.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1991/92:323 om moms på ideellt arbete

Anf. 141 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att mervärdesskatt inte skall utgå i samband med ideellt arbete. Frågan har ställts mot bakgrund av mervärdesskattesituationen för Föreningen Nidingens Dubbelfyrar.

En ideell förening vars inkomster är frikallade från inkomstskatt enligt de särskilda reglerna i lagen om statlig inkomstskatt, undantas också från skattskyldighet till mervärdesskatt. Ideell verksamhet blir därför i allmänhet inte föremål för mervärdessbeskattning. Konsekvensen av detta är dock att föreningen inte kan tillgodogöra sig avdrag för den mervärdesskatt som belöper på kostnaderna i verksamheten. Detsamma gäller för sådana föreningar eller andra sammanslutningar som över huvud taget inte har några inkomster i sin verksamhet. Jag vill också påpeka att t.ex. banker och försäkringsbolag och även andra som yrkesmässigt tillhandahåller varor eller tjänster som är undantagna från mervärdesskatt, på samma sätt drabbas av mervärdesskatten

som en kostnad. Detta är en av de grundläggande principerna i mervärdesskattesystemet. Den som inte är skyldig att redovisa mervärdesskatt har inte heller rätt att göra avdrag för den mervärdesskatt som betalas.

Jag är inte beredd att vidta några åtgärder för att tillskapa en avdragsrätt som inte motsvaras av en skattskyldighet till mervärdesskatt. Jag är heller inte beredd att verka för att varor och tjänster som tillhandahålls ideella föreningar eller andra med ideell verksamhet undantas från skatteplikt.

Anf. 142 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tackar skatteministern för svaret. Jag vill tala om att Nidingens fyrar ligger på ön Nidingen, som är belägen 7 km söder om Onsala, och att de har ett mycket intressant historiskt förflutet. Det var på holländsk begäran som man byggde fyrplatsen på Nidingen 1624. Genom freden i Brömsebro kom den sedan i svensk ägo. På det sättet blev Nidingen Sveriges första fyrplats. På grund av att det var farligt att resa i de här farvattnen satte man upp två fasta fyrsken, en s.k. dubbelfyr.

Den här frågan har alltså en mycket intressant historisk bakgrund, och fyrarna på Nidingen har ett kulturminnesvärde. Nu är dubbelfyrarna på Nidingen i stort behov av restaurering. En mängd människor har engagerat sig för denna, som staten inte ansett sig vara beredd att utföra. Dessa människor påtar sig alltså något som egentligen skulle utföras av staten. Man har samlat in en massa pengar, och bekymret är nu att man tvingas betala moms.

Jag är inte så bevandrad i alla de regler som gäller beträffande momsen, men jag har förstått att Bo Lundgren inte är beredd att verka för att ideella föreningar när de gör insatser skall kunna göra avdrag för momsen. En princip som tillämpas är att staten inte betalar moms till sig själv. I det här fallet utför ideella föreningar arbete som staten annars skulle ha gjort, och jag tycker att de i sådana fall faktiskt inte skall behöva samla in pengar till moms. Jag tycker att man borde ha en beredskap för att ändra på reglerna.

Anf. 143 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag antar att Ingela Mårtensson menar att man får betala moms när man för de insamlade pengarna köper varor som är momsbelagda från någon som å sin sida är skyldig att redovisa moms. Det är ju en situation som många andra ideella organisationer befinner sig i.

Kyrkan måste exempelvis betala moms när man anskaffar inventarier till kyrkolokaler. Politiska organisationer som anskaffar kuverteringsapparater för sitt arbete har ingen avdragsrätt, utan måste betala moms på dessa. Det beror på att inte heller deras normala inkomster, som kan vara litet udda beroende på vilken typ av verksamhet som det rör sig om, beläggs med moms. En idrottsförening slipper att redovisa moms på entréavgifterna, men får inte heller dra av momsen på de tröjor som den köper för sin idrottsverksamhet.

Jag tycker att det är viktigt att se till att momssystemet byggs upp med den symmetri som jag här redogjort för. Då skall man inte bevilja undantag för en ideell förening som köper in varor, så att moms inte skall tas ut på de varorna. Det skulle skapa en bristande symmetri och ett problem. Det är inte något som är speciellt riktat mot den verksamhet som beskrivs i frågan.

Anf. 144 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! De exempel som skatteministern nu tar upp gäller utgifter som ideella föreningar har för sin egen verksamhet eller för sina egna behov, men i det här fallet är det fråga om något som staten egentligen skulle påta sig kostnaderna för. För detta ställer ideella föreningar upp och samlar in medel.

Den kulturminnesvård som det här handlar om är dessutom en statlig angelägenhet. Jag kan föreställa mig att vi kanske i framtiden måste förlita oss mera på, och det är också positivt, att svenska folket engagerar sig för våra kulturminnen, som är mycket värdefulla för oss alla. Jag tycker att man därför skall uppmuntra ideella föreningar att ta ett ansvar för dessa frågor, och de bör då inte beskattas. Det är en skillnad här, eftersom de då utför arbete som staten egentligen skulle göra.

Anf. 145 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är inte den ideella föreningen som beskattas, utan den som leverar de varor som är belagda med moms. Om ett företag exempelvis levererat byggnadsmaterial, puts eller vad det kan vara som behövs till fyrverksamheten, är det belagt med mervärdesskatt. Det är det företaget som är skyldigt att betala mervärdesskatt, inte den ideella föreningen.

Det är samma sak när det gäller exempelvis renoveringen av Katarina kyrka i Stockholm. Det är en mängd objekt på kulturområdet i Sverige som renoveras och repareras, med eller utan statligt bidrag. I ett sådant läge skall den som levererar momspliktiga varor erlägga moms. Det är där problemet ligger. Det är inte den ideella föreningen som sådan som debiteras moms. Det är inte insamlingsresultatet som debiteras moms.

Det här är utbytbart – staten kan ju på annat sätt ta ställning till huruvida staten vill ge ett bidrag till verksamheten eller inte. Att föreningen skall få tillbaka momsen på levererade varor är ju detsamma som att lämna ett bidrag. Det är i så fall en fråga för kulturdepartementet att ta upp.

Anf. 146 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Men det är ju här, som jag tidigare sade, fråga om sådant som staten annars själv skulle ha bekostat. I fallet Nidingens dubbelfyrar har man hittills samlat in ungefär en halv miljon kronor. Av detta skall man behöva sätta av en fjärdedel till staten i ren skatt. Det blir ju effekten av det hela. Merparten av detta utgörs av transporter. Tack för att man ställer upp och åtar sig statens uppgifter blir att man tvingas ansöka om bidrag från staten till skatten. Jag tycker inte att det är riktigt.

Jag tycker att man skulle kunna efterskänka momsen i sådana här fall – detta är inte det enda fallet, men ett typfall – när ideella föreningar påtar sig statliga uppgifter.

Anf. 147 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag tycker i och för sig rent allmänt sett att vi måste sänka skatterna i Sverige. Att sänka skattetrycket är en av de viktigare uppgifterna för att få fart på Sverige. Men det gäller även vid ett lägre skattetryck att ha

ett symmetriskt och regelmässigt väl uppbyggt skattesystem, och ett sådant får de här konsekvenserna.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Jag svarar inte för kulturdepartementets eller andra kulturvårdande myndigheters inställning när det gäller att ge anslag. Det är uppenbart att staten inte har givit anslag till denna verksamhet. Det är i så fall en sak som man får fundera över.

Svar på frågor

Detsamma gäller, som jag sade, en mängd andra objekt. Katarina kyrka får betala moms, och även när det gäller en hel del andra renoveringsobjekt erläggs moms. Det är lika för alla. Skulle man säga att när ideella organisationer gör en insats, skall moms inte utgå dvs. då skall företag inte debitera moms, fastän de egentligen är skyldiga att erlagga moms – skulle företaget inte få lov att dra av den moms som det har betalat för att skaffa råvaran till produkten i fråga. Det får effekter för hela systemet. Det är en orimlig tanke att ha det på det viset.

Anf. 148 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tycker inte att det är en orimlig tanke att göra detta när ideella föreningar eller enskilda människor gör insatser i allas vårt intresse. Man får också se till hur det här används. T.ex har riksantikvarien tittat på frågan om Föreningen Nidingens dubbelfyrar och har ansett att det föreligger stora behov av restaurering. Riksantikvarien är beredd att med de regler som finns ge ett större bidrag för denna restaurering. Men i och med att det inte är staten som äger dessa byggnader går det inte att ge lika mycket bidrag. Det är också en knepighet som måste vägas in.

Jag tycker att när skattesystemet ändå är så komplicerat, skulle man nog kunna tänka sig att finna en regel där människor ideellt kan engageras sig i något som staten ändå skulle ha gjort. Jag tycker att det vore positivt att ge sådana signaler till enskilda människor, dvs. att de ställer upp för allas våra intressen.

Anf. 149 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Mervärdesskattesystemet är ett av de mera okomplicerade inslagen i det svenska skattesystemet totalt sett. Det skulle bli synnerligen komplicerat om det skulle finnas regler som sade att ett företag som normalt är skyldigt att ta ut moms vid försäljning av en vara under vissa omständigheter inte skulle ta ut moms. Det gäller då att klara ut i vilka fall som moms inte skall tas ut. Skall det gälla Nidingens dubbelfyrar, Katarina kyrka, ideella organisationer generellt sett eller bara vissa av riksdagen eller någon särskild kommitté angivna verksamheter?

Jag tror att frågeställaren Ingela Mårtensson inser när jag beskriver problemet att det är ett ohållbart system. Det enda man kan göra är att ha ett logiskt uppbyggt skattesystem, och sedan får naturligtvis statens kulturvårdande myndigheter ta sitt ansvar med de bidrag och anslag som kan ges. Det är uppenbart att Ingela Mårtensson i så fall får ställa frågan till den som är ansvarig för kulturverksamheten i regeringen.

Anf. 150 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Ja, mycket handlar om kulturminnesvård. Men det kan också gälla sjöräddning eller andra saker.

Skatteministern räknar nu upp alla möjliga undantag. Men jag diskuterar inte dem. Jag vill föra fram att vi skall uppmuntra människor att ta ett ansvar för allas våra intressen. När människor gör det skall de inte behöva betala skatt på insamlade medel. Nog skulle det väl gå att finna någon form att uppmuntra sådant. Annars blir konsekvenserna att människor tänker, att om inte staten kan bekosta dessa saker bekymrar människorna sig inte heller om dem. Jag tycker att det är att ge fel signaler.

Anf. 151 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Det är ingen som kommer att debitera skatt på insamlade medel. Det är fullkomligt skattefritt att samla in pengar i Sverige. Där finns varken inkomstskatt, moms eller något annat.

Jag har att se till ett system som innebär att ett företag som är mervärdes-skattepliktigt har att debitera moms, mervärdesskatt, på sina produkter när företaget säljer dem. Det går inte att göra undantag för en specerihandlare som säljer varor till exempelvis en person som har låg inkomst eller en person som det av andra skäl skulle vara behjärtansvärt att sälja varorna litet billigare till, dvs. utan moms. Det är precis samma fråga.

Det här är inte en fråga för skattesystemet. Jag kan också känna för Nidingens dubbelfyrar och många andra behjärtansvärda objekt när det gäller kulturminnesvården i Sverige.

Anf. 152 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag tycker ändå att det skulle finnas framkomliga vägar utan att krångla till det hela såsom skatteministern gör här.

Eftersom jag inte kan få det positiva svar jag hade hoppats på här, kanske jag får väcka en riksdagsmotion och se om det där går att finna en icke alltför komplicerad lösning på detta behjärtansvärda problem.

Anf. 153 Statsrådet BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Med förlov sagt: Det skattesystem vi har, och jag själv som skatteminister, krånglar inte till vare sig frågorna eller debatten. Det skulle däremot bli mycket tillkrånglat om man införde den typ av särregler som Ingela Mårtensson förespråkar.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1991/92:311 om biobränsleforskningen i Studsvik

Anf. 154 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Rolf Nilson har frågat mig på vilket sätt jag verkar för att rädda alternativforskningen vid Studsvik.

I ett svar på en fråga av Rolf Nilson, sade jag i oktober förra året att kompetensen som finns vid Studsvik när det gäller teknisk forskning och utveckling rörande biobränsleanvändning är en värdefull resurs för forskning och utveckling inom energiområdet. Jag sade vidare att enheten Energi och Miljö vid Studsvik AB inte med nuvarande förutsättningar skall drivas vi-

dare inom Studsvik AB. Styrelsen hade då, enligt vad jag hade inhämtat, uppdragit åt företagsledningen att söka andra intressenter och finansiering för att fortsätta hela eller delar av verksamheten.

Jag har fått veta att överläggningar pågår mellan flera intressenter och Studsvik och att man hoppas på en principlösning i mitten av februari.

Mot denna bakgrund bedömer jag att det inte finns något skäl för mig att ingripa i de pågående överläggningarna.

Anf. 155 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret.

Förra gången vi diskuterade denna fråga konstaterade vi att vi hade ett gemensamt positivt intresse för verksamheten, dvs. att den finns kvar.

Följer jordbruksministern fortlöpande utvecklingen av frågan, och har han handlingsberedskap om det skulle kärva till sig? Vi konstaterade också i vår förra diskussion att man arbetar under tidspress. Den tidspressen håller på att bli besvärande i första hand för de anställda som är varslade och som lever i en pressad situation. De vet inte om de skall få ha sina arbeten kvar. Vad jag förstår tror de så pass mycket på verksamheten att de inte lämnar det sjunkande skeppet. De stannar kvar och hoppas på att verksamheten skall drivas vidare.

Jag vill lyfta fram ett par saker som visar på möjligheter att ingripa från statens sida. Det är den kraftiga markering som görs i jordbruksdepartementets bilaga till budgetpropositionen, där man säger att miljövänlig energi från biobränslen m.m. måste utvecklas. De anslag som är upptagna under littera J, 1 och 2, om bioenergiforskning och bidrag för ny energiteknik utgör pengar som är avsatta till forskning och utveckling men också för investeringar som skall främja utvecklingen av denna teknik. Jag kan inte se något principiellt fel i att använda delar av dessa anslag till driften vid Studsvik eller att, om det skulle vara nödvändigt, gå in med riskkapital till investeringar.

Anf. 156 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Svaret är ja på den första frågan om jag följer utvecklingen. Det finns en handlingsberedskap om något skulle hända. Utgångspunkten är att de intressenter som finns skall gå vidare i sina strävanden att driva forskningen framåt. Jag bedömer inte Studsvik som ett sjunkande skepp. Jag bedömer bara att man i viss mån byter ägare och försöker behålla besättningen. Man bör kunna fullfölja de uppgifter som man har haft och kunna utveckla dem – inte minst den småskaliga forskningen när det gäller bioenergi.

Det är alltid glädjande att notera att riksdagsledamöter noggrant läser propositionerna. Jag konstaterar i det här fallet att det är alldeles rätt. Det finns pengar, och de skall användas för forskning och utveckling av bioenergi. Förhoppningen är emellertid att vi skall kunna använda dessa pengar och andra pengar så att de kan räcka så långt som möjligt. Det är inte en förstahandsåtgärd att använda pengarna på detta område.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 157 ROLF L NILSON (v):

Herr talman! Jag kan instämma med Karl Erik Olssons bedömning att min bild av verksamheten vid Studsvik kanske var litet olycklig. Jag använder gärna hans bild i stället.

Jag tolkar svaret så här långt att det uttrycker optimism. Det stämmer ganska väl med vad jag hört. Det har efter hand dykt upp andra intressenter än de nämnda Stockholms Energi och Eskilstuna energiverk.

Jag lyssnar tacksamt på talet om att det finns en handlingsberedskap för regeringens ingripanden. Jag har inget emot att denna fråga löses genom att energiverk och andra intressenter, t.ex. forskningsintressenter, tar ansvaret för verksamheten. Det kan vara bra med en fristående, väl fungerande institution.

Anf. 158 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag kan bara verifiera att Rolf L Nilson har rätt när han nämner några av de intressenter som är aktuella. Det finns en ganska lång lista i dag, och det gläder mig. Jag hoppas att det här skall fungera.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1991/92:327 om åtgärder mot viss sjukdom på bin

Anf. 159 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om jag är beredd att vidtaga de åtgärder som krävs, så att varroa inte får ökad spridning.

Transporter av bin över långa sträckor har gjort att varroakvalstret fått en mycket snabb spridning över hela världen. I Europa påträffades kvalstret första gången för ca 15 år sedan och har sedan spritts till i princip alla områden utom England, Irland och Norge. I Sverige påträffades varroakvalstret första gången på Gotland 1987 och sedan på fastlandet i Skåne 1991. Effektiva bekämpningsåtgärder är kostsamma och arbetskrävande. Internationellt används främst kemiska bekämpningsmedel mot kvalstret, men även andra metoder finns. När kvalstret påträffades i Skåne beslutade jordbruksverket att dessa bisamhällen skulle förintas för att begränsa spridningen av kvalstret. Samtidigt förbjöds flyttning av bin mellan vissa områden i Sverige. Efter denna sanering har ytterligare fall av varroasmittade bisamhällen påträffats.

Binämnden har bedömt att målet för varroabekämpningen måste vara att begränsa spridningen genom att begränsa flyttningen av avelsbin och vandringsbiodlingar. Den naturliga spridningen av kvalstret anses begränsad till ca 5 km per år. Biodlare som har bisamhällen där kvalstret påträffas skall åläggas att vidta vissa bekämpningsåtgärder, och biodlare som misstänks ha smittade samhälle rekommenderas vissa åtgärder. Information till biodlarna samt forskning om och utveckling av bekämpningsmetoder är också en viktig del i bekämpningsprogrammet. Binämnden är enig om att förintning av bisamhällen i princip inte är någon framkomlig väg för att komma till rätta med varroakvalstret. I går fick jordbruksverket kännedom om ytterligare

spridning av kvalstret till Bjärehalvön. Ingvar Erikssons fråga där han anger att kvalstret upptäckts enbart i direkt anslutning till ett tidigare smittat område i Skåne är således inte längre aktuell. Jag har förtroende för jordbruksverkets sätt att bedriva bekämpningen av varroa och avser således inte att vidta några särskilda åtgärder.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 160 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret.

Jag konstaterar att jordbruksministerns beskrivning av utvecklingen hittills stämmer med vad jag själv har erfarit. Men jag tycker att slutledningen av det hela tyvärr andas uppgivenhet, och det är beklagligt och dessutom förvånande.

Jag hade tillfälle att strax efter årsskiftet träffa representanter för biodlarna i södra Halland och södra Älvsborgs län, men också från nordvästra Skåne. De kontaktade mig bl.a. på grund av att man kände en mycket stor oro inom näringen för att de varroaangrepp som förra året inträffade i Malmötrakten ännu inte klarats ut. Även om man där avdödade 200 bisamhällen har smittan upptäckts i flera andra samhällen. Dock har man låtit dessa samhällen finnas kvar, vilket för biodlarna och mig själv verkar ansvarslost mot bakgrund av den stora risk för smittspridning till andra delar av landet som nu föreligger. En för folkhushållet viktig näring kan drabbas av ren katastrof.

Nu har det hänt. Under gårdagen konstaterades i min egen hembygd att två bisamhällen på en bigård i Torekov, på Bjärehalvön, har drabbats. Nu är det verkligen allvar. Det enda som gäller är snabba åtgärder.

Menar jordbruksministern att man nu skall gå in för bekämpningsmetoder, där man tvingas använda kemikalier och gifter och överge avdödningsförfarandet? Är det inte en risk för att man då äventyrar den förnämliga etikett som svensk honung har: naturproducerad och naturlig.

Jordbruksministern talar om att använda andra metoder för bekämpning. Vilka? Jordbruksministern säger att binämnden är enig. Jag har konstaterat att binämnden och ledningen för biodlarnas organisation i dag inte har fullt öra ute på fältet bland producenterna, dvs. odlarna. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Anf. 161 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Som Ingvar Eriksson nämner har avdödning av ett stort antal bisamhällen i Skåne inte lett till att man har fått död på kvalstret. Den radikala bekämpningsmetoden att avdöda bisamhällen hade naturligtvis kunnat accepteras om man visste att den ledde till att man kunde utesluta fortsatt spridning. Tyvärr har vi smittan kvar där varroakvalstret har bitit sig fast. Så har det varit i andra länder där kvalstret förekommer. Enligt binämnden och enligt biodlarna på riksnivå gör man bedömningen att utrotning är alltför kostsam och i praktiken omöjlig. Man får i stället lära sig att leva med detta som en sjukdom i systemet. Det är den inriktning vi har.

Jag är medveten om att det finns olika uppfattningar. Jag har också kontaktats av biodlare från vårt eget län och från Halland, som har redovisat den uppfattning som Ingvar Eriksson här framför.

Anf. 162 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag kan ändå inte tycka annat än att det är litet märkligt att man ger upp. Vi har haft ett begränsat angrepp i Malmötrakten, men man slutade att avdöda förra året. Det tycker jag var fel. Nu har vi konstaterat ett angrepp också i nordvästra Skåne. Vad är det som säger att angreppen skulle behöva fortsätta i landet i övrigt om man lyckades ta kål på smittan i dessa två områden? Jag tycker att det är uppgivet, och jag vädjar till jordbruksministern att än en gång ta kontakt med en bredare grupp av odlare för att skapa sig en uppfattning. Jag tror att det kan vara väl betänkt.

Det har också uttryckts en positiv syn på detta att avdöda, som vissa odlare har gjort tidigare. Man är t.o.m. beredd att hjälpa till att förnya odlingar som måste avdödas.

Anf. 163 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Jag tycker inte att det är att ge upp, att man funderar över olika sätt att bekämpa detta kvalster. Situationen i Skåne har visat att det är mycket svårt att veta om man får med alla bisamhällen. Det kan bli nödvändigt med en kolossalt omfattande avdödning, och man vet inte om man når målet ens då.

Samtidigt kan jag gärna säga till Ingvar Eriksson att jag liksom tidigare kommer att lyssna på olika uppfattningar. Skulle det visa sig att det finns ett stöd för någon annan uppfattning än den man nu har i binämnden är jag naturligtvis beredd att ta intryck av det.

Anf. 164 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Det är riktigt att fundera, men tiden är knapp, jordbruksministern. Det är faktiskt bråttom.

Nu skall man undersöka de 2 000 bisamhällen som finns i södra Halland och nordvästra Skåne. Finner man inte smittan där, vore det klokt att avdöda de två samhällen där smittan finns och kanske några till i angränsande områden, för att visa att man inte har gett upp. När man har gett upp, då har vi smittan i landet. Då är vi beroende av att i framtiden använda gifter och kemikalier. Det värsta är att de kemikalier som är verksamma är förbjudna i Sverige.

Anf. 165 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Smittan finns alltså i landet. Det är ett faktum i dag. Det kan vi inte förändra. Vi kan bara se till att försöka bekämpa den med effektivaste möjliga metod. Det är min förhoppning att de som är initierade i denna fråga och som har en betydande internationell kunskap i frågan gör den riktiga bedömningen. Samtidigt är det rätt, som Ingvar Eriksson säger, att man skall lyssna på både den ene och den andre. Det kan möjligen leda till att man gör ett nytt övervägande. Jag är inte i dag, med det underlag som finns, beredd att ha någon annan uppfattning än den som binämnden står för.

Anf. 166 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka jordbruksministern för den sista, positivare delen av svaret, där han säger att han är beredd att lyssna om man kommer

fram till en annan uppfattning. Jag är själv beredd att ytterligare fördjupa mig i frågan. Jag hoppas komma tillbaka. Men tiden är knapp, som sagt.

Det är oerhört viktigt att vi även i framtiden har kvar en binäring i Sverige. Det har en oerhört stor betydelse för folkhushållet. Pollineringen är viktig. Det vore en olycka för många i samhället om vi inte skulle lyckas med denna bekämpning som just nu är så viktig.

Jag kommer tillbaka, herr jordbruksminister.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

23 § Svar på fråga 1991/92:294 om Eritrea

Anf. 167 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Eva Johansson har frågat om utrikesministern är beredd att medverka till att sådana relationer upprättas med den provisoriska regeringen i Eritrea att det går att inleda ett långsiktigt och utvecklingsinriktat biståndsarbete mellan Sverige och Eritrea. Frågan har överlämnats till mig.

Den 24 maj 1991 avgjordes kriget i Eritrea genom att regeringssidans armé lade ned sina vapen och motståndsrörelsen EPLF övertog makten i Asmara. Detta krig hade med varierande intensitet pågått i 30 år och orsakat ett mänskligt lidande och en materiell förstörelse av närmast ofattbar omfattning.

Vad som därefter hänt i Eritrea är att en provisorisk regering upprättats i Asmara för att leda landet fram till den folkomröstning om landets framtida status som planeras år 1993. Relationerna med regeringen i Addis Abeba regleras under interimspérioden i ett dokument, "Principles of Cooperation between the Transitional Government of Ethiopia and the Provisional Government of Eritrea", vilket antogs av den nationella konferensen i Addis Abeba den 5 juli 1991. I detta fastslås det eritreanska folkets rätt att självt besluta om sin framtid.

Sveriges förbindelser med Eritrea följer samma principer. Sverige erkänner stater, inte regeringar. Detta hindrar på intet sätt att vi kan ha arbetsrelationer med en provisorisk regering. Det innebär också att vi kan bedriva hjälpverksamhet i Eritrea. Det positiva i maktskiftet är just, och det vill jag särskilt betona, att en grund bör ha lagts för en samhällsutveckling i demokratisk riktning. Att mänskliga rättigheter fullt respekteras är därvid centralt.

Regeringens nya syn på Eritrea framgår av årets budgetproposition, där regeringen klart signalerar att man tänker sig såväl humanitärt som utvecklingsinriktat stöd till det eritreanska folket och till den återuppbyggnad av landet som så väl behövs. Detta bistånd bör tills vidare kanaliseras genom svenska enskilda organisationer samt genom FN-systemet.

Anf. 168 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har naturligtvis insett emot att Alf Svensson svarar på denna fråga, och jag tackar för svaret. Men jag kan inte låta bli att tycka att det kan förefalla något märkligt att det är biståndsministern som svarar på

Svar på frågor

frågor om Sveriges relationer med andra länder. I detta sammanhang skulle jag också vilja ha ett förtydligande av vad uttrycket "arbetsrelationer" med den eritreanska regeringen betyder.

Jag har nyligen besökt Eritrea och fått fullständigt klart för mig att ett internationellt erkännande naturligtvis är mycket viktigt för den eritreanska regeringen. Men ännu viktigare än det formella erkännandet – och det var också fullständigt klart – är möjligheterna att upprätta sådana relationer med regeringar i andra länder att det blir möjligt med ett framtidsinriktat utvecklingsbistånd till landet.

Det är, precis som Alf Svensson sade, ett land som är sönderslaget av 30 års krig och en lång ockupation. Nu behövs stora och långsiktiga utvecklingsinriktade insatser. Det handlar om vägbyggande, järnvägsbyggande, dammar för bevattning av jordbruket och sådana stora insatser, som jag dess värre tror att det kan vara ganska svårt att hitta enskilda organisationer som orkar och kan engagera sig i. Därför är det enligt min mening nödvändigt att upprätta sådana kontakter mellan regeringar att det går att prata direkt med varandra och också ge den eritreanska regeringen möjligheter att vara med och påverka inriktningen av detta bistånd. Det är viktigt att vi följer deras prioriteringar och inte prioriteringar som görs här i landet.

Vad finns det för planer på dessa områden och har de diskuterats med den eritreanska regeringen?

Anf. 169 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag vill understryka att man i det dokument som antogs i Addis Abeba den 5 juli gick med på att uppskjuta folkomröstningen två år. Genom folkomröstningen skulle alltså regionens framtida status läggas fast. Det kan naturligtvis den svenska regeringen inte bortse från vid sitt agerande. Vi baserar vårt agerande visavi Eritrea på de principer som fastlagts i överenskommelsen mellan övergångsregeringen i Addis Abeba och den provisoriska regeringen i Asmara. Där finns uttryckt att det är det eritreanska folkets rätt att i en internationellt övervakad folkomröstning besluta om sin politiska framtid.

Jag vill också berätta för Eva Johansson att en svensk grupp skall besöka Asmara i februari – jag hoppas att jag säger rätt tidpunkt. Den kommer då att ta upp med företrädare för Eritrea vad vi kan göra. Jag vill också gärna säga att när jag hade nöjet att besöka Etiopien träffade jag den 28 november 1991 president Meles Zenawi. Jag underströk mycket entydigt för honom att vi kommer att hjälpa eritreanerna och Eritrea, tills vidare via enskilda organisationer. Han var inte alls negativ till det.

Anf. 170 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vet också att det i dag inte finns några motsättningar mellan Etiopiens regering och regeringen i Eritrea. De är ganska överens om att folkomröstningsresultatet så småningom skall respekteras. Det råder inte heller, enligt min mening, något som helst tvivel om vad folkomröstningen kommer att stanna vid.

Det viktiga för Eritreas regering nu är inte det formella erkännandet, utan att det upprättas sådana arbetsrelationer, eller vad vi nu skall kalla det för,

som gör det möjligt för Eritreas regering att samtala med regeringar världen över om återuppbyggnadsbistånd och ett utvecklingsbistånd för landet. Det finns en sådan överenskommelse med t.ex. USA, som är på väg att upprätta någon form av konsulat i Eritrea, vilket gör det möjligt att diskutera. Har den svenska regeringen tittat på detta och resonerat om en liknande arbetsrelation med Eritrea?

Anf. 171 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Vi har verkligen tittat på det. Vår avsikt är, som jag har sagt, att hjälpa eritreanerna utan att bortse från den överenskommelse som finns mellan Addis Abeba och Asmara.

Det kanske är en något för enkel beskrivning att tala om relationen mellan Eritrea och Addis Abeba som om den vore helt utan komplikationer. Jag önskar inget högre än att fred och försoning skall råda. Men vi måste respektera de överenskommelser som finns.

En grupp från Sverige skall åka till Eritrea och försöka få till stånd en utvidgad humanitär hjälp till eritreanerna. Vi är positiva till att utveckla relationerna oss emellan.

Anf. 172 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Såvitt jag förstår har inte regeringen i Addis Abeba några som helst ambitioner att företräda Eritrea i dessa frågor, varken nationellt eller internationellt. Regeringen i Addis Abeba accepterar att det finns en regering som har full kontroll över Eritrea och den respekterar den regeringen. Regeringen i Addis Abeba har också sagt att man fullt ut kommer att respektera resultatet av folkomröstningen. Detta gör man även om många i Etiopien skulle glädjas över en framtida tätare relation mellan Eritrea och Etiopien.

Kan vi förvänta oss att vi kommer fram till en relation mellan Sverige och Eritrea liknande den som har upprättats mellan USA och Eritrea? Det skulle vara ett välkommet besked att ge till den eritreanska regeringen, som söker allt stöd den kan få och verkligen är värd det.

Anf. 173 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag kan faktiskt inte verifiera att det finns någon upprättad relation av det slag mellan USA och Eritrea som Eva Johansson här påstår. Vad jag däremot kan understryka ytterligare en gång är att vi skall göra allt vad som står i vår makt utifrån den juridik som råder våra folk emellan att hjälpa eritreanerna.

Anf. 174 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! En sådan relation är upprättad. Det har skett en skriftväxling, och i varje fall har den eritreanska regeringen sagt att det vore ett bra sätt att gå vidare på i relationerna med världen i övrigt i avvaktan på folkomröstningsresultatet.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1991/92:296 om biståndet till Afrika

Anf. 175 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om det är regeringens avsikt att minska biståndet till Afrika, trots att försörjningsläget och utvecklingen av ekonomi och demokratiska strukturer kräver fortsatt stöd.

Många afrikanska länder har gjort stora ansträngningar att ta sig ur 1980-talets ekonomiska kris, framför allt genom ekonomiska återhämtningsprogram. För att dessa skall bestå och leda till förbättrade levnadsförhållanden för de fattiga krävs fortsatta reformer, bl.a. genom effektivare jordbruk och stimulering av småföretagsamhet. Det krävs också långsiktiga satsningar på en rad områden, bl.a. investeringar i infrastruktur, utbildning och hälsovård. I många afrikanska länder sker också en utveckling mot pluralism och ökad demokrati.

Regeringens biståndspolitik utgör ett stöd för en sådan utveckling. Tyngdpunkten i det svenska biståndet kommer även i fortsättningen att ligga på Afrika. Jag vill dock betona att landramarnas storlek inte är avgörande vid bedömningen av biståndet till ett visst land. Det svenska samarbetet med enskilda länder kan omfatta många olika typer av bistånd, och det ges genom olika kanaler. En stor del av biståndet genom SIDA går utanför landramarna. BITS, SAREC och SWEDECORP förstärker bredden och mångfalden i biståndet.

I budgetpropositionen föreslår regeringen kraftiga ökningar av stödet till demokratiframjande verksamhet – en ökning med 150 milj.kr. till 700 milj.kr. – och ekonomiska reformer och skuldlättnader – en ökning med 40 % till 700 milj.kr. Länder som genomför politiska och ekonomiska reformer kan få stöd för dessa. Jag vill också peka på stora satsningar på enskilda organisationers biståndsverksamhet – en ökning med 125 milj.kr. till 875 milj.kr. – och katastrofbistånd. Dessa satsningar kommer att i stor utsträckning tillfalla länder i Afrika. Totalt sett kommer biståndet till Afrika att öka.

Jag vill försäkra Eva Johansson att vårt engagemang i och för Afrika kommer att fortsätta.

Anf. 176 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag tycker att biståndsministern här ger ett mycket viktigt besked som också är förpliktigande för framtiden.

Jag var rädd när jag läste budgetpropositionen på denna punkt att innehållet där skulle ses som en signal om att vårt programbundna bistånd till Afrikas länder kommer att minska. Jag var rädd för att det skulle kunna ses som en signal också för enskilda organisationers framtida satsningar på vad vi anser vara viktigt för vår biståndspolitik. Budgetpropositionen ger ju utan tvivel ett intryck av minskat stöd till de afrikanska länderna.

Jag kan hålla med om att det finns sannolika skäl för omDispositionering av stödet mellan olika länder. Men fortfarande tillhör Afrika världens absolut fattigaste områden. Det finns alla skäl för oss att fortsätta stödet. Biståndsministrarnas svar ger ändå en fingervisning om att det också är meningen.

Jag har sett det som särskilt oroande mot bakgrund av den debatt som förs just nu om en omläggning av den svenska biståndspolitikens så att den skulle

få en inriktning att i första hand hjälpa dem som bor nära oss, som ser ut och tänker ungefär som vi. Jag tycker att det vore olyckligt om vi med tanke på innehållet i biståndsbudgeten skulle gå sådana intressen till mötes. Jag tycker inte att vare sig bostadsort, utseende eller sedvanor och bruk i livsföringen egentligen har ett skvatt med biståndspolitiken att göra. Vi måste ständigt se till att hjälpa de länder där behoven är störst. Det är viktigt. Jag vill än en gång fråga: Kan bistandsministern garantera att vårt bistånd i lika hög grad som hittills kommer att vara Afrika till stöd?

Anf. 177 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag kan inte tro annat än att Eva Johansson studerat budgetförslaget så pass noga att hon vet att östbiståndet är lyft ut ur ramarna, att den här regeringen faktiskt ger ett ökat bistånd jämfört med den tidigare. Det finns ingen anledning att frukta att de pengar som ingår i enprocentsramen skall användas i vårt närområde. Där är vi helt överens om att det är ointressant om människor bor oss nära eller fjärran, för det är de fattiga som skall ha hjälp. Det är också för övrigt en hjälp för vår egen del. Vi kommer aldrig till sans, måtta, trygghet och fason på det norra halvklotet, om vi inte begriper att den största utmaningen är nord-syd-dialogen. Det är vilset att bara titta på landramarna när man bedömer hjälp som går till ett eller annat land. Det är jag övertygad om att Eva Johansson väl känner till.

Anf. 178 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi är överens om att det är de fattigaste på vår jord som bäst behöver vårt bistånd. Men frågan uppstår: Vad är det som har hänt i Afrika som motiverar att man faktiskt skär ner länderramarna? Kan bistandsministern garantera att detta faktiskt inte skall uppfattas som signaler till alla de organisationer som är beroende av att få ett effektivt bistånd?

Anf. 179 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Om man vill göra en procentuell uträkning av de satsningar som görs kan man komma fram till att demokratibiståndet, katastrofstödet och satsningar på NGO:s ekonomiska reform, dvs. betalningsbalansstödet, kommer att öka för Afrikas del, likaså aidsbekämpningen, satsningar på att hejda befolkningsökningen osv.

Jag är angelägen om att i detta sammanhang också få säga att vi måste skicka signaler till de länder som tror att de år efter år har vårt bistånd som i en liten ask. Det finns helt klart korruption. Därför måste vi ge signaler, för korruption innebär ju att pengarna tas från de fattiga och hamnar i vissa andras fickor.

Anf. 180 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag sade inledningsvis att jag tror att det finns anledning att göra omDispositioner mellan olika länder. Men jag tror definitivt inte att det finns sakligt underlag för att minska det totala biståndet till Afrika. Jag har förstått bistandsministern på det sättet att det inte heller är meningen. Det är jag tacksam för.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på frågorna 1991/92:312 och 329 om skolans fysiska miljö

Anf. 181 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Eva Johansson har frågat mig om vilka konkreta effekter regeringen eftersträvar att uppnå med förslaget om att slopa det statliga bidraget till förbättringar av den fysiska miljön i skolan.

Margareta Israelsson har frågat arbetsmarknadsministern om han, mot bakgrund av den ökande byggarbetslösheten, avser att vidta åtgärder för att ompröva borttagandet av statsbidragen till förbättringar av den fysiska miljön i skolorna.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara även Margareta Israelssons fråga.

Naturligtvis är den konkreta effekten att staten sparar 300 milj.kr. för budgetåret 1992/93 och på lång sikt 2,1 miljarder kronor. Slopandet av anslaget är en del i den stora besparing på 15 miljarder kronor som var sparmålet i den gångna höstens budgetarbete. Även om Eva Johanssons fråga har fått en märklig formulering, antar jag att hon menar vilken effekt besparingen får ute i skolorna.

Det slopade anslaget var utlovat under en tioårsperiod, och kravet för bidrag var bl.a. att huvudmannen själv stod för halva åtgärdskostnaden. En åtgärd som kan anses tillhöra normalt fastighetsunderhåll borde däremot inte vara bidragsberättigad. Genom den särskilda satsningen hösten 1991 som ett led mot byggarbetslösheten kan bidrag beviljas innevarande budgetår för sammanlagt 900 milj.kr. Riksdagen beslöt ju om detta i november. Med kravet på motsvarande satsning från huvudmannens sida betyder det en koncentrerad satsning för förbättrad skolmiljö på sammanlagt 1,8 miljarder kronor. Till detta skall läggas normal kostnad för fastighetsunderhåll. Utan att sia om kvarstående behov måste man nog ändå anta att denna satsning inneburit ett rejält lyft för skolans fysiska miljö.

Min bedömning är också att – i rådande konjunktur- och arbetsmarknads-läge – åtskilliga resurser ändå kommer att satsas på dessa ändamål. Jag tror att i det nuvarande konjunkturläget kommer de reala kostnaderna för byggnadsinvesteringar av olika slag att minska. Det kommer kommunerna även att kunna dra nytta av för t.ex. upprustning av skolor.

Jag anser dock inte att man bör skapa en speciallösning för skolsektorn. Därtill är det möjligt att anordna beredskapsarbeten av olika slag. Länsarbetsnämnderna disponerar medel för dessa ändamål. Det finns inte anledning att vid sidan av detta anvisa särskilda medel till skolbyggnader.

Anf. 182 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag tycker inte alls att den här frågan är märklig, utan det är en fråga som varje ansvarig borde ställa sig innan det fattas viktiga beslut som helt och hållet rycker undan den planeringsgrund som kommunerna har. Frågan borde ställas också av varje ansvarig i den arbetslöshetssituation som råder. Det vore däremot märkligt om regeringen inte har ställt sig dessa frågor.

När det gäller de konkreta effekterna tar Beatrice Ask upp besparingen. Visst sker det en besparing i utbildningsdepartementets budget, men man

kan fråga sig om den totala effekten verkligen blir en besparing om man inberäknar den arbetslöshet bland byggnadsarbetare som på det här sättet späds på, vilket också kostar pengar. Varje byggnadsarbetare genererar jobb för ett par tre andra anställda någonstans inom industrin eller inom tjänstenäringen.

En annan konkret effekt blir att många påbörjade förbättringsåtgärder kommer att stoppas, samtidigt som andra som är planerade inte kommer till stånd. Jag vet att de pengar som Beatrice Ask förefaller tro finns ute i kommunerna är ytterligt begränsade, vilket också skolministern nog borde vara medveten om.

Den konkreta effekten blir sannolikt en minimal eller ingen besparing alls för statsbudgeten, men vi får en ökad arbetslöshet och fortsatta stora miljöproblem ute på skolorna.

Hade ni verkligen gjort någon helhetsbedömning, innan ni lade fram detta förslag? Hur mycket kan kommunerna räkna med att disponera av arbetsmarknadsmedel till förbättringsåtgärder i skolorna?

Anf. 183 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Också jag ber att få tacka skolministern för svaret, även om jag inte riktigt förstår varför arbetsmarknadsministern inte kunde tala om att man inte vill göra insatser för de i mitt hemlän 1 059 arbetslösa byggnadsarbetarna.

När jag läser svaret, konstaterar jag att det finns möjlighet att i stället anordna beredskapsarbeten. Jag tror inte att det är mycket till tröst för dessa män att de i stället skulle satsa på ett sådant område.

I motsats till vad statsrådet svarar finns det mycket kvar att göra på skolorna. Jag har med mig ansökningarna från länet och kan redovisa för de 77 milj.kr. som man från Västerås kommun har ansökt om för att kunna göra insatser som bidrar till att minska allergier, att förbättra miljöer osv. Vilka är det som i stället skall åstadkomma det här? Åtskilliga resurser kommer ändå att satsas på dessa ändamål, sade statsrådet. Inte tror jag att den moderata partikamraten Lars Luttröpp kommer att göra dessa insatser. Han har fullt upp med att sänka skatten i kommunen. Jag tror inte att han kommer att ha utrymme för att göra några insatser på detta område.

Sedan blir jag litet orolig när statsrådet säger att konjunkturläget kommer att göra så att de reala kostnaderna sänks. Det är väl inte så att ni spekulerar i sänkta löner för byggnadsarbetare? Det där oroar mig litet.

Avslutningsvis sade statsrådet att man inte skall skapa speciallösningar för skolsektorn. Det känner jag igen från moderaternas yrkanden i utbildningsutskottet. Samtidigt anslår ni 300 milj.kr. för insatser i lokaler på högskolan. Är det möjligtvis så att miljön är viktigare för högskolans elever och lärare än den är för grundskolans?

Anf. 184 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det var många frågor och synpunkter.

Miljön på högskolan är naturligtvis inte viktigare än miljön i någon annan skolform. Men om man ökar antalet utbildningsplatser i den omfattning som regeringen planerar och har lagt fram förslag om, krävs det också vissa bygg-

investeringar. Det finns dessutom allvarliga brister inom högskolan som inte har åtgärdats.

Jag tycker att man har visat litet okunskap om hur statsbidragen fungerar. Eva Johansson sade att planeringsförutsättningarna i kommunerna rycks undan. När kommunerna skall planera sina investeringar för skolupprustningar, kan de inte räkna med några pengar från dessa stimulansbidrag, eftersom det är många som söker och det rör sig om långa tider. Man får veta först mycket sent om det går att få någon krona eller om man inte skall få någonting alls.

De flesta kommuner har i dag ambitiösa program för skolupprustningar. Dessa program går långt utöver vad stimulansbidraget medger. Jag vill inte underskatta 300 milj.kr., som är väldigt mycket pengar, men utifrån min egen erfarenhet av upprustning av skolor handlar det om upprustning av ungefär två större litet äldre skolor. Det är vad man får för 300 milj.kr. Utplottrat över hela landet och med de enorma behov som finns är det inte särskilt mycket pengar.

Det här leder inte heller till att man måste stoppa påbörjade insatser. Jag tror inte att någon kommunalpolitiker är så dum att han utgår ifrån att det skall utbetalas bidrag som inte är beviljade eller att han förutsätter att ett projekt bygger på att det skall utbetalas ett bidrag som man inte har fått besked om. Det resonemanget håller alltså inte.

Det finns fortfarande stora miljöproblem ute på skolorna, men mitt intryck är att stimulansbidraget har fungerat. Det har skapat uppmärksamhet och bidragit till att det finns olika program som är på gång. Det är klart att det hade varit bra med 300 milj.kr., men nu finns det ett angeläget besparingskrav.

Det är inte så att vi spekulerar om att lönerna skall gå ned, men det är väl ingen hemlighet för riksdagen att arbetsmarknaden har varit mycket överhettad, vilket har gjort att priserna för större projekt har legat mycket högt. Nu sjunker priserna något, och det är bra om man vill investera i skolupprustningar.

Anf. 185 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi är överens med Beatrice Ask om att det borde satsas rejält nu under lågkonjunkturen för att man skall slippa de upptrissade priser som en högkonjunktur för med sig och som omöjliggör insatser av den här typen. Men nu drar regeringen undan mattan under fötterna för kommunerna, eftersom dessa 300 milj.kr. har varit till mycket stor hjälp. Utan dessa pengar är vi ett instrument fattigare när det gäller att stimulera sådana här insatser.

Vi bör alltså satsa nu under lågkonjunkturen, både för att få fram jobb och för att få en bättre miljö ute i skolorna. Det är omvänd politik att i stället för att utnyttja lågkonjunkturen invänta en högkonjunktur, då utrymmet för den här typen av insatser minskar. Jag tror att man inte behöver vara en dum kommunalpolitiker för att förstå att uppmärksamhet inte leder till att man får fram pengar, utan nu behövs det pengar för att denna viktiga verksamhet med att upprusta skolorna skall kunna fortsätta.

Herr talman! Inte tror jag att byggnadsarbetarna där hemma blir gladare när jag talar om för dem att de skall gå arbetslösa under en tid för att de senare, när lönerna har sänkts, skall kunna få ett beredskapsarbete.

Svar på frågor

Det är ändå märkligt att statsrådet svarar oss med att detta är en fantastisk satsning som regeringen har gjort, och som har inneburit ett rejält lyft för skolans fysiska miljö. Samtidigt säger Beatrice Ask till oss att de 300 milj.kr. bara är en droppe i havet. Det krävs insatser och självfallet är det inga kommuner som räknar med att de skall få pengar av en borgerlig regering. Det tror inte jag och det tror inte heller Lars Luttröpp.

Jag beklagar elevernas, lärarnas, skolornas och inte minst byggnadsarbetarnas situation. Jag vill gärna tala om att när kommunerna ansöker om pengar, så är behoven enorma. Det är det som vi tillsammans skall försöka möta.

Anf. 187 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tycker att man skall säga att det handlar om en fantastisk satsning. Stimulansbidraget har medfört att fler kommuner än tidigare har kommit i gång med upprustningsarbete. Det går inte att komma ifrån. Men jag har inte sagt att vi har gjort en fantastisk satsning, för det var ju andra partier än mitt eget som gjorde denna satsning. Själv var jag inte ledamot av riksdagen vid den tidpunkten. Jag underskattar inte det som har gjorts. Men man måste sätta in det i sitt sammanhang. Det har jag försökt redogöra för.

Det finns ett behov av att rusta upp skolorna, men det pågår en sådan verksamhet och det är ärligt och rakt att erkänna att taket inte ramlar in bara därför att man tar bort detta bidrag. Till syvende och sist har kommunerna ansvaret för skolbyggnaderna och för en bra arbetsmiljö i skolorna. Jag anser nog att staten skall koncentrera sig på de uppgifter som åligger den. Ser man på statsbidragen totalt, finner man att de faktiskt inte har utvecklats i så våldsamt positiv riktning under de senaste åren. Då tycker jag att vi skall vara försiktiga med denna typ av specialbidrag. Det är klart att det är synd att kommunerna inte får dessa pengar, men skälet är ekonomiskt. Jag tror inte att det får så allvarliga effekter.

Anf. 188 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Skolministern motiverar detta med att det var ett sparbeting som lades ut. Min fråga återstår: Har ni i regeringen gjort någon helhetsbedömning av de konkreta effekterna av denna typ av besparingar, som ju kommer igen såsom utgifter men på ett annat konto i ett annat departement. Att flytta runt utgifter på detta sätt får effekter inte bara för regeringen utan också för skolans elever och personal. Det får också effekter för de byggnadsarbetare som annars skulle kunna få sin utkomst tryggad i dessa projekt.

Detta är det allvarliga. Jag är inte bekymrad över era regeringssammanträden. Men för dessa människors skull vore det bra att få reda på om ni har gjort någon helhetsbedömning. Kan vi dessutom räkna med att kommunerna nu får arbetsmarknadsmedel för denna typ av upprustningsåtgärder för att kunna förbättra miljön i skolorna? Hur mycket kan de medlen motsvara det indragna beloppet?

Anf. 189 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Rudbeckianska skolan i Västerås har fått sitt namn såsom varande Sveriges äldsta gymnasium. Under 72 år har socialdemokraterna lett kommunen, och jag kan lova att de under den tiden har gjort sitt bästa för att rusta upp skolan.

Nej, taken ramlar inte in på våra skolor och definitivt inte på skolor i mitt hemlän. Jag tycker att skolorna har skötts bra. Stora insatser har gjorts för att klara den fysiska miljön, t.ex. för att förbättra ventilationen, modernisera kemisalar och möjliggöra undervisning efter nya metoder. Den överhettade byggarbetsmarknaden tror jag inte att man har sett så mycket av i Skinnskatteberg eller Norberg. Jag tror inte att det är där som man har drivit upp lönerna för byggnadsarbetare. De svar som jag har fått på mina frågor gör mig nog mer bekymrad än de var klarläggande.

Anf. 190 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är möjligt att Västerås är ett lysande undantag. Men förre LO-basen Gunnar Nilsson ledde för bara två tre år sedan en mycket omfattande undersökning av arbetsmiljön i skolorna. Därvid konstaterades att kommuner över hela landet har skött detta ganska dåligt och att det fanns allvarliga miljöproblem. Man skall inte underskatta dem. Jag är emellertid glad över att det har skötts bra i Västerås, så att man bara behöver förfina kvaliteten på miljöerna där. Så är det inte riktigt överallt annars. Jag har själv varit med och arbetat med dessa frågor. Jag vet hur jobbigt det är.

Jag har försökt att göra en helhetsbedömning av regeringens förslag, så gott det nu går att göra. Alla riksdagens ledamöter inser hur svårt det är att se hur ett förslag slår på varje helhet. Min bedömning såsom skolminister har i första hand gällt om besparingarna skulle få allvarliga effekter på våra möjligheter att åstadkomma en bättre arbetsmiljö i våra skolor runt om i landet. Den bedömning som jag har gjort är att detta inte får allvarliga konsekvenser.

Om kommunerna får arbetsmarknadsstöd som motsvarar det indragna beloppet törs jag inte säga. Jag vet inte svaret. Det satsas nu och kommer att satsas stora pengar på detta. Det är en fråga som man får bedöma utifrån hur arbetslösheten ser ut. Det är ingen hemlighet att vi har mycket stora problem på byggmarknaden.

Anf. 191 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag trodde faktiskt inte att jag skulle få höra en moderat politiker bygga sina bedömningar av behovet av åtgärder på vad LO:s ordförande säger. Men det glädjer mig att få höra detta.

I övrigt oroar jag mig litet för hur statsrådet skall klara argumentationen i regeringen. I ena sekunden ramlar taken inte in, men i andra sekunden är det nästan kris när det gäller miljön i skolorna. Det förstår också jag, om 300 milj.kr. har flyttats från grundskolan till högskolan. Det är den reflexion som jag kan avsluta med att göra.

Min fråga var främst: Varför passar inte regeringen på att vidta dessa åtgärder – hur stora eller små de än kan tyckas vara i sammanhanget – i dag,

när mängder av byggnadsarbetare går arbetslösa? Antalet är 1 059 i mitt hemlän. De skulle kunna få annan sysselsättning än beredskapsarbete.

Prot. 1991/92:54
21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 192 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Också jag fäste mig vid Beatrice Asks snabba svängningar. Hon beskrev hur stora miljöproblemen är i skolorna, men i nästa mening sade hon att hennes bedömning såsom skolminister är att indragningen av stimulansbidraget till förbättring av miljön inte får några allvarliga konsekvenser för skolorna. Enligt skolministern gör det ingenting om miljön i skolorna är dålig.

Min bedömning är den rakt motsatta. Det finns ett stort fortsatt behov av miljöförbättrande insatser i skolorna. Min absoluta övertygelse är att det vore klokt från många synpunkter att se till att dessa satsningar kunde göras nu när det finns ett utrymme inom byggnadsbranschen i stället för att vänta till dess detta utrymme tas i anspråk för sådana investeringar som konkurrerar ut denna typ av insatser.

Anf. 193 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är svårt med nyanserna i mycket korta inlägg, i synnerhet när man skall bemöta två talare.

Skälet till att vi inte gör mer är naturligtvis att det saknas pengar. Samtidigt som jag kan konstatera att en indragning av ett visst anslag inte får våldsamt allvarliga effekter, vore det ju väldigt märkligt om jag, som dessutom har en bakgrund såsom skolstyrelseordförande i en av de kommuner som har haft de största bekymren med skolupprustningar och har varit med om att driva skolupprustningsprogram, inte skulle känna till vilka bekymmer som finns. Om det så handlar om bara en enda skola, där miljön eller ventilationen är så dålig att allergierna ökar, är det ett mycket allvarligt problem. Varje elev som drabbas av hälsobekymmer på grund av arbetsmiljön i skolan är ett allvarligt problem.

Det finns alltså stora problem i Skolsverige. Jag konstaterar att man alltid kan göra mer. Vi har gjort en ekonomisk bedömning att vi inte kan göra mer. Det är kommunerna som har ansvaret. Kommunerna har tagit sig an uppgiften med krafttag. Dessutom skall man ha klart för sig att det inte går att rätta till de allvarliga bekymren utan att det tar ett antal år. Ett bekymmer som kommunerna har när det gäller skolupprustningar är att skolorna måste fungera samtidigt som man rustar upp och förändrar skolorna och gör omfattande ventilationsinsatser. Det går inte om man inte har evakueringslokaler.

Anf. 194 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Låt mig få avsluta med att konstatera att jag då kan hälsa moderata politiker i beslutande ställning i min hemkommun att en åsikt som skolministern har är att insatser behövs på detta område. Sedan får vi väl se om det når ända fram, när man samtidigt skall sänka skatten och satsa pengar på friskolor och allt vad det nu är.

Det gläder mig, vill jag avslutningsvis säga, att skolministern har ambitio-

nen att vilja göra någonting för miljön på skolområdet. Jag hoppas att det kan leda till omprövningar på just detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

26 § Svar på fråga 1991/92:313 om komvuxstuderandes husinnehav i Spanien

Anf. 195 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Ingvar Johnsson har frågat mig hur stor andel av de studerande vid komvux som, enligt de uppgifter regeringen har, är innehavare av hus i Spanien.

Bakom Ingvar Johnssons fråga ligger ett uttalande som har lagts i finansministerns mun i en nyhetsartikel i tidningen Expressen den 15 januari. Finansministern har dementerat detta uttalande, och regeringen har givetvis inga uppgifter om hur många komvuxstuderande som har tillgång till hus i Spanien.

Den bakomliggande sakliga frågan är viktigare. I dagens kärva ekonomiska läge måste besparingar göras. Av de över 30 miljarder kronor som finns för sektorsbidrag till skolväsendet har regeringen föreslagit att 350 miljoner skall sparas in. Eftersom sektorsbidraget fördelas enligt tre olika beräkningsmodeller, en för grundskolan, en för gymnasieskolan och en för vuxenutbildningen, kan en besparing på sektorsbidraget tas ut på en eller flera av beräkningsmodellerna. Regeringen, som vill prioritera ungdomsutbildningen, har föreslagit att reduceringen skall göras på vuxenutbildningens beräkningsmodell. Sektorsbidraget får fritt användas av kommunerna för de delar av skolväsendet som får statsbidrag den vägen. Det blir alltså till slut en kommunal prioritering som avgör hur besparingen tas ut lokalt.

Vi kan också redan nu se att kommunernas prioriteringar är högst varierande, bl.a. beroende på arbetsmarknadssituationen. Det är rimligt att så är fallet. Låt mig också påpeka att regeringen ser det som angeläget att besparingen inom den kommunala vuxenutbildningen inte i första hand slår mot den vuxenutbildning som är arbetsmarknadspolitiskt motiverad. Därför fördelas just nu ett extra anslag för denna typ av vuxenutbildningsverksamhet.

Anf. 196 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Tack för svaret. Jag tycker inte att det allvarligaste är att finansministern talar strunt om vuxenstuderandes hus i Spanien och sedan inte står för det. Det allvarligaste är att regeringen krossar drömmen om en bättre utbildning för tiotusentals korttidsutbildade.

Det näst allvarligaste tycker jag är att regeringen därmed också sätter käppar i hjulen för industrins och samhällets utveckling. Därför måste nu allt göras för att stoppa regeringens dråpslag mot de vuxenstuderande. Vuxenutbildningen skall utvecklas och inte avvecklas.

Jag måste ställa en fråga. Förstår inte skolministern vad det innebär att skära ned anslagen för vuxnas utbildning med nära 1 miljard sammanlagt? Vad innebär det inom folkbildningen? Vad innebär det att komvux inte får

resurser för att starta en enda ny kurs på gymnasienivå i höst när den lagstadgade grundutbildningen fått sitt? På detta sätt stänger Beatrice Ask och Anne Wibbe dörren till högskolan och krossar därmed också drömmen om ett nytt yrke för dem som behöver komplettera något ämne. Tala sedan om lyxkurser för husägare i Spanien! Det är väl inte som en del tror, att skolministern tänker upphäva lagen om rätt till grundläggande utbildning för att klara det som krävs för gymnasienivån? I sitt svar lät statsrådet nästan som om hon inte visste hur stor del av dessa resurser som finns inom anslaget som förbrukas just när det gäller denna lagstadgade verksamhet.

Anf. 197 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Regeringen krossar drömmen för många korttidsutbildade, säger Ingvar Johnsson. Det hade varit bra om Ingvar Johnsson och andra hade funderat mer över vad den ekonomiska politik som socialdemokraterna har fört innebär. Utan ekonomiska förutsättningar klarar vi i det här landet nämligen inte av att satsa på allt det som vi önskar. Och då krossas många drömmar. För alla som inte får den utbildning som de skulle behöva eller önskar och för alla som mister jobbet innebär det en krossad dröm eller åtminstone ordentliga käppar i hjulet när det gäller framtidsvisionerna.

Jag förstår naturligtvis vad dessa besparingar innebär. Jag är den första att inse värdet av en studiecirkel, kompletterande utbildning vid komvux eller möjlighet att gå på folkhögskola. Men den svåra prioritering jag har haft att göra har inneburit att jag har fått välja mellan om vi skall göra kraftiga neddragningar på barn- och ungdomsutbildningen eller någon annanstans. För mig har det så småningom varit naturligt, efter mycket funderande, att se till att så långt som möjligt värna barn- och ungdomsutbildningen.

Efter att ha talat med många kommunalpolitiker och andra är min erfarenhet att det finns en och annan möjlighet till effektiviseringar på vuxenutbildningsområdet. Det gäller komvuxorganisationen, och det varierar från kommun till kommun, men det finns en hel del som kan göras. Det finns naturligtvis även inom folkbildningen en del att göra.

Man skall inte underskatta bekymren med de stora besparingar som vi gör, men det är inte omöjligt att göra besparingar utan att det drabbar människor som så väl behöver vidareutbildning.

Anf. 198 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Beatrice Ask talar precis som om de omprioriteringar som regeringen skulle kunna ha gjort i förhållande till det som den har gjort bara skulle handla om hennes verksamhetsområde. Men jag tycker att Beatrice Ask har fått för litet pengar och har haft för litet framgångar hos kanske både chefen på utbildningsdepartementet och chefen på finansdepartementet. Och där är problemet. Det finns så många uttryck i denna budget för att regeringen har gott om pengar på andra områden.

När Beatrice Ask talar om att det ändå går att rationalisera, vill jag hänvisa till att både folkbildningen och den kommunala vuxenutbildningen rationaliserades och samordnades genom de beslut som vi fattade i våras. Ni försöker på något sätt att använda dessa besparingsmöjligheter en gång till, vilket jag inte tycker är rimligt.

Anf. 199 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Det är inte så att alla möjligheter är uttömda. Det finns faktiskt konkreta saker man kan göra utöver vad som redan är gjort. Det är inte bekymret.

Det är väl möjligt att man kan diskutera besparingsandelen på olika departement. Det skall bli mycket intressant att se hur socialdemokraterna och andra kommer att lösa problemet, dvs. om de har samma ambitioner som regeringen har haft när det gäller den totala ekonomiska politiken. Det går inte att skjuta över pengar från område till område. Det är frågan om en helhet.

När det gäller vuxenutbildningen tror jag att det är väsentligt att rikta in kraften på att skapa förutsättningar för effektivisering och för samordning med gymnasieskolan, vilket kan ge ett bättre resursutnyttjande. Där har kommunerna ett mycket stort ansvar. Ett av skälen till att de signaler jag får varierar är att man i olika utsträckning tidigare har haft förmåga eller en önskan att åstadkomma effektiviseringar. En del kommuner har gjort sådana, medan andra har mycket kvar att göra. Det slår litet olika.

Anf. 200 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag tror att statsrådet helt bortser från storleken på besparingarna. Om det inte skall föras pengar från grundskolan, gymnasieskolan eller något annat ställe, och kommunerna skall leva upp till den lagstadgade skyldighet som finns att erbjuda grundläggande vuxenutbildning, innebär det att resurserna skärs ner med hälften eller mer för gymnasienivån och för teknikernivån.

Beatrice Ask har inte svarat på frågan om hon umgås med tanken på att upphäva rätten till den grundläggande utbildningen. Jag tycker att det skulle vara viktigt att få ett klargörande.

De vuxenstuderande som gör en så nyttig samhällsinsats skulle någon gång få beröm för detta. De skulle inte bara få höra att de är moderata samlingspartiets och numera regeringens allra viktigaste sparobjekt.

Anf. 201 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Skälet till att jag inte tog upp frågan om rätten och om jag funderar på ändringar är att jag tycker att det är självklart att man inte skall ändra på reglerna. Jag har inga som helst planer på att ändra dem. Jag tycker att de är viktiga

Det har varit väsentligt att framhålla detta, inte minst för att det tidigare före budgetpropositionens avlämnande har förekommit rykten om att vissa kommuner hade fått för sig att de skulle göra neddragningar. Nu har det visat sig vara illvilliga rykten som inte har varit sanna. Det har varit utspel från enskilda tjänstemän. Likväl tror jag att det är viktigt att denna rättighet slås fast.

Jag delar också uppfattningen att det är viktigt att de som arbetar inom vuxenutbildningen och de som studerar där känner att de har stöd från politiskt håll. Jag beklagar att det slängs omkring en hel del, rent ut sagt, dumma uttalanden, eller att uttalanden fabriceras och att ord läggs i olika politikernas munnar.

Jag är väl medveten om att regeringen har framlagt förslag om en stor besparing. Jag vet att det får effekter som inte är trevliga i alla avseenden. Hade man pengar skulle man vilja göra mer.

Jag är medveten om att det blir tufft på en del håll att klara den grundläggande utbildningen ordentligt med de besparingsbetingelser som nu råder.

Prot. 1991/92:54

21 januari 1992

Svar på frågor

Anf. 202 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Nu har vi fått en kommentar till talet om dumma uttalanden. Jag har också läst att Anne Wibble har sagt att hon känner en person som äger ett hus i Spanien. Jag gör inte det. Men jag känner i och för sig många kortutbildade arbetare som har stora behov. Det kanske inte Anne Wibble och Beatrice Ask gör. Men vad jag tycker är viktigt är att de stora nedskärningarna, som faktiskt är mycket nära en miljard kronor, ger en signal om att det inte finns något område som regeringen tycker är mindre viktigt. Det finns ingen annan verksamhet i samhället där det görs så oerhört stora nedskärningar. Med tanke på vad vi har framför oss – närmandet till Europa, internationaliseringen och vikten av att människor inte bara på de högsta posterna kan språk och annat – ser vi att detta är fel. Det är framför allt fel signal till kommunerna, som skall göra sina prioriteringar.

Anf. 203 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag kan lämna ett personligt vittnesbörd. Jag känner många som har studerat på komvux, också medarbetare som har kompletterat sin utbildning den vägen.

I ett Europaperspektiv är det naturligtvis väsentligt att människor ges möjlighet till vidareutbildning, inte minst på språksidan, skulle jag vilja påpeka. Människor kommer ute i arbetslivet att behöva förbättra sina språkfärdigheter. Vi gör denna besparing nu, men det finns ändå ganska mycket komvuxutbildning kvar. Dessutom är utbildet tillsammans med bl.a. studieförbundens verksamhet ganska omfattande. Också jag gör den bedömningen att om vi får litet bättre ordning på den svenska ekonomin, finns det anledning att satsa mer på det här.

Jag tycker vidare inte att man skall underskatta den satsning som görs på högskolan. Av dem som läser på universitet och högskolor är en och annan att betrakta som vuxen. De som läser där är åtminstone myndiga. Också det är en viktig vuxenutbildning.

Anf. 204 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag tycker också att regeringen när den gör så här stora neddragningar har bortsett ifrån den betydelse som vuxenutbildningen har i jämställdhetsarbetet. Det finns inom denna studieverksamhet en majoritet av kvinnor, och för dem betyder detta väldigt mycket.

Att regeringen vill rikta detta dråpslag mot vuxenutbildningen är också intressant mot bakgrund av att man nu i internationella undersökningar säger att vi i Sverige är de som är bäst på vuxenutbildning. Då passar regeringen på att dra ner. Jag tycker att det är ungefär lika begåvat som att ledningen för ishockeylandslaget skulle säga så här, om vi vinner VM i ishockey:

Nu får vi dra ned på träningen, för den behövs inte längre när vi har blivit världsmästare.

Anf. 205 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag tror i och för sig att budgeten var klar innan de här mycket positiva bedömningarna av svensk vuxenutbildning blev kända. Jag är inte säker på att de skulle ha ändrat resultaten, men visst ligger det en poäng i detta. Det understryker betydelsen av vuxenutbildningen och visar att den faktiskt har god kvalitet.

Nu har vi inte pengar till den kvantitet som kanske är önskvärd. Det kan man beklaga, men jag har redovisat att vi har gjort en prioritering, där barn- och ungdomsutbildningen har gått före. Vi kan ha olika uppfattningar om detta, men det är skälet.

Anf. 206 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! När nu de borgerliga i utskottsarbetet kommer att ha kunskapen att vi är bäst i världen, kan vi se vilken betydelse det får i det arbete som skall utföras.

Bara ytterligare en kommentar. Jag lyssnade på radio till en förhoppningsvis begåvad ungdom från Moderata ungdomsförbundet, som argumenterade på följande sätt. Eftersom grundskolan och gymnasieskolan har varit så dåliga under de senaste 30 åren, är det nu nödvändigt att satsa på grund- och gymnasieskolan och att skära ned på vuxenutbildningen. Min slutsats är att om det skulle vara så, skulle vi ha en grupp människor mellan 20 och 50 år som är mycket dåligt utbildade och som skulle behöva mycket stora insatser. Är det inte en mera rimlig slutsats av moderaternas olika ståndpunkter?

Anf. 207 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har inte lyssnat på detta radioinslag och kan därför inte kommentera vad som sades, men det finns tyvärr f.d. elever som har lämnat svensk grundskola och svenskt gymnasium med otillräckliga kunskaper. De enda rimliga slutsatserna av detta är två. Den ena är att vi måste höja kvaliteten på grundskola och gymnasium, så att alla elever kan få den bästa utbildningen. Den andra är naturligtvis att vi måste hitta vägar för att ge dem hjälp som vuxna, om de har misslyckats tidigare.

Vi tar inte heller bort all komvuxutbildning, även om det enligt Ingvar Johnssons bedömning blir för litet kvar.

Anf. 208 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Jag inser att moderater inte förstår de kortutbildades behov, men jag kan ändå försöka en gång till med en fråga: Kan ni inte förstå det behov som föreligger från det näringsliv som ni säger er vilja värna? Jag tror att en sådan här neddragning kommer att ha en mycket negativ betydelse för utvecklingen vid våra företag.

För att sammanfatta denna debatt vill jag säga att jag inte har funnit några argument i den som stärker regeringens motivering i budgetpropositionen, utan nu måste det arbetas från utgångspunkten att vuxenutbildningen behöver utvecklas i vårt land, inte avvecklas, som regeringen föreslår.

Anf. 209 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag kan bara säga att produktivitetstuderingen, ledd av en del av den förra regeringens påläggskalvar, har dragit den slutsatsen att det mest allvarliga för svenskt näringsliv är bristen på grundskoleutbildade. Detta försöker vi rätta till. Det innebär inte att det inte finns ett behov av att höja nivån på andra utbildningsområden, men det är faktiskt där som ett av de stora bekymren finns.

Jag tycker vidare att man i ärlighetens namn skall säga att också näringslivet får ställa upp. Det gäller inte minst beträffande jämställdhetsaspekten. Det är så här: personalutbildning i företagets regi är något som karlar får, medan kvinnor i bästa fall får hjälp via komvux. Det innebär inte att man kan dra slutsatsen att det är onödigt att samhället ställer upp, men det är rimligt att kräva att näringslivet mer tar sig an också kvinnors behov av vidareutbildning, för det är en resurs som vårt näringsliv behöver.

Anf. 210 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Bara några ord om behovet av fler högskoleutbildade. Jag instämmer i att det behovet finns, men jag tycker att det är inkonsekvent att stänga dörren för en rad människor som kanske har genomgått en tvåårig gymnasieutbildning och behöver komplettera den för att komma vidare. På något sätt vet inte den ena handen vad den andra gör. Eller rättare sagt: den ena ministern på departementet vet kanske inte riktigt vad effekterna blir av det som han får den andra ministern att göra.

Anf. 211 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Skillnaden är väl möjligen den att jag har lärt mig att rätta munnen efter matsäcken. Det är lätt att se massor av behov om man aldrig behöver prioritera. Har man en sedelpress i källaren kan man klara sig utan prioriteringar, men det har vi inte. Det är skälet till att vi tvingas till hårda och besvärliga besparingar. Jag försöker redovisa hur resonemangen har förts. Man kan gilla eller inte gilla argumenten, men så har resonemangen förts.

Anf. 212 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Den socialdemokratiska politiken bygger inte på att vi har någon sedelpress. Vi gör också hårda prioriteringar. Under de år som har gått har moderaterna föreslagit lika stora nedskärningar i vuxenutbildningen när det har varit stora budgetunderskott som när det har varit budgetöverskott. Är det högkonjunktur skall man dra ned på vuxenutbildningen. Är det lågkonjunktur skall man dra ned på den, liksom när det är budgetöverskott och budgetunderskott. Då är det något annat än beklagandet att man inte har pengarna som måste ligga bakom.

Anf. 213 Statsrådet BEATRICE ASK (m):

Herr talman! Jag har inte det historiska perspektivet när det gäller partiets agerande i dessa frågor. Men det är en mytbildning som socialdemokraterna gärna vill driva, att vi inte skulle förstå eller ha intresse för vuxenutbildning. Det är fel.

Skall man vara renlärig moderat, vilket jag försöker vara många gånger, har man den uppfattningen att det är viktigt att människor kan komplettera sin utbildning. Det är också viktigt att se bildningsidealet. Det är inte bara för samhällsnyttan man utbildar sig. Det finns en frihet i utbildning och ett behov av den personlighetsutveckling som utbildning kan ge. Vi måste ha vuxenutbildning. Men när man tvingas prioritera blir det smalt på vissa sektorer. Nu har komvux och studieförbunden drabbats hårt. Det har jag konstaterat. Men det är inte moderat politik att på något sätt jaga vuxenutbildningen.

Anf. 214 INGVAR JOHNSON (s):

Herr talman! Detta är vackra ord, samtidigt som man gör nedskärningar. Jag förde min första debatt om vuxenutbildning med den nuvarande partisekreteraren Hökmark i riksdagen hösten 1982. Sedan har jag varje år haft debatter om vuxenutbildning med moderata företrädare. Varje år har man fört fram argument för att detta område skall stå för den procentuellt största neddragningen av alla verksamhetsområden i statsbudgeten. Det är bara att konstatera att det har varit så år efter år. Då måste man tycka att det är mindre viktigt än något annat.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:83 till lagutskottet
1991/92:84 till arbetsmarknadsutskottet

Skrivelse
1991/92:80 till socialförsäkringsutskottet

28 § Hänvisning av proposition 1991/92:100 till utskott

Proposition 1991/92:100 Förslag till statsbudget för budgetåret 1992/93 hänvisades till utskott enligt följande:

Statsbudget för budgetåret 1992/93	Finansutskottet
Bil. 1 Finansplanen	Finansutskottet
Bil. 2 Kungl. hov- och slottsstaterna	Konstitutionsutskottet
Bil. 3 Justitiedepartementet	Justitieutskottet
med undantag för punkterna	
G 2 Datainspektionen	Konstitutionsutskottet
H 3–4 Stöd till politiska partier – All-	
männa val	Konstitutionsutskottet

	H 5 Bidrag till Stiftelsen för utvecklande av god redovisningssed	Lagutskottet
Bil. 4	Utrikesdepartementet	Utrikesutskottet
	med undantag för punkterna	
	B 6-7 Organisationer för internationell handel och råvarusamarbete m.m. – Internationell råvarulagring	Näringsutskottet
	E 1 Kommerskollegium	
	E 2-3 Exportfrämjande verksamhet – Exportkreditnämnden, täckande av vissa utgifter för skadeersättningar . .	Näringsutskottet
Bil. 5	Försvarsdepartementet	Försvarsutskottet
Bil. 6	Socialdepartementet	Socialutskottet
	med undantag för	
	Litt. B Administration av socialförsäkring m.m.	Socialförsäkringsutskottet
	punkterna	
	C 2 Bostadsbidrag	Bostadsutskottet
	C 3-4 Bidrag till föräldraförsäkringen – Vårdbidrag för handikappade barn,	
	C 6 Barnpensioner	Socialförsäkringsutskottet
	Litt. D Försäkring vid sjukdom, handikapp och ålderdom	Socialförsäkringsutskottet
	punkt	
	G 16 Bostadsanpassningsbidrag m.m. . .	Bostadsutskottet
Bil. 7	Kommunikationsdepartementet	Trafikutskottet
Bil. 8	Finansdepartementet	Finansutskottet
	med undantag för punkterna	
	B 1-2 Riksskatteverket – Skattemyndigheterna,	
	B 4-6 Stämpelkostnader – Ersättning till postverket m.fl. för bestyret med skatteuppbörd m.m.	Skatteutskottet
	B 3 Kronofogdemyndigheterna	Lagutskottet
	E 1 Tullverket	Skatteutskottet
	E 3 Finansinspektionen	Näringsutskottet
	F 1-6 Statens arbetsgivarverk – Bidrag till Statshälsan,	
	F 8 Trygghetsåtgärder för statsanställda	Arbetsmarknadsutskottet
	G 1-10 Boverket – Statens bostadskreditnämnd	Bostadsutskottet
	G 11 Statlig kreditgaranti för bostadsanskaffningslån	Arbetsmarknadsutskottet
	I 1-2 Bidrag till vissa handikappade ägare av motorfordon – Exportkreditbidrag	Skatteutskottet
	I 3 Kostnader för vissa nämnder	Arbetsmarknadsutskottet
	I 4 Bokföringsnämnden	Lagutskottet

	I 5 Stöd till idrotten	Kulturutskottet
	Avsnitt 1 De kyrkliga kommunerna (s. 141–142)	Skatteutskottet
Bil. 9	Utbildningsdepartementet med undantag för punkterna	Utbildningsutskottet
	A 3 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	Kulturutskottet
	C 1–2 Bidrag till folkbildningen – Bidrag till vissa handikappåtgärder inom folkbildningen	Kulturutskottet
	E 21–22 Arkivet för ljud och bild	Kulturutskottet
	Litt. F Studiestöd m.m.	Socialförsäkringsutskottet
Bil. 10	Jordbruksdepartementet med undantag för punkterna	Jordbruksutskottet
	Litt. E Rennäringen	Bostadsutskottet
	H 1–2 Statens livsmedelsverk – Täck- ande av vissa kostnader för köttbe- siktning	Lagutskottet
	Litt. I Utbildning och forskning	Utbildningsutskottet
	Litt. J Biobränslen	Näringsutskottet
Bil. 11	Arbetsmarknadsdepartementet	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 12	Kulturdepartementet med undantag för punkterna	Kulturutskottet
	A 4–5 Internationell samverkan inom ramen för flykting- och migrationspo- litiken m.m. – Åtgärder mot främ- lingsfientlighet och rasism	Socialförsäkringsutskottet
	B 4 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	Bostadsutskottet
	B 22 Bidrag för konstnärlig utsmyckning i bostadsområden	Bostadsutskottet
	B 33 Tilläggsån för ombyggnad av kul- turhistoriskt värdefull bebyggelse m.m.	Bostadsutskottet
	C 4–8 Presstödsnämnden och taltid- ningsnämnden – Distributionsstöd till dagspressen	Konstitutionsutskottet
	C 10–11 Stöd till radio- och kassettid- ningar – Bidrag till Stiftelsen för lätt- läst nyhetsinformation och litteratur	Konstitutionsutskottet
	Litt. D Invandring m.m.	Socialförsäkringsutskottet
	Litt. E Jämställdhetsfrågor	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 13	Näringsdepartementet med undantag för punkterna	Näringsutskottet

B 3–4 Stöd till turism – Särskilda avvecklingskostnader för Sveriges turistråd	Kulturutskottet
F 16–18 Patent- och registreringsverket – Patentbesvärsmålen	Lagutskottet
I 1 Marknadsdomstolen	Lagutskottet
Litt J Byggnadsforskning m.m.	Bostadsutskottet
Bil. 14 Civildepartementet	Finansutskottet
med undantag för avsnittet Länsstyrelserna m.m. (s. 26–31)	Bostadsutskottet
punkt	
B 1 Länsstyrelserna m.m.	Bostadsutskottet
Litt. C Stöd till trossamfund m.m.	Kulturutskottet
Litt. D Konsumentfrågor	Lagutskottet
Litt. E Ungdomsfrågor	Kulturutskottet
punkterna	
F 1 Lotterinämden,	
F 4 Bidrag till folkrörelserna	Kulturutskottet
F 2 Stöd till kooperativ utveckling	Näringsutskottet
F 3 Bidrag till allmänna samlingslokaler m.m.	Bostadsutskottet
F 5 Bidrag till kvinnorganisationernas centrala verksamhet	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 15 Miljö- och naturresursdepartementet . .	Jordbruksutskottet
med undantag för punkterna	
B 8–9 Kemikalieinspektionen – Särskilda projekt inom bekämpningsmedelskontrollen	Försvarsutskottet
C 1–2 Statens strålskyddsinstitut: Uppdragsverksamhet – Bidrag till statens strålskyddsinstitut	Försvarsutskottet
C 3–6 Statens kärnkraftsinspektion – Visst internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.	Näringsutskottet
Litt. D Fastighetsdataverksamheten . . .	Bostadsutskottet
Litt. E Lantmäteriet	Bostadsutskottet
Litt. F Övriga ändamål	Bostadsutskottet
Bil. 16 Riksdagen och dess myndigheter m.m. .	Konstitutionsutskottet
med undantag för punkt	
B 2 Riksdagens revisorer och deras kansli	Finansutskottet
Bil. 17 Räntor på statsskulden, m.m.	Finansutskottet
Bil. 18 Oförutsedda utgifter	Finansutskottet
Bil. 19 Beredskapsbudget för totalförsvarets civila del	Försvarsutskottet

29 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motion

med anledning av prop. 1991/92:77 Ändring i lagen (1973:1199) om ersättning från den internationella oljeskadefonden
1991/92:L11 av Lars Andersson (nyd)

30 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 20 januari

1991/92:86 av *Alf Wennerfors* (m) till statsrådet *Alf Svensson* om biståndet till Uganda:

Amnestys senaste rapport om situationen i Uganda är minst sagt oroande. Den bekräftar dessutom tidigare rapporter av olika slag som beskrivit hur terrorssystemet fungerar i enpartistaten.

I rapporten beskrivs bl.a. hur det gick till när 18 politiska fångar från norra Uganda ställdes inför rätta den 7 maj 1991 i Kampala. Bland fångarna fanns förre utrikesministern, vice ordföranden i Democratic Party och ledaren för det liberala partiet. Den senare – Tiberio Atwoma – häktades för att han påstått att armén avsiktligt spridit aids genom att låta aidssmittade soldater våldta civila.

De torterades av sina fångvaktare. Själva anklagelserna var förräderi, dvs. de hade kritiserat regimen. Försvarsadvokaterna vände sig till högsta domstolen, men fick inte rättelse.

Amnesty beskriver också hur oppositionella arresterats under rubriken "desertering". Det hålls en rättegång, där ett hundratal människor ställs inför en "domstol". Anklagelserna och domarna läses upp på en gång utan att de anklagade får möjlighet att försvara sig.

Amnesty har också dokumenterat tortyren av fångarna. Bl.a. skildras hur soldaterna plockar ut några i folkhopen. Man våldtar, torterar och skjuter.

Amnesty konstaterar att brotten mot de mänskliga rättigheterna är av sådan omfattning i Uganda att de måste vara accepterade av regeringen.

I Svenska Dagbladet redovisas att en journalist efter ett besök i Uganda i april 1991 överlämnat ett budskap till regeringen från oppositionen i Uganda. Budskapet var en vädjan att Sverige skulle engagera sig för en demokrati- och fredsprocess i landet. I augusti upprepades denna vädjan vid ett möte på utrikesdepartementet. I oktober kom det en påminnelse per brev. I Svenska Dagbladet sägs att den ansvariga handläggaren på UD inte anser sig ha fått den ugandiska oppositionens meddelanden.

Mot den här bakgrunden framstår SIDA:s förslag att göra Uganda till nytt programland och mottagare av svenskt bistånd som än märkligare. Lika märkligt ter det sig i dag att den tidigare socialdemokratiska regeringen genom majoritetsbeslut genomdrev att Uganda skulle bli programland.

Av regeringens proposition framgår att biståndsanslaget till Uganda skall vara oförändrat 110 milj. kr. för budgetåret 1992/93. Detta måste bero på att den senaste Amnesty-rapporten kom efter det att biståndsbudgeten fastlagts i budgetprocessen under december månad. Därför måste frågan nu ställas om vilka åtgärder biståndsministern ämnar vidta med anledning av såväl Amnesty-rapporten som andra liknande rapporter.

Med hänvisning till vad som ovan anförts ställer jag följande frågor till biståndsministern:

1. Vilka åtgärder ämnar biståndsministern vidta med anledning av den senaste Amnesty-rapporten?
2. Hur förklarar biståndsministern att Uganda-oppositionens upprepade hänvändelser till utrikesdepartementet under 1991 inte finns registrerade?

1991/92:87 av *Göthe Knutson* (m) till miljöministern om kärnkraftssäkerhet:

En kärnkraftsolycka i vårt närområde på andra sidan Östersjön är sannolik inom den närmaste tioårsperioden – såvida inte omfattande åtgärder sätts in tämligen omgående. Två av reaktorerna bör stängas helt.

Den sammanfattningen gör svenska kärnkrafts- och strålskyddsexperter efter ett studiebesök vid två sovjetbyggda kärnkraftverk, det ena vid S:t Petersburg (Sosnovy Bor), det andra i Litauen (Ignalina).

Det finns likheter mellan de sammanlagt sex reaktorerna vid dessa två anläggningar och den havererade reaktorn i Tjernobyl.

Två av de fyra reaktorerna vid S:t Petersburg är från mitten av 1970-talet och saknar helt reaktorinneslutning. Även de fyra andra reaktorerna (varav två i Ignalina) uppvisar påtagliga brister och kan på intet sätt jämföras med våra svenska kärnkraftverk som alla svarar upp mot högt ställda säkerhetskrav.

Tack vare det svenska kärnkraftsprogrammet finns i vårt land högsta kompetens på området. Dessa konstruktörer, tekniker och annat yrkesskickligt folk inom kärnkraftsteknologin behövs nu i Ryssland och Litauen, där omfattande förbättringar eller nybyggnation av kärnkraftsanläggningarna är nödvändiga.

Det brådskar och är dyrbart. Sverige ligger i riskzonen för de radioaktiva utsläpp som skulle bli följden av en reaktorolycka vid S:t Petersburg eller Ignalina. Dessutom finns ytterligare 38 äldre kärnkraftsreaktorer av sovjetisk konstruktion i Östeuropa och det finns anledning befara att samtliga är behäftade med allvarliga brister.

Västvärldens industriländer planerar i den s.k. G 24-gruppen och i EG ett samordnat program för att åstadkomma dels akuta säkerhetsförbättringar vid kärnkraftsanläggningar av sovjettyp, dels långsiktiga lösningar för energiproduktionen i östeuropeiska länder med kärnkraft.

Sverige deltar aktivt i G 24/EG-gruppens programarbete. Vårt land bör kunna kraftsamla sina insatser till Östersjöregionen och de farligaste Sovjetreaktorerna. Men – allt är ett arbete på sikt. Och under tiden kvarstår bristerna vid de utpekade äldre kärnkraftsreaktorerna vid S:t Petersburg och Ignalina.

Jag anser att tiden hastar och att Sverige bör göra allt för att påskynda G 24/EG-programmet. Sveriges regering bör genast till G 24/EG-gruppen överbringa den alarmerande rapport som statens kärnkraftsinspektion (SKI) och statens strålskyddsinstitut (SSI) lagt fram den 16 januari 1992.

I kommentarer vid presskonferensen samma dag säger Jan H Nistad vid SKI att studiebesöken vid de nämnda kärnkraftverken gav chockerande upptäckter: "Bristerna ligger på en nivå som jag inte trodde var möjlig", säger han och förordar en stängning av åtminstone de äldsta reaktorerna i Sosnovy Bor vid S:t Petersburg.

Detta är skrämmande fakta.

Vad är statsrådet och chefen för miljödepartementet beredd att göra? Följande åtgärder är tänkbara:

- Omgående lämna rapporten från SKI/SSI till G 24/EG-gruppen.
- Begära hos gruppen att programarbetet påskyndas så att direkta åtgärder kan sättas in i Ryssland och Litauen.
- Föreslå gruppen att svensk kärnkraftsindustri omgående får uppdraget att projektera åtgärder.
- Begära att gruppen omgående kontaktar ryska och litauiska myndigheter med beskedet att den svenska rapporten visar att åtgärder måste vidtas omgående.
- Aktualisera finansieringen av alla säkerhetshöjande åtgärder i den östeuropeiska kärnkraftsverksamheten i syfte att påskynda gruppens programgenomförande.
- Inom ramen för det svenska biståndsanslaget redan nästa år avsätta medel för ett direkt svenskt kärnkraftsteknologiskt biståndsarbete i Ryssland och i de baltiska länderna.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga:

Är miljöministern beredd att vidta ytterligare åtgärder med hjälp av vår högteknologiska svenska kärnkraftsindustri för att försöka förhindra kärnkraftsolyckor på andra sidan Östersjön?

31 § Kammaren åtskildes kl. 19.36.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.53
och

av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Tisdagen den 21 januari

Parentation.....	1
Talmannen	
1 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan. ...	1
Talmannen	
2 § Justering av protokoll.....	1
3 § Anmälan om frågor	
1991/92:313 av Ingvar Johnsson (s) om komvuxstuderandes husinnehav i Spanien.	2
1991/92:314 av Göran Magnusson (s) om det statliga stödet till folkrörelser	2
1991/92:315 av Rune Evensson (s) om byggsysselsättningen i Västsverige	2
1991/92:316 av Hans Stenberg (s) om byggarbetslösheten i Väs- ternorrland	2
1991/92:317 av Magnus Persson (s) om byggarbetslösheten i Värmlands län	3
1991/92:318 av Lars Stjernkvist (s) om byggsysselsättningen un- der 1992	3
1991/92:319 av Håkan Strömberg (s) om byggarbetslösheten i Örebro län.	3
1991/92:320 av Axel Andersson (s) om arbetslösheten i Gävle- borgs län	3
1991/92:321 av Britt Bohlin (s) om effekterna i Melleruds kom- mun av bostadspolitiken	4
1991/92:322 av Bengt Hurtig (v) om expertpanelen för de mil- jömässiga aspekterna på Öresundsförbindelsen.	4
1991/92:323 av Ingela Mårtensson (fp) om moms på ideellt ar- bete.....	4
1991/92:324 av Nils-Olof Gustafsson (s) om byggnadsarbetarna i Jämtlands län	4
1991/92:325 av Göran Magnusson (s) om arbetslösheten i Väst- manland	5
1991/92:326 av Mona Sahlin (s) om prognosen för sysselsätt- ningen under 1992.....	5
1991/92:327 av Ingvar Eriksson (m) om åtgärder mot viss sjuk- dom på bin	5
1991/92:328 av Birgitta Dahl (s) om förverkligande av handi- kapputredningens förslag.	6

1991/92:329 av Margareta Israelsson (s) om byggarbetslösheten och åtgärder för att förbättra den fysiska miljön i skolorna	6
1991/92:330 av Ulla Pettersson (s) om åtgärder för byggnadsarbetarna på Gotland	6
1991/92:331 av Liisa Rulander (kds) om forskningen om kvinnorelaterade sjukdomar.	7
1991/92:332 av Odd Engström (s) om villkoren för de turkbulgarer som återvänt till Bulgarien.	7
1991/92:333 av Göthe Knutson (m) om den psykiatriska vården	7
1991/92:334 av Lars Sundin (fp) om effektiviteten i vårt bistånd till Baltikum	8
1991/92:335 av Jan Bergqvist (s) om finansplanens skrivningar om skattesänkningar	8
4 § Meddelande om svar på interpellation 1991/92:67	8
5 § Svar på fråga 1991/92:299 om tunga fordons mått och vikt Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m) Kenneth Attefors (nyd)	8
6 § Svar på fråga 1991/92:310 om medel till information om EG. . . Statsrådet Ulf Dinkelspiel (m) Gudrun Schyman (v)	9
7 § Svar på fråga 1991/92:328 om förverkligande av handikapputredningens förslag Socialminister Bengt Westerberg (fp) Birgitta Dahl (s)	12
8 § Svar på fråga 1991/92:287 om miljöskadeförsäkringen Miljöminister Olof Johansson (c) Anita Johansson (s)	18
9 § Svar på fråga 1991/92:295 om arbetslösheten i Sjuhäradsbygden Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Berndt Ekholm (s)	19
10 § Svar på fråga 1991/92:298 om arbetsmarknadspolitiken och företagen Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Lars-Ove Hagberg (v)	22
11 § Svar på fråga 1991/92:307 om byggande av skogsbilvägar som ett led i bekämpningen av arbetslösheten Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) John Andersson (v)	24
12 § Svar på fråga 1991/92:308 om arbetslösheten inom byggämnesindustrin i Kristianstads län. Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Johnny Ahlqvist (s)	26
13 § Svar på fråga 1991/92:318 om byggsysselsättningen under 1992 Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c) Lars Stjernkvist (s)	31

14 § Svar på fråga 1991/92:326 om prognoser för sysselsättningen under 1992	34	Prot. 1991/92:54 21 januari 1992
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)		
Mona Sahlin (s)		
15 § Svar på frågorna 1991/92:309, 315, 316, 317, 319, 320, 321, 324, 325 och 330 om byggarbetsmarknaden m.m.	38	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)		
Sten-Ove Sundström (s)		
Rune Evensson (s)		
Hans Stenberg (s)		
Magnus Persson (s)		
Håkan Strömberg (s)		
Talmannen (om debattreglerna)		
Axel Andersson (s)		
Britt Bohlin (s)		
Nils-Olof Gustafsson (s)		
Göran Magnusson (s)		
Ulla Pettersson (s)		
16 § Svar på fråga 1991/92:314 om det statliga stödet till folkrörelser	49	
Civilminister Inger Davidson (kds)		
Göran Magnusson (s)		
17 § Svar på fråga 1991/92:322 om expertpanelen för de miljömässiga aspekterna på Öresundsförbindelsen	53	
Statsrådet Görel Thurdin (c)		
Bengt Hurtig (v)		
18 § Svar på fråga 1991/92:306 om utvecklingsstödet till dagspressen	55	
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
Hugo Hegeland (m)		
Ajournering	56	
Återupptagna förhandlingar	56	
19 § Svar på fråga 1991/92:305 om jordbruksnäringen och skattesystemet.	57	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Lars Björkman (m)		
20 § Svar på fråga 1991/92:323 om moms på ideellt arbete	58	
Statsrådet Bo Lundgren (m)		
Ingela Mårtensson (fp)		
21 § Svar på fråga 1991/92:311 om biobränsleforskningen i Studsvik	62	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Rolf L Nilson (v)		
22 § Svar på fråga 1991/92:327 om åtgärder mot viss sjukdom på bin	64	
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)		
Ingvar Eriksson (m)		
23 § Svar på fråga 1991/92:294 om Eritrea.	67	
Statsrådet Alf Svensson (kds)		
Eva Johansson (s)		

24 § Svar på fråga 1991/92:296 om biståndet till Afrika	70
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Eva Johansson (s)	
25 § Svar på frågorna 1991/92:312 och 329 om skolans fysiska miljö	72
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Eva Johansson (s)	
Margareta Israelsson (s)	
26 § Svar på fråga 1991/92:313 om komvuxstuderandes husinnehav i	
Spanien	78
Statsrådet Beatrice Ask (m)	
Ingvar Johnsson (s)	
27 § Hänvisning av ärenden till utskott	84
28 § Hänvisning av proposition 1991/92:100 till utskott	84
29 § Bordläggning	88
30 § Anmälan om interpellationer	
1991/92:86 av Alf Wennerfors (m) om biståndet till Uganda .	88
1991/92:87 av Göthe Knutson (m) om kärnkraftssäkerhet . .	89

